

גיליון ב'
וא"ו תשרי
ה'תשע"ט

בני ישראל דבורה סמולר

הבריחה מרוסיה

זכרונות מרתקים על מסעות
ממושכים במחיצת הרבנית חנה

מראה כהן

יריעה מיוחדת על
הימים הנוראים בחצרות קדשנו

בן יכבד

ביקוריו היומיים של הרבי
אצל אמו הרבנית

אחינו, תלמידי התמימים

זכות גדולה זכינו, להסתופף בצילו של נשיא דורנו כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחודש השביעי, המשועב והמשביע.

עומדים אנו בעיצומם של עשרת ימי תשובה, לאחר ימי ראש השנה ובסמיכות ליום הקדוש, יום הכיפורים.

בדקות האחרונות שלפני 'כל נדרי', נאספים יחד כל תלמידי התמימים בזאל הקטן. אף חסיד אחר אינו מורשה להיכנס, רק תלמידי הישיבות שקודם חתונתם. רועה ישראל עולה אל בימתו, משליך את טליתו על פניו, ופותח בברכת כהנים: 'וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר... יְבַרְכֶה ה' וַיִּשְׁמְרֶה...'.

את שמו של המעמד הנשגב, "ברכת הבנים", קבע הרבי בעצמו. בברכה הראשונה בשנת תשי"ב, אמר הרבי כי הבחורים הם "דעם רבינ'ס קינדער", ואשר על כן יברך אותם בברכת הבנים. את היסוד לכך, ביאר הרבי בהזדמנות אחרת: על אחת מברכות הבנים שהוגהה על-ידי הרבי, נוספה הערה: "הזמן דברכת הבנים. וראה ספרי ורש"י: לבניך אלו התלמידים..."

הרבי עצמו לימד אותנו פעמים מספר, כי רבותינו נשיאינו אינם מעניקים תארים סתם-כך. כל תואר מודוייק בתכלית, ללא שום גוזמאות. כך, כמובן, גם בנוגע אלינו: העובדה כי אנו בניו של הרבי, היא אמיתית ומדוייקת.

כל ברידעת מבין עד כמה קדוש הוא יום הכיפורים, לכל יהודי באשר הוא; ועל-אחת-כמה הזכמה לנשיא הדור ומנהיגו, שאמר בעצמו כמה פעמים כי אין ביכלתו לקבל בימים אלו ל"יחידות" או להשיב על מכתבים, מפני עיסוקו בעבודת הקודש. ואף-על-פי-כן, מקדיש האב מזמנו היקר ביותר, בכדי להעניק לבניו אהוביו ברכות בכל עניניהם, בגשמיות וברוחניות. ואם הרבי מתייחס אלינו כבנים ממש,

ברור הדבר שעלינו להשקיע ולחזק גם מצידנו את היותנו בניו של הרבי: פעמים רבות בעת ברכת הבנים, תבע הרבי מהבחורים לעסוק בשקידה והתמדה בלימוד התורה, ובירכם בהצלחה רבה בלימוד מתוך מנוחת הנפש. כי הלא על-ידי לימוד התורה בניו אנו, כפי שאמרו חז"ל: "ושנתם לבניך - אלו התלמידים..."

בכדי לחזק את ההתקשרות המפעמת ללבבות כולנו אל אבינו רוענו, מוגש בזאת הגיליון "בצילא דמהימנותא", בהמשך לגיליון שיצא לאור על-ידינו לקראת ראש השנה.

הגיליון מכיל תיאור קולח ומדוייק של מאורעות "תשרי ביים רביך", מעשרת ימי תשובה ועד לאחר יום כיפור; זכרונותיה העסיסיים והמרתקים של הגברת זלמנוב ממסעה יחד עם הרבנית חנה; 'טעימה' מהתוועדות שקיים הרבי בקשר ליום ההילולא של אמו; רשימות יחודיים של קטעי שיחה עם הרבנית ע"ה, אודות ילדותו ושחר נעוריו של בנה הדגול; סקירה קצרה על קרן הצדקה של הרבי, 'קרן השנה'; כתבה מרגשת ומרוממת אודות ביקוריו היומיים של הרבי אצל אמו; ודברי התעוררות והדרכה מאת ה'חוזר' ר' יואל שי' כהן על הדרך בה נוכל למלא את דרישת רבינו: "לחיות עם משיח". כגיליון הקודם, חלק מן הכתבות הינן בבחינת "קנקן חדש מלא ישן" באשר פורסמו בשנים האחרונות בקבצי ה'ועד', וכעת מתפרסמות בהגשה מחודשת.

וכאשר נחיה ונחזק אצלנו את הקשר האמיץ אל רבינו נשיאנו, נזכה בקרוב להתראות עמו שוב בגוף גשמי, ונזכה לחוג יחד עמו את חנוכת בית המקדש השלישי בסעודת יו"ט ד"תשיעי ועשירי", תיכף ומיד ממש.

בברכת גמר חתימה טובה

ועד תלמידי התמימים העולמי

מגזין 'בצילא דמהימנותא' כולל תמונות ייחודיות ומסמכים בפרסום ראשון, המתפרסמים באדיבות ארכיון The Living Archive, של חברת Jewish Educational Media, הינו פרויקט לשימור ותייעוד התמונות, האודיו והוידאו של הרבי. תמונות אלו הינן תחת זכויות היוצרים הבלעדיות של

תודה מיוחדת למשפחת הרה"ח הרה"ת ר' דוד רסקין ז"ל, יו"ר צעירי אגודת חב"ד המרכזית למעלה מיובל שנים

בעריכת מגזין זה הסתייענו רבות במערכת הדי"ט ותודתנו נתונה להם על כך.

Jem / 192132

6

שובה ישראל

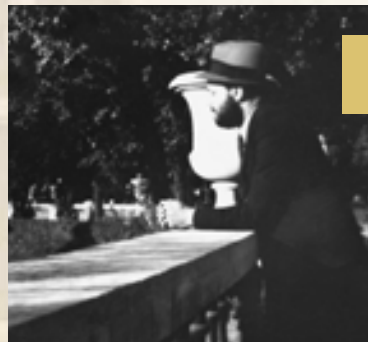
יריעה מפורטת וקולחת על עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים בחצרות קדשנו

32

מסע מרומם

זכרונותיה של הגברת אלמנוב מנסיעותיה יחד עם הרבנית חנה, בהן בולטות תכונותיה האציליות והנעלות של הרבנית

52

מקטפיה ידיע

קטעי שיחה מרוממים עם הרבנית חנה, על שחר נעוריו של הרבי

66

כיבוד אם

סקירה מרתקת ומפורטת על ביקוריו היומיים של הרבי אצל אמו, הרבנית חנה

דבר מלכות

אָנוּ בְּיַהּ וְאַתָּה אָבִינוּ

4

פארברענגען מיטן רבי'ן

יתן אל ליבו

44

נלכה באורחותיו

קרן השנה

62

משיח וגאולה

חיים של ציפיה למשיח

76

דבר מלכות

אָנוּ בְּנֵיךָ וְאַתָּה אָבִינוּ.

שעה קלה לפני כניסת היום הקדוש, מתייחד נשיא הדור עם בניו אהוביו, ומברכם בברכתו הקדושה להצלחה רבה בתפקידם המיוחד. גם במשך השנה, מתייחס הרבי אל הבחורים בחביבות נפלאה; מדריך, מכוון, מייעץ ומשפיע • לקט הוראות והדרכות מנשיא דורנו לתלמידי התמימים

מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, ובכל יום חול לפני התפילה בבוקר לתת כמה פרוטות לצדקה, והשי"ת יצליחך.
(ממכתב כ"ב סיון, תשט"ז)

איך למצוא חברותא...

בחור ישיבה בגילך ובפרט כזה שחונך בבית חסידים, ובבית של תמים, ודאי מיותר לעוררו שלימוד התורה וקיום המצוות צריך להעשות מפני שזהו ציוויו של הקב"ה, ולא עושים בכך טובה לזולת, אלא בזה תלויה טובתו האישית בזה ובבא, טוב הנשמה וטוב הגוף. מזה מובן גם, שאין מקום לומר שמאחר שהיחס של הזולת אלי אינו כראוי, לכן עלי לגרום לעצמי מה שהוא היפך טובתי, ומכיון שזה נוגע לי באמת, [אני] משתדל בדרכי נועם ובדרכי שלום שכל הענינים יסתדרו באופן הכי טוב האפשרי, ואם נדמה שפב"פ אינו מרוצה מזה, אשתדל אני להיות אתו ביחסים טובים, עד שסוף כל סוף זה יצליח, וכמו שכתוב כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם.

ובנוגע לפועל, גם במקרה שלך, נוסף לזה שבגילך העיקר אינו החבר אלא ההתמדה והשקידה שלך, ואז לא תצטרך לחפש חבר, אלא החברים ירוצו אחרך להיות אתך בחברותא, וגם אם זה צריך לקחת זמן עד שתגיע למצב זה, וזה [אכן] לא נוח וקשה ללמוד ללא חבר, אבל מוכרחים לעשות זאת במרץ ובבטחון שזה לזמן קצר יחסית.

כל זה אמור, אם מה שאתה כותב נכון בכל מאה האחוזים, אבל אדם הרי קרוב אצל עצמו, ויש להניח שיכול להיות אחרת, וכמ"ש על כל פשעים תכסה אהבה (אהבת עצמו), ולכן אתה צריך להתבונן שוב בענינים התלויים בך, ויתכן שאם יהי' בהם שינוי לטובה, יתוקן ממילא הענין שאודותו אתה כותב לפחות במידה משמעותית.
בטח אתה שומר את שלושת השיעורים השוים לכל נפש

עצה למחשבות זרות

במענה למכתב בו אתה כותב אודות בלבול המחשבות. עליך לדבר על כך עם המשפיע שלך לחסידות, ובעת התפילה תתפלל מתוך הסידור ולא בעל פה, וגם את רוב הלימוד - מלבד מה שלומדים על פה - תלמד מתוך הספר או הקונטרס, וכשמביטים פנימה, האותיות מאירות, והשי"ת יעזור לך ללמוד בשקידה ובהתמדה, ולהצליח במסיבות שבת שאתה מנהל, ובכלל בהשפעה טובה על החברים שלך שיחיו.

(ממכתב כ"ה אייר, תשט"ו)

ציית להנהלת הישיבה

במענה למכתבך מכ"ד טבת בו אתה כותב אודות הקשיים בישיבת תומכי"ת תמימים ב... ומה שהנהלה הורתה לך ולא רצית לציית.

מובן שאין זה נכון לעשות כן, וכפי שמבואר פעמים רבות בתורתנו תורת חיים, שתלמיד ישיבה, ובפרט ישיבה

198863 / jem / כ"ו תשרי תשד"מ

אבל מאידך גיסא תורתנו שבע"פ ושכתב אינם קובץ סיפורים ח"ו, כי אם תורה כמשמעה הוראה בחיים לכל אחד מישראל כיון שכל אחד מחויב בתלמוד תורה, ומסיפור הנ"ל מובן שאפילו אם לימוד התורה כדין טפת מים הנופלת על אבן ורואים במוחש שאין רישומה ניכר לעיני בשר כלל וכלל, בכל זה ע"י תוקף הרצון והתמדה ושקידה ואי התרשמות מפיתויי היצר מגיעים לשיא היותר גדול, והנמשל בהנוגע לתוכן מכתבו מובן.

ויחדול מלהתעמק במדידת תפיסת שכלו, ותחת זה יתקע כח ההתבוננות בלימוד תורתנו תורת חיים ולימוד דוקא בדבוק חברים, אשר אז קרוב לודאי שיעבור כאב הראש שכותב אודותו שמרגיש בעת הלימוד, ויבקש את הר"י שלו שימציא לו חבר המתאים בשבילו, וכשילמוד מתוך שמחה הנה סו"ס יוכל לבשר בשורות משמחות מהצלחתו בלימודים. מהנכון לבדוק את התפילין שלו ואשר בכל יום חול לאחרי תפלת הבקר יאמר איזה מזמורי תהלים ומה טוב השיעור חדשי, כפי שנחלק התהלים לימי החדש. (ממכתב כ"ח טבת תשכ"ב)

לא ללמוד כל הלילה

פשיטא אשר השינה צ"ל בלילה (ע"פ נגלה וע"פ נסתר. וכנראה גם בטבעו של עולם) ורק במקרים יוצאים מן הכלל שינה קלה ביום (וצ"ע במש"כ בזה בס' מנהגי החת"ס). ולענין שבת ראה שו"ע רבנו סרפ"א ובפע"ח שט"ז פ"א וצ"ע. אופן הלימוד צ"ל מתאים לסדרי הישיבה בה לומדים, ובמסגרת זו עצמה - ע"פ מרז"ל במקום שלבו חפץ. (ממכתב אדר"ח אדר"א, תשי"ז)

חסידית, צריך לציית לראש הישיבה ולהנהלה גם אם נראה לו אחרת, והוא לגמרי לא מבין את הציווי שלהם,

וזה אינו פלא, כי היצר הרע לא יבוא ליהודי לומר לו מיד בהתחלה, "עשה היפך השולחן ערוך", שהרי לא ישמע לו, אבל כאשר הוא אומר שהתלמיד מבין יותר מאשר ראש הישיבה, הוא יכול בדרך זו לפתות את התלמיד שישמע לו, למלך זקן וכסיל.

תקותי שמיותר להאריך בזה, וכאשר תקבל את המכתב, תשנה את עמדתך, ותקבל על עצמך לציית לכל הוראות ההנהלה, והעיקר ללמוד בהתמדה ושקידה עלפי סדרי הישיבה והכתה שיסדרו לך, וכאמור ע"י לימוד בהתמדה ושקידה תתעלה מכתה לכתה, כהבטחת חכמינו ז"ל, יגעת ומצאת.

(ממכתב כ"ח ניסן, תשט"ז)

תפיסה איטית בלימוד

במענה על מכתבו מט"ו בשבט . . בו כותב אודות התפיסה שלו שאינה מהירה כל כך כתפיסת חבריו בישיבה וכו' אשר זה פועל עליו נמיכת רוח ונפילת רוח ומה יהי' התכלית.

והנה ידוע סיפור רז"ל אבות דר"נ פ"ו אודות רבי עקיבא שהתחיל ללמוד תורה בהיותו בן ארבעים שנה, ונקודת המפנה הי' כשראה שטפות מים יורדים על אבן טיף אחר טיף סוף סוף נקבו את האבן וכמ"ש אבנים שחוקו מים, וסופו הי' רבן של כל ישראל הקים תלמידים לאלפים ולרבבות, ויעויין מרז"ל סתם משנה תוספת כו' וכולי אליבא דרבי עקיבא (סנה' פו, א).

והנה מי הוא זה אשר ערב לבו לדמות עצמו לרבי עקיבא,

תשרי בי"סרבי"ן

בהדרגה קרב

סיקור מפורט על כל המאורעות,
המעמדים, הרגעים והגילויים
בחודש החגים בליובאוויטש לאורך
השנים • חלק שני: עשרת ימי תשובה ויום
הכיפורים במחיצתו של נשיא הדור

בין כסה לעשור

גם ימי ה"חול" שבין ראש השנה ליום הכיפורים, מלאים בשרשרת של אירועים וחוויות נפלאות במחיצתו של הרבי.

במכתבים רבים מימים אלו, הרבי אינו מציין תאריך מדויק, אלא כותב "בין כסה לעשור", ומסיים את המכתב באיחולי "חתימה וגמור חתימה טובה".

בשנת תשל"ד שלח הרבי 'מכתב כללי' שלישי (נוסף על השניים שנשלחו, כמידי שנה, בימי חודש אלול), שנשא את התאריך "ו' תשרי", יום ההילולא של אמו הרבנית חנה, וכך נהג בחלק מהשנים שלאחר מכן. כאשר ו' תשרי חל בשבת, נשלח המכתב כשבכותרתו התאריך "עשרת ימי תשובה".

בשנים הראשונות, נערך בימים אלו מידי שנה 'דינר' לטובת ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, בהנהלת גיסו של הרבי, הרש"ג. הרבי היה מקבל את התורמים והעסקנים, ואומר בפניהם שיחה.

בז' תשרי תשל"ד ביקש הרבי במפתיע לחלק צדקה לכל הילדים שביכולתם להגיע ל770. אלפי ילדים זרמו בהמוניהם ל770, והרבי עמד שעות ארוכות וחילק לכל אחד מהם מטבע לצדקה. היה זה מאורע נדיר ונפלא, שלא התרחש לפני כן מעולם בכל שנות הנשיאות. ימים אחדים לאחר מכן, פרצה מלחמת יום הכיפורים, ומאורע זה היה חלק משרשרת הנהגות שמימיות של הרבי באותה שנה... (וראה לקמן, מאורעות נוספים שהתרחשו באותה שנה).

בין השנים תשמ"ג-תשמ"ו התקיים בבית חיינו 'ראלי' לחיילי צבאות השם, בהשתתפותו של הרבי. שוב חוזר על עצמו מחזה מיוחד זה, בו 770 מתמלא במאות ילדים נרגשים, והרבי נושא בפניהם דברים אודות ייחודם של ימים אלה, בסגנון המיוחד של שיחות ה'ראלי'. כבכל כינוס צבאות השם, הכינוסים נחתמו בחלוקת מטבעות לצדקה לילדים מאת הרבי, ע"י המדריכים.

יחידות לתומכי 'קרן מחנה ישראל'

באחד מימים אלו מתקיימת 'יחידות לגבירים', בה הרבי משוחח ביחידות עם כל אחד מהגבירים שתורמים בצורה מיוחדת למוסדות ליובאוויטש. יחידות זו הינה מאורע ייחודי ונדיר, שכן בשנת תשמ"א הופסקה כמעט לחלוטין היחידות הפרטית, ומשכך הגבירים היו בין הבודדים שזכו לדבר ביחידות עם הרבי.

הדבר החל באמצע שנות המ"ם. המזכיר הרב חיים הודא קרינסקי הציע לרבי (בשנת תשמ"ה) להקים

'קרן' צדקה מיוחדת לפיתוח מוסדות ליובאוויטש. הרבי קיבל את ההצעה בחום, וקבע את שמה של הקרן: "קרן מיוחדת לפיתוח מחנה ישראל". במשך הזמן נקבע שה'גבירים' שתורמים תרומה נכבדה לקרן, וכן משפיעים על יהודי נוסף שישתתף בממונו (באותו הסכום) בפעילות הקודש של נשיא הדור - זוכים לגשת עם משפחתם ולדבר עם הרבי על כל נושא שברצונם, כמעט ללא הגבלת זמן.

אירוע זה מתקיים פעמיים בשנה, בחודש תשרי ולפני חג הפסח, ולכל גביר ניתנת הזכות להשתתף ביחידות רק באחת משתי ההזדמנויות.

בתחילה היתה היחידות מתקיימת ב'זאל' הקטן, אך כאשר צר המקום מהכיל את התורמים הרבים למוסדות ליובאוויטש, עבר המעמד ל'זאל' הגדול, שהוכן באופן מתאים למעמד.

בכללות, הסדר הוא כך:

בתחילת הצהריים, לפני היחידות, משתתפים הגבירים באסיפה מיוחדת, שמתקיימת בדרך כלל באולם שבישיבת 'אהלי תורה'. הנואמים באסיפה הם אחד מהשלוחים, אורח מיוחד, המזכיר הרב קרינסקי מהנהלת ה"מרכז לענייני חינוך", ומר דוד צ'ייס, יו"ר הקרן.

בהמשך מגיעים הגבירים ל-770, הלובש פנים חדשות לכבוד המאורע: שטיחים אדומים נפרסים על הריצפה, כיסאות נוחים מוצבים בבית הכנסת, והזאל מחולק באמצעות מחיצות נאות. בחלקו האחורי מתקיימת היחידות, ובחלקו הקדמי מסודרים מקומות ישיבה וכיבוד קל, לזמן ההמתנה. לפני שהרבי נכנס, מקבל כל אחד מהנדיבים כרטיס, ובו מצוינת השעה המשווערת בה יוכל לגשת ליחידות.

הרבי משוחח עם כל אחד מהגבירים בחיוך רחב השמור להזדמנויות אלו; מקשיב בתשומת לב רבה לבעיות העומדות בפניהם, הן בפרנסה והן בשלל עניינים בגשמיות וברוחניות; ולאחר מכן מיעץ להם את העצה הדרושה להם, תוך שהוא משפיע עליהם שפע ברכות והצלחות

169890 / תעריף תעריף

144882 / jsm / כ' אדר ב' תשמ"ט

בסביבות השעה חמש וחצי נכנס הרבי אל הזאל, כאשר הגבירים כבר ממתינים שם בצפייה. לאחר שמתיישב על הבימה המוגבהת, פותח הרבי באמירת שיחה מיוחדת לפנייהם.

הרבי מדבר באידיש מלאה, ומתרגם לשפה זו כל מילה מפסוק או מאמר חז"ל, כפי שנהג בשנים המוקדמות לנשיאות (עבור הגבירים שאינם שולטים בשפת האידיש, עומד מערך תרגום סימולטני באוזניות לשפות שונות). באחת מהשנים עמד הרבי בדבריו על מאמר רז"ל "רבי מכבד עשירים", והסביר שהקב"ה בחר בגבירים לקבל את הממון, מכיון שלהם ניתנו הכוחות והיכולת לשליחותם המיוחדת, שאנשים אחרים לא יכולים לקיימה.

לאחר סיום השיחה, ניתנת לכל גביר ההזדמנות לעבור לפני הרבי ולקבל את ברכתו ועצותיו, כאשר המקום סביב הרבי תחום ופנוי לחלוטין, כדי לשמור על הפרטיות הדרושה בשיחות אלו. חלק מהגבירים בוחרים לגשת לבדם, וחלקם מבקשים מהשליח שהביאם ללוותם, כדי לבאר להם את דברי הרבי.

הרבי משוחח עם כל אחד מהגבירים בחיוך רחב השמור להזדמנויות אלו; מקשיב בתשומת לב רבה לבעיות העומדות בפניהם, הן בפרנסה והן בשלל עניינים בגשמיות וברוחניות; ולאחר מכן מייעץ

להם את העצה הדרושה להם, תוך שהוא משפיע עליהם שפע ברכות והצלחות. במעמד היחידות של חודש תשרי, מעניק הרבי גם חתיכת "לעקאח" לכל משתתף. לאחר שהנדיב מסיים לשוחח עם הרבי, ניתנת גם לשליח ההזדמנות לגשת אל הרבי ולשוחח עמו בפרטיות.

לאחר היחידויות הפרטיות של כל אחד מהתומכים, עוברים כל השלוחים והמארגנים לפני הרבי, לקבלת דולר לברכה; ולאחר שכולם מסיימים לעבור, כשהשעה

כבר מאוחרת מאוד כלילה (לעיתים מסתיימת היחידות בשעה שתים עשרה וחצי!), נושא הרבי בשעה זו רוב הגבירים כבר עוזבים את בית המדרש, והשיחה מיועדת בעיקר לשלוחים.

ימים ספורים אחרי היחידות, מקבל כל אחד מגבירים מכתב אישי מהרבי, יחד עם כמה תמונות מפגישתם עם הרבי, כדי שיבחרו את התמונה הרצויה להם. לאחר שהגבירים מודיעים על בחירתם, נשלחת להם התמונה המועדפת בפורמט מוגדל ומכובד. כמובן, המפגש עם הרבי

מעורר ומשפיע רבות על מרצם של הנדיבים, להמשיך לתמוך במידה יתירה בפעילות חב"ד באזורם.

שבת תשובה

בהתוועדות שבת תשובה בשנת תשכ"א, אמר הרבי בקול חנוק מבכי את הדברים הבאים:

שובה ישראל

על ההתוועדות המיוחדת בשבת תשובה תשט"ז, מספר הרב יעקב יוסף רסקין:

"בשבת שובה, אחרי התפילה, בערך בשעה שתיים, פתאום (היינו שלא ידעו מזה והרבה מאנ"ש הלכו לבתייהם לסעודת ש"ק) יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א מחדרו ונכנס לבית המדרש וישב על מקומו ואמר מאמר חסידות על הפסוק שובה ישראל. באמצע המאמר בכה הרבה בפרט כשהגיע לפרש הד' מיתות ב"ד ועניינם בעבודה, כשפגמתי באות כו'.

"אני זכיתי לעמוד בדיוק עליידי השולחן ממולו ובאותו רגע כבר התמלא הביהכנ"ס מאנ"ש וכולם בכו בלי הפוגות מתוך תוכחת מגולה ומאהבה מסותרת, ואלו הרגעים היו רגעים של התרוממות הנפש, והרגשה כזאת שכל העולם הוא אין ואפס ואין עוד מלבדו כלל..."

גמר חתימה טובה

השיחה היא מערב יוהכ"פ שנת תש"ט בחרו, אחרי כיסוי הדם של ה"כפרה".

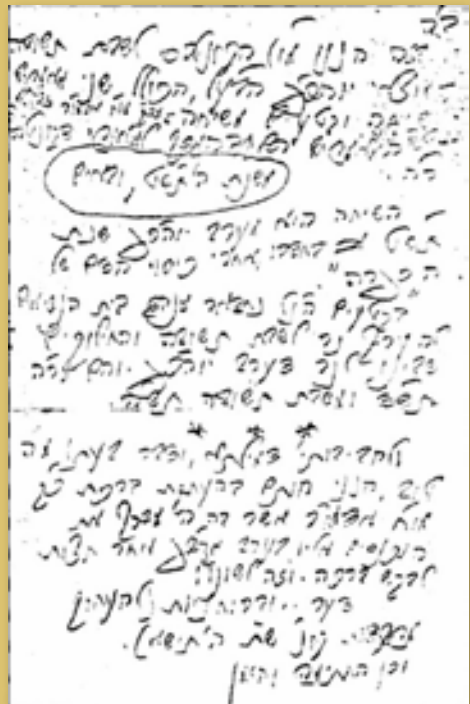
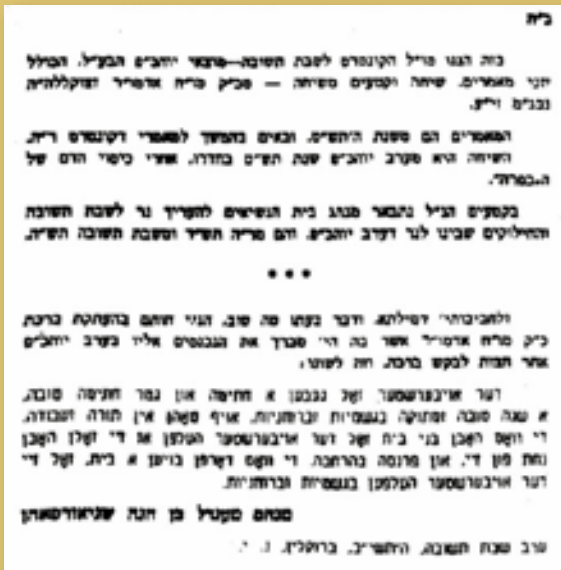
בקטעים הנ"ל נתבאר מנהג בית הנשיאים להעריך נר לשבת תשובה והחילוקים שבינו לנר דערב יוהכ"פ. והם מר"ה תש"ד ומשבת תש"ה.

ולחביבותיה דמילתא, ודבר בעתו מה טוב, הנני חותם בהעתקת ברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בה היה ברך את הנכנסים אליו בערב יוהכ"פ אחר חצות לבקש ברכה. וזה לשונו:

דער . . וברוחניות. (להעתיק מהקדמת קונ' ש"ת ה'תיש"א) וכן החתימה והזמן

לפנינו צילום כתב יד קודש ובו נוסח ה'פתח דבר' לקונטרס ממאמרי אדמו"ר הרי"צ, אותו הוציא הרבי בשנת תשי"ב:

בזה הננו מו"ל הקונטרס לשבת תשובה - מוצאי יוהכ"פ הבע"ל, הכולל שני מאמרים, שיחה וקטעים משיחה - מכ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ ז"ע. המאמרים הם משנת ה'תש"ט, ובאים בהמשך למאמרי דקונטרס ר"ה.

צילום מה'פתח דבר' כפי שנדפס

אחר שיקל עליו לעבור ליעדו, אך הרבי העיר: "הרי זה מאהיל!" [דבר האסור בשבת]. מיד עזבו את המדרגות, והרבי קפץ מהבימה לארץ (גובה של יותר ממטר)...

בשנת תש"נ הורה הרבי לערוך התוועדויות חסידים בשבת תשובה, בערב יום הכיפורים, ובימים שבין יום הכיפורים לסוכות, מלבד יום הכיפורים עצמו, שאז כל היום "איז אַ פאַרבריינגען מיט דעם אויבערשטן אַליין" [הוא התוועדות עם הקב"ה עצמו]...

בחלק מהשנים חל יום ההילולא ו' תשרי בשבת, ומשכך הרבי ניגש כחזן בכל תפילות השבת (ראה לקמן בפרק "ו' תשרי").

בשנת תשל"ג, 20 דקות לאחר תפילת מעריב, ביקר

"אצל רבותינו נשיאנו היו עושים בשבת תשובה "תשובה-ליכט", נר של תשובה. פעם אחת היו אצל אדמו"ר הצמח צדק שלושה נרות, ושאלה זוגתו הרבנית: "שלושה נרות?! הלואי ויהיה לנו הכוח לעשות תשובה פעם אחת!"... ענה לה הצמח צדק: "אכן, יש שלוש תשובות..." "סור מרע", "עשה טוב" ו"בקש שלום".

"וכן הוא גם בפשטות, שיש בתשובה שלושה ענינים: עיקר התשובה - קבלה על להבא בנוגע לפועל; תשובה בלב - חרטה על העבר; ווידוי דברים".

לאחר ההתוועדות באותה שנה, ביקש הרבי לעבור מביתם התוועדויות אל מקומו הקבוע לתפילת מנחה. ניסו להעביר במהירות את מדרגות הבימה לעבר כיוון

jem / 287423

וא"ו תשרי

ההסתלקות

בשעות לפנות-בוקר של שבת קודש פרשת וילך, ו' תשרי תשכ"ה, עברה הרבנית חנה - אמו של הרבי - אירוע מוחי. כאשר הרבי הגיע ל770 בשעה עשר בבוקר, ביקש מהמזכיר הרב חדקוב, שר' בערל יוניק ידאג לכך שיהיה מי שישהה לצדה של אמו. אחרי מוסף, התעניין הרבי אצל הרב יוניק לשלום אמו הרבנית, וביקש מהד"ר זליגסון לבקר את אמו. בשלב זה, איש מקרב החסידים (מלבד המקורבים ביותר אל הרבי), לא ידע על המתרחש.

בצהריים, קיים הרבי התוועדות בקשר עם 'שבת שובה'. במשך ההתוועדות לא היה ניכר על פניו הקדושות מאומה, וההתוועדות התנהלה כסדרה, כשהרבי שופע שיחות קודש כמנהגו.

במהלך ההתוועדות דיווח ד"ר זליגסון לרבי מספר פעמים על מצבה של אמו, ובהמשך אף שאל את הרבי מהו שמה של אם אימו, והכריז: "חנה בת רחל לרפואה שלימה". לאחר ההכרזה, כבר הבינו הכל שמשוה אינו כשורה... בתגובה, ביקש ממנו הרבי שילך לבקר שוב בביתה בסביבות השעה ארבע.

בהמשך ההתוועדות, בעת שהרבי הזכיר את הפסוק "ואנכי אסתר אסתיר פניי", ביאר (על פי המבואר בתורת

כתבה מפורטת

אחרי פטירת הרבנית, הוכנה כתבה מרתקת על חייה עבור "ביטאון חב"ד". הרבי שלח באמצעות המזכירות כמה הערות על הכתבה, כשבין ההערות כתב הרבי שאין בכתבה פירוט מספיק על דמותה ופועלה...

הרבי בסעודת השבת של האורחים מארץ-הקודש, שהתקיימה בבנין 'ופרצת' (כיום ממוקם שם כולל האברכים שע"י המזכירות), כאשר אל הרבי מתלווים המזכירים. הרבי נכנס פנימה וברך את האורחים, ואח"כ אמר לר' משה ירוסלבסקי (מנהל אש"ל): "א' גוט'ן שבת, זאָל זיין אַ שבת'דיקער יאָר אַ חתימה און אַ גמר חתימה טובה, און זאָל זיין אַ יאָר פון שמחה און מנוחה ותענוג", וחזר לחדרו הקדוש. לאחר מכן, בלכתו לביתו, הלך הרבי (שלא כרגיל) ימינה דרך רחוב קינגסטון (היכן ששוכן הבנין הנ"ל) וליד הבנין הלך לאט; בדיוק אז שרו האורחים בעת הסעודה, והדבר גרם לרבי קורת רוח רבה...

ברוב השנים, התוועד הרבי בשבת תשובה; וכאשר חל ו' תשרי בשבת - התוועד הרבי גם בקשר עם יום ההילולא.

בשנת תשמ"ט הוציא הרבי מאמר לכבוד שבת תשובה, בקונטרס "שבת תשובה - ו' תשרי". גם בשנת תשנ"ב הוציא הרבי מאמר, בקונטרס "שבת תשובה - מוצאי יום הכיפורים".

הרבי הולך לאהל אחרי הקבורה

הרבי אומר קדיש בלוויה

עם הרבנית], ונסע אל בית הרפואה. פניו הקדושות של הרבי היו רציניות ביותר.

בבית הרפואה החלו הרופאים בטיפול נמרץ, אך לאחר זמן מה יצאו והודיעו לרבי כי כבר מאוחר... הרבי גילה ידע רב ברפואה ועד הרגע האחרון האיץ ברופאים שוב ושוב לנסות זריקה מסויימת ודרכי טיפול כאלה ואחרים. כשנוכחו בכך הרופאים, צייתו מיד לכל הוראה... אך לאחר נסיונות רבים הודיעו לרבי כי אף דרכים אלה לא הועילו.

בסביבות השעה שש, בשעה שבנה הדגול, שהה בחדר הסמוך, השיבה הרבנית הצדקנית מרת חנה

את נשמתה הטהורה לבוראה - - -

הרבי נעמד ליד החלון, ונשא עיניו השמיימה, לרגעים פרץ בבכי עז ולרגעים נשאר בדומייה.

מספר אברכים שנכחו במקום נזכרו כי הרבי לא אכל עדיין סעודת שבת קודש וניסו לדאוג לכך שרבי יטעם דבר־מה, אך הרבי סירב וביקש שרב יפסוק שמותר לו לעשות זאת. הריל"ג ניגש ואמר שהוא רב וכי הרבי צריך לאכול, אך הרבי עדיין סירב, ושאל האם אפשר למצוא שולחן־ערוך אדמו"ר הזקן, אבל הספר לא היה בהישג יד.

במוצאי שבת התפלל הרבי תפילת מעריב עם קהל הנוכחים בפרוודור בבית הרפואה, ואמר קדיש אחרי עלינו. לאחר מכן נשאר לעמוד שם כשפניו לעבר החלון, עד שהובילו את הרבנית אל ביתה, בסביבות השעה עשר. הרבי נסע אל ביתה של אמו, ולאחר משך זמן נסע לביתו.

החסידות) אשר ההסתר עצמו מוסתר - פרץ הרבי בבכי תמרורים והשעין את ראשו על ידו, והמחזה היה איום ונורא. במשך דקות ארוכות שטפו הדמעות את פניו הקדושות של הרבי, ודיבורו נקטע בבכיות שוב ושוב... לפתע, העביר הרבי את כף ידו בתנועה מהירה מעל מצחו וחזר למצב הרגיל, עד שלא הורגש כל רושם! מחזה מיוחד זה הותיר רושם נורא על הקהל.

ההתוועדות הסתיימה בשעה ארבע, ולאחריה התקיימה תפילת מנחה. מיד לאחר התפילה ניגש ר' בערל יוניק והזעיק את הרבי לביתה של הרבנית חנה, לאור המצב שכבר נהיה חמור מאוד. הרבי נכנס לחדרו, השאיר שם את המטפחות שנמצאות דרך קבע בכיסו, ויצא לדירתה

של הרבנית שברחוב פרזידנט במהירות רבה (עד כדי כך, שהרבי לבש את המעיל העליון לעיני החסידים בעת הליכתו בפרוודור). תוך שהוא מעודד את שירת הקהל.

כשהרבי הגיע לביתה של הרבנית, היא היתה כבר במצב קשה, כשהיא סובלת מייסורים ונושמת בקושי רב. הרבי החזיק בידיה ברוך, וביקש לקרוא לשני רופאים נוספים. הרופאים קבעו שיש לפנות את הרבנית באופן מיידי לבית הרפואה, והאמבולנס הוזמן בדחיפות.

כשהדבר נודע לקהל ששהה במתח ב770, החלו מיד באמירת תהילים לרפואתה השלימה של אם המלכות. חלק מהחסידים החלו לצעוד רגלית לבית הרפואה, כשהם גוררים איתם 'גוי של שבת' שיטול עמו אוכל עבור הרבי.

כשהאמבולנס הגיע לביתה של הרבנית, עלה אליו הרבי [יחד עם הד"ר זליגסון ומרת לאה כהן (אשתו של ה'חזור' הרה"ח ר' יואל כהן)], שהיתה בידידות קרובה

זיהי פלא!

במהלך השבת אירע דבר פלאי. בעזרת הנשים 770 פרצה שריפה קטנה, ולאחר שכובתה הבחינו שכסאה הקבוע של הרבנית, עלה באש ונשרף כליל...

הקהל ממלא את בית המדרש מקצה לקצה, פירמידות מוקמות על יד ה"עמוד" של הש"ץ על מנת לאפשר לכמה שיותר חסידים לראות את פני הקודש, וכולם משתוקקים לשמוע את התפילות בנעימתו הזכה של נשיא הדור

146427 / jem / ו' תשרי תשד"מ

ידו של ר' יוסף שאחזה במצלמה והיטה אותה כלפי הארץ.

מסע הלוויה יצא מבית הרבנית ברחוב פרזיזנט 1418, לעבר בית חיינו, ומשם יצאו הרכבים אל עבר בית החיים. הרבי ביקש כמה פעמים שהבחורים לא יהיו שם, והעיר, "מה עושים כאן הבחורים?" הרבי גם הורה שנשים לא תלכנה אחר המיטה.

אחר הקבורה, בעת אמירת הקדיש, פרץ הרבי בבכי ממושך, ללא הפסק, ובקושי רב עלה בידו לעצור בעצמו: כל הקהל הגדול, עליו נמנו אדמו"רים, רבנים, ראשי ישיבות, אישי ציבור ושאר המלווים, היו שרויים באבל כבד... חלף זמן ארוך עד שהרבי סיים את הקדיש. לפני צאתו מבית החיים, נכנס הרבי לאהל לדקות ספורות, ומיד אח"כ נכנס אל הרכב ונסע לבית אמו.

הלוויה

למחרת, בשעה שמונה בבוקר, הגיע הרבי ל770 והורה לריל"ג לסדר מנין לשחרית, באמרו שרבותינו נשיאינו נהגו לומר קדיש עוד לפני הלווייה. כאשר המנין אחז ב'שיר של יום', נכנס הרבי לומר את הקדישים.

אחרי התפילה הלך הרבי לבית אמו, ובסביבות השעה אחת עשרה התחילה הלווייה. הרבי יצא מן הבית כשהוא פוסע אחרי המיטה, והעצב והכאב היו ניכרים היטב על פניו הקדושות. כשהבחין הרבי שר' יוסף גולדשטיין מנציח את הלווייה במצלמת וידאו, הקפיד על כך מאוד, הביט עליו משך שניות ארוכות עד שכופף בעצמו את

"זיהי נועם"

התוועדות ו' תשרי תשל"א, היתה אחת ההתוועדויות הראשונות של הרבי שנשמעו בשידור חי (על ידי הטלפון) בארץ־הקודש. הרבי התייחס לכך בעת ההתוועדות ואמר, שכעת ניתן לראות גם בגשמיות את התממשות הסיסמה של חסידי חב"ד "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", שכן כעת שומעים את ההתוועדות בכמה מקומות, וגם בארץ הקודש...

לאחר מכן הוסיף הרבי, שמסתמא יבוא זמן שגם כאן (770) יוכלו לשמוע כיצד שם (בארץ הקודש) אומרים 'לחיים'... כשמע זאת יוזם ומארגן השידור, ר' חיים ברוך הלברשטאם, הודיע לרבי שהוא ינסה לעשות זאת כבר כעת. הרבי הסכים לכך, ובינתיים ערך את המגבית עבור 'קרן חנה', והחל לנגן "ופרצת".

לקראת סוף ההתוועדות מסרו לרבי שכעת ניתן לשמוע כיצד אומרים בארץ הקודש 'לחיים'. ב770 השתרר שקט, אך בפועל הרמקול השמיע צפצופים עזים... לאחר זמן מה אמר הרבי שכתוב בהלכה שכאשר השופר לא תוקע - שיאמרו "זיהי נועם", וממילא שיעשו כך גם בנוגע למקרופון. כשהקהל התמהמה מלעשות זאת, הכריז הרבי שוב: "תאמרו 'זיהי נועם', מה איכפת לכם?! כך כתוב באחרונים"... מיד לאחר מכן נשמע קולו של הרה"ח רפאל כהן, כשהוא אומר 'לחיים' לרבי...

כאשר הגישו לרבי - מיד אחר ההסתלקות - את רשימת חלוקת המשניות שהמשתתפים בה התחייבו לסיימן עד יום הכיפורים, שאל הרבי, "עד איזה יום כיפור?"... הרב חדקוב ענה כי הכוונה ליום כיפור הקרב ובא. הרבי הגיב, "אָ קורת רוח, קורת רוח מרובה", וחזר ואמר, "זייער אָ גרויסן קורת רוח!" הרבי הביט ברשימה ואמר, "אין ספק שימלאו הבטחתם".

במשך השנים

מידי שנה, ה'ליקוט' שנדפס בסביבות ו' תשרי מוקדש על ידי הרבי לזכר נשמת אמו הרבנית (כפי שנוהג גם בשאר ימי היאָרצייט של משפחתו הקרובה). בכל שנה הרבי מתפלל את כל התפילות בו' תשרי לפני העמוד. זמני התפילות הם מהזמנים העמוסים ב770, כשהקהל ממלא את בית המדרש מקצה לקצה, פירמידות מוקמות על יד ה"עמוד" של הש"ץ על מנת לאפשר לכמה שיותר חסידים לראות את פני הקודש, וכולם משתוקקים לשמוע את התפילות בנעימתו הזכה של נשיא הדור. בשנים האחרונות אף הוצב מסך וידאו

השבעה

לפי בקשת הרבי, נכנסו קהל החסידים לניחום אבלים אחר תפילת מנחה הראשונה.

הרבי ישב על ארגז קטן וקיבל את קהל המנחמים. כשעברו לפניו בחורים - הביט בהם הרבי בפליאה, כתמה מה מעשיהם שם.

במשך ימי ה'שבעה' (הקצרים מאד, שכן האבילות הופסקה לפני יום הכיפורים), הוטלו גורלות על הזכות להתפלל במניין של הרבי, ובמשך כל הימים המה הבית ממבקרים שונים - אדמו"רים, מנהיגים, ועוד ועוד - שבאו לניחום אבלים.

מהפעולות לזכר הרבנית

ההתוועדות בט"ו בשבט, ביקר הרבי בעצמו
במוסד החדש.

קרן חנה

בסיום ההתוועדות בו' תשרי, עורך הרבי מגבית ל"קרן חנה". הרבי הכריז על ייסוד הקרן בסיום ההתוועדות בשנת תשכ"ז, והסביר שמטרתה היא לעזור בחינוך בנות ישראל. כעבור ימים אחדים נשלח ממזכירות הרבי לכל בתי כנסת חב"ד ברחבי העולם מכתב המדווח על יסוד הקרן, ובו בקשה להצטרף למגבית שנערכה בהתוועדות.

הקרן העניקה הלוואות לבנות ישראל שביקשו ללמוד במוסדות החינוך הכשר, ולא היה להן את המימון הדרוש לכך.

'רש"י-שיחות'

אחד הענינים הנפלאים שהחל הרבי אחר פטירת אמו, הוא אמירת השיחות בביאור פירוש רש"י על התורה. במשך שנת תשכ"ה, התוועד הרבי לעילוי נשמת אמו מידי שבת בשבתו (ולא רק בשבת מברכים או בחגים, כפי שנהג עד אז), ומש"פ נח ואילך פתח הרבי במה שהתפרסם מאוחר יותר כפירוש המהפכני, ושיטתו המיוחדת בלימוד פירוש רש"י.

במשך השנה, בכל שבת (ולעיתים גם בהתוועדויות שהתקיימו בימות החול), ביאר הרבי קטע ברש"י מפרשת השבוע; ומשבת פרשת מקץ ואילך, החל הרבי לבאר גם את פירוש רש"י האחרון של כל פרשה. כך נמשך הסדר שנים רבות.

במשך השנים נקלטה בקהל גישתו המיוחדת של הרבי בלימוד רש"י על התורה, ור' טוביה בלוי העלה רעיון - לחבר ספר "כללי רש"י", שיפרט את כללי הלימוד בפירוש רש"י על פי שיחות הרבי. הרבי עודד אותו בכך מאוד והורה לו להזדרז בהוצאה לאור. הספר נדפס בכמה מהדורות, והרבי אף מציין אליו פעמים רבות במראי המקומות שבשיחות.

החל משנת תשמ"ג התקיים ביום זה (או בימים הסמוכים לו) 'כינוס התמימים העולמי', ובו נאמו גדולי החסידים ומשפיעים מרחבי העולם בפני הבחורים שהתכנסו לחצרות קדשנו בחודש החגים. בשנת תשד"מ, הוציא הרבי במיוחד בקבוק משקה עבור כינוס זה. את הכינוס ארגן במסירות הרב יקותיאל מנחם ראָפּ, משגיח בישיבת תות"ל המרכזית 770.

מכון חנה

בחודש שבט תשל"ד נוסד בשכונת קראון הייטס "מכון חנה" לבנות. בהתוועדות ש"פ בשלח - יו"ד שבט, דיבר הרבי על מעלותיהן המיוחדות של נשי ובנות ישראל, וסיים: "יש לי אהדה מיוחדת למוסדות הנקראות על שמה של אמי (בית חנה, גן חנה, פרדס חנה וכו'), ומכיון שאתמול נקנה לשם כך בנין חדש, יהי רצון שיהיה זה "בנין עדי עד", ושיבוא לארץ ישראל במהרה בימינו בביאת משיח צדקנו. יהי רצון שבבנין זה יקבלו התלמידות חינוך טוב שישנה אותן לטובה, ויגדל בנות שיעזרו להכין את העולם לביאת משיח צדקנו".

אחרי השיחה ביקש הרבי, שמי שחתם את החוזה על הבנין יעלה לומר 'לחיים', ולבימת הרבי עלה הרה"ח ר' אברהם פרשן. לאחר שמזג לו לחיים, אמר הרבי לרב שניאור זלמן לבקובסקי שיאמר גם הוא לחיים, מסר לו גם משקה ומזונות, והוסיף שיתן מהם גם לאשתו (מנהלת המוסד). כעבור ימים אחדים, אחרי

187/189 / jem / ט' תשרי תשמ"א

לאחר השיחה, חילק הרבי בידו הקדושה לכל אחד מהנוכחים מעטפה חומה שכללה את הקונטרס 'ושאבתם מים בששון' מהרבי הצמח צדק, מכתב כללי, דולר ופרוסת 'לעקאח'. חלוקה זו ארכה שעות ארוכות, ובמהלכה חילק הרבי קרוב לעשרת אלפים מעטפות! במהלך החלוקה עבר הרה"ח יעקב יהודה העכט, ואמר לרבי שזה יותר מידי זמן, ועליו לטעום משהו... הרבי הגיב: "מֵאָרְגֵן וועל איך מיישב זיין אין דעם" [מחר אשוב על כך]...

במהלך אותה חלוקה אירע מאורע מעניין. אחד מתושבי השכונה רצה לבקש מהרבי מעטפה גם עבור קרובו, אך מכיון שהתלבט האם לבקש זאת, כשניגש לרבי - הוא מלמל משהו בלחש, והרבי המשיך בחלוקה ללא התייחסות מיוחדת. כעבור כחצי שעה של חלוקה, פנה הרבי למזכיר שעמד לידו ושאל מה פלוני (ונקב בשמו) רצה? המזכיר מיהר לשלוח לקרוא לו (הלה כבר היה בביתו), וכשניגש ביקש מהרבי מעטפה נוספת, והרבי אכן נתן לו...

בדרך כלל, נוסע הרבי לאוהל ביום ו' תשרי.

ערב יום הכיפורים

כפרות

בערב יום הכיפורים, בסביבות השעה שבע בבוקר, עורך הרבי 'כפרות' סמוך לחדרו, בגן עדן התחתון. לאחר דקות ספורות, יוצא הרבי לחצר 770 (בסמוך

בזאל הקטן, שם ניתן היה לצפות בשידור חי בפניו הקדושות של הרבי בעת התפילה.

מידי שנה בשנה, הרבי מתוועד ביום זה, וכשחל בימי החול - עורך גם סיום מסכת בתחילת ההתוועדות. לעיתים תכופות עומד הרבי על נקודות שונות בחיי אמו, ולומד מהם הוראות לחיי היום-יום. בסיום ההתוועדות, מעורר הרבי את הקהל להשתתף ב"קרן חנה", שהוקמה לעילוי נשמת אמו (ראה להלן מסגרת אודות קרן זו).

יום זה הוא גם יום הארציטי של ה"שפאלער זיידע", ומשך בדרך כלל מנגנים בהתוועדות של יום זה את ניגונו "האָפּ קאַזאַק".

התוועדות ו' תשרי תשמ"א, שודרה לראשונה ע"י חברת jem בשידור חי בטלוויזיה, ומאז שודרו כל ההתוועדויות הגדולות של הרבי במשך השנה, ליהודים רבים בעולם כולו.

החל מכ"ב שבט תשמ"ח, יום הסתלקות הרבנית חיה מושקא, פסק הרבי להתוועד בימי החול והחל להתוועד מידי שבת. לפיכך, בו' תשרי תש"נ ותנש"א לא התקיימה התוועדות (בשנים תשמ"ט ותשנ"ב חל ו' תשרי בשבת). עם זאת, בליל ו' תשרי תש"נ נשא הרבי שיחה מיוחדת אחרי תפילת מעריב. בשיחה עמד הרבי על מסירות נפשה של בעלת הארציטי כשעמדה לצידו של בעלה בהיותו בגלות, ועזרה לו בכל צורה אפשרית. הרבי גם ציין את העובדה שהרבנית סיכנה את חייה על מנת להוציא מרוסיה את כתביו של אביו, ולפיכך ניתן לזקוף לזכותה את האפשרות להגות כיום בתורת הרה"ק רבי לוי יצחק נ"ע. הרבי איחל שבקרוב ייפדו גם שאר כתביו של אביו ויצאו לאור עולם.

מני אז נקבע סדר זה, המתואר אף ב'ספר המנהגים':
"בערב יום הכפורים נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א לחלק
"לעקאח" לכל אחד ואחד, כשהוא לבוש בגדי משי
וחגור באבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה
ומתוקה".

וכך הוא סדר חלוקת ה'לעקאח': את פרוסת
ה'לעקאח' מחלק הרבי בכניסה לחדרו, בדומה לחלוקת
הדולרים (העמדת הקהל בתור ל'לעקאח' השתנתה
במהלך השנים שוב ושוב, לפי החלטות 'ועד המסדר').
העוגות (הנאפות על ידי המאפיה ברחוב אולבני, ממנה
מסופקות גם המזונות להתועדויות הרבי) מגיעות
כשהן פרוסות ומוכנות לחלוקה.

בשנים הראשונות, קופסת העוגות הונחה בתוך החדר
בסמיכות לפתח, והרבי הוצרך להסתובב לחדרו בכדי
ליטול פרוסת לקח עבור כל אחד; אך לאחר מכן נקבע
שקופסה אחת עומדת על גבי שולחן מכוסה במפה
צחורה לפני הרבי, מחוץ לגן'עדן התחתון, ושאר
הקופסאות מונחות בתוך חדרו הקדוש. לעיתים, כאשר
רוצה הרבי להעניק לאימי מהעוברים מנה כפולה או
פרוסה גדולה יותר, ייתכן שהרבי יפנה לשניה קלה אל
קופסת הקרטון הנוספת הפתוחה בתוך חללו של החדר.

בשנים הראשונות היה הרבי ממתין שכל אחד ואחד
יגיד בפיו "איך בעט לעקאח" (אני מבקש 'לעקאח'),
ומשהתמהמה העובר מלבקש היה הרבי אומר לעיתים
"מען דאָרף בעטן" (יש לבקש); אך בשנים הבאות, עקב
ריבוי הקהל והעדר הזמן, מסתפק הרבי בהושטת ידו
של המקבל כבקשה.

באחת הפעמים, הושיט אחד העוברים מפית נייר על
מנת לקחת את העוגה; והרבי הגיב: "נעמען דאָרף מען
נעמען אָן לבושים" [יש לקחת ללא 'לבושים']... עם
זאת, בדרך כלל, ליהודים שאינם חסידי חב"ד נותן הרבי
את העוגה כשהיא עטופה במפית.

בעת החלוקה, שפתותיו הקדושות של הרבי נעות,
ומחמת קצב המעבר המהיר רק חדי שמיעה יכולים
להבחין בשעת מעשה שהרבי מברך כמו פיו הקדוש
את כל אחד מהעוברים במילים "שנה טובה ומתוקה".

המעבר מול פני הקודש מהיר ולא ניתנת כל שהות
לעצירה, למעט אישים נכבדים מאד שזוהי פגישתם
היחידה עם הרבי במשך השנה.

בשנת תשכ"ה לא חילק הרבי 'לעקאח', מפני שערב
יום הכיפורים היה בתוך ימי ה'שבעה' על אמו הרבנית
חנה.

החל משנת תשל"ט ואילך, החל הרבי לחלק 'לעקאח'
כבר בו' תשרי ובימים שלאחריו, כך שעד ערב יום
הכיפורים כבר הספיק רוב הקהל לקבל, והחלוקה
התקיימה רק עבור האורחים שהגיעו באותו יום.

לפני החלוקה של שנת תש"נ הורה הרבי, שכל פיסת
'לעקאח' לחלוקה תהיה עטופה בדולר לשליחות מצוה

לחלון השמאלי של הזאָל הקטן), כשהוא חגור בגאָרטל.
את העוף אווז הרבי בידי הקדושות בחמלה, בצורה
מיוחדת שאינה מכאיבה לו, ומגיש אותו לשוחט, הרב
ישראל קלמנסון. בעת השחיטה, מטה הרבי קמעה את
פניו הצידה, וכאב וצער ניכרים על פני קדשו. מיד
לאחר השחיטה מכסה הרבי את הדם (בחמש תנועות)
באמצעות נוצה מן העוף, וחוזר לחדרו.

בעת שהרבי יוצא לשחיטת העוף, מצטופפים רבים
מהחסידיים בחצר 770, כשהם עוקבים בחדרת קודש
אחרי כל תנועה של הרבי במעמד נשגב זה. חלק
מהבחורים נוהגים לגשת לשוחט לאחר שהרבי חוזר
לחדרו, לשלם לו כמה מטבעות ולכסות אף הם את
הדם משחיטת התרנגול של הרבי...

עם השנים, מפני הדחיפות והלחץ העצום, 'ועד
המסדר' דאג שהחסידיים יעמדו במרחק מה, על-מנת
לאפשר לכמה שיותר חסידיים לזכות לראות את הרבי.

בשנים הראשונות היתה השחיטה בחצר 770, היכן
שכיום ממוקמת בריכת ה'תשליך'. בשנים תנש"א-
תשנ"ב, עקב הריבוי העצום של קהל החסידיים שרצו
לחזות במעמד, עברה השחיטה לקדמת 770.

הרבי מקפיד לשלם לשוחט מיד באותו היום, עוד לפני
הצהריים.

שחרית

בערב יום הכיפורים לובש הרבי בגדי יום טוב.

לפני שחרית נוהג הרבי לנסוע למקווה, ולאחר מכן
מתפלל עם הציבור ב770, גם בשנים בהן לא נהג
להתפלל שחרית עם המנין בימי החול.

ברוב השנים, הרבי לא נסע לאוהל בערב יום הכיפורים
(מלבד כמה מהשנים הראשונות, וכן בתש"נ).

חלוקת לעקאח

זמן קצר לאחר תפילת שחרית נעמד הרבי בפתח
חדרו, ומחלק עוגות 'לעקאח' להקהל הגדול שעובר על
פניו.

נוהג זה החל עוד לפני שהרבי קיבל על עצמו את
הנשיאות באופן רשמי. אחר תפילת שחרית בערב יום
הכיפורים תשי"א, ביקשו כמה מזקני החסידיים שהרבי
יעניק לעקאח לקהל החסידיים, כנהוג.

הרבי הסכים באמרו: "הרבי (הקודם) אמר שזהו מנהג
עתיק - הבעש"ט נהג לומר: אני נותן לך לעקאח, ושה' יתן
לך שנה טובה; ואביו - הרבי נ"ע - הוסיף: שנה מתוקה".
לאחר מכן שלח הרבי את אחד הבחורים לקנות עוגות
במאפיה, וחילק 'לעקאח' בחדרו הקדוש לכל הנוכחים,
כשהוא מברך כמה מהם בענייניהם הפרטיים.

190094 / jem / ט' תשרי תשמ"א

משני צידי ה'שביל' עומדים שולחנות עמוסים בקופות וצלחות לצדקה, שמטרותיהן פזורות בכל העולם כולו. הרבי משלשל מעות לכל קופה, והבחורים עטים על המטבעות אותן נתן הרבי ומחליפים אותם במטבעות אחרות שהוכנו מראש...

כשהרבי נכנס לבית המדרש לקראת תפילת מנחה, עומדים משני צידי ה'שביל' שולחנות עמוסים בקופות וצלחות לצדקה, שמטרותיהן פזורות בכל העולם כולו: בתי חב"ד ברחבי תבל, ישיבות תומכי תמימים מארץ הקודש, מארצות הברית ומצרפת... הרבי משלשל מעות לכל קופה, מתוך שקית נייר מלאה במטבעות שבידו (ובאם נגמרים המעות בשקית - מוציא הרבי מטבעות מכיסיו וממשיך בחלוקה), והבחורים עטים על המטבעות אותן נתן הרבי ומחליפים אותם במטבעות אחרות שהוכנו מראש...

מעמד זה אורך דקות ארוכות, ובמהלכו מחלק הרבי מטבעות גם לילדים שעומדים במקום, על מנת שישמו את המעות בקופות הצדקה; וכן לעניים העומדים גם הם במקום ומחכים לקבל מטבע מידו הקדושה.

באחת השנים, פנה הרבי אל הבחורים שעמדו מסביב והתבוננו כשחילק את הכסף, והביע פליאה על כך שהם מקדישים את זמנם לענין שאיננו לימוד התורה... הרבי הוסיף ואמר שעל-אף שבערב יום כיפור אין סדר

של צדקה, בתוך שקית פלסטיק, וכך היה גם בשנים הבאות.

החל משנת תשי"ז חילק הרבי 'לעקאח' גם בהושענא רבה, לאלו שהפסידו את החלוקה בערב יום כיפור. חלוקה זו נערכה בפתח סוכתו של הרבי. מידי שנה, נשים נהגו לקבל 'לעקאח' מידו הקדושה רק בחלוקה זו שבהושענא רבה, מלבד שנת תש"ג בה קיבלו הנשים גם בערב יום כיפור.

מנחה

לפני מנחה, מקיים הרבי את מנהג ה'מלקות' בחדרו. פעולה זו היתה מוטלת בשנים הראשונות על הגבאי ר' יוחנן גורדון, שהסכים לכך באמרו שזהו בתנאי שגם הרבי יעניק לו מלקות... לאחר פטירתו בשלהי תשכ"ט, עבר התפקיד לשוחט ר' ישראל שמעון קלמנסון.

בעת החלוקה,
שפתותיו הקדושות
של הרבי נעות, ומחמת
קצב המעבר המהיר
רק חדי שמיעה יכולים
להבחין בשעת מעשה
שהרבי מברך במו פיו
הקדוש את כל אחד
מהעוברים במילים
"שנה טובה ומתוקה"

שהחמיץ את שתי הברכות שניתנו כבר באותו יום. הרבי ענה, שבשעה שמברך, מכוון הוא גם על אלו שאינם נוכחים בעת הברכה...

משנת תשכ"ב ואילך, החל הרבי לברך את כל הציבור בברכה כללית אחר תפילת מנחה. באותן שנים עוד לא היו בונים בימה מיוחדת עבור הרבי, והרבי היה מתפלל בעומדו על הרצפה. בכדי שכולם יוכלו לחזות באור פניו בשעת הברכה, עמד הרבי על שולחן בעת אמירתה, כשהמחזה המיוחד והנדיר נחקק בעיני הרואים... בשנים הבאות, כשהוקמה לרבי בימה מוגבהת לתפילות בחודש החגים - אמר הרבי את הברכה בעומדו על הבימה ופניו לקהל.

בשנים הראשונות, לא חפץ הרבי שיהיה ניכר שמשתמש ברמקול בשעת הברכה, ולכן אחד החסידים היה נעמד בסמיכות למקומו של הרבי ואוחז את המיקרופון בידו; אך בשנים הבאות, הונח המיקרופון על הסטנדר של הרבי, כבשיחה רגילה.

במשך השנים, החל להגיע קהל רב מהשכונות הסמוכות ל770 לשמוע את ברכת הרבי, וזמן קדוש זה של תפילת מנחה בערב יום הכיפורים, הפך לאחד הזמנים העמוסים ביותר במשך השנה 770.

באותן שנים, ארכה הברכה בדרך כלל משך דקות בודדות. לרוב הזכיר הרבי את הענין של 'תשובה

עילאה', ו'התעוררות תשובה עילאה' (אלו לשונות בהן השתמש אדמו"ר הרי"צ בהזדמנויות זהות). לפעמים, דיבר הרבי בקצרה על הקביעות של אותה השנה. בהזדמנות בה חל יום כיפור בשבת, הזכיר הרבי שבקביעות כזו ישנו "שבת מן המזיקין"...

עם השנים החלה הברכה להתארך, ומשנת תשמ"ב ואילך - התרחבה הברכה והפכה לשיחה שלימה, כשהרבי מקשר את דבריו עם שיעורי החת"ת היומי (ומשנת תשמ"ה גם עם השיעור היומי ברמב"ם). פעמים רבות מפרט הרבי את הברכות המתחילות בכל אחת מאותיות הא"ב.

חסידות' מטעם הישיבה, אך בכל מקרה תפקידם היחידי של התמימים הוא לעסוק בתורה בשקידה והתמדה בכל רגע פנוי.

לאחר שהרבי מסיים את חלוקת המטבעות לצדקה, ניגש אל בימת התפילה שבמזרח 770, והש"ץ פותח בתפילה. בעת התפילה הארוכה שבערב יום הכיפורים, לא ניכרת על פניו הקדושות של הרבי תנועה מיוחדת; אולם המתח באוויר מורגש היטב: ערב יום הקדוש בליבאוויטש - - -

ברכה כללית

בערב יום הכיפורים לאחר תפילת מנחה, עומד הרבי על בימתו, ומעניק לקהל החסידים ולכלל עם ישראל את ברכתו הקדושה לגמר חתימה טובה. הקהל עומד דרוך, ומאזין בהתרגשות גדולה לכל הגה היוצא מפיו של רועה ישראל ומנהיגו.

סדר זה החל כבר בערב יום הכיפורים הראשון לנשיאות, תשי"א. קהל אנ"ש והתמימים נכנסו לחדרו הקדוש של הרבי וביקשו ממנו לברכם לקראת השנה החדשה. לשמע בקשתם, פרץ הרבי בבכי מר, ובריכם בשנה טובה ובהתעוררות לתשובה אמיתית.

משנת תשי"ב ואילך, נכנסו אנ"ש

בכמה קבוצות לחדר הרבי על מנת שיברכם. הקבוצה הראשונה היתה נכנסת בסביבות השעה אחת וחצי בצהריים, השניה לפני מנחה, והאחרונה בסמיכות ממש ל'כל נדרי'.

בחלק מהשנים הראשונות, עמד הרבי על יד דלת חדרו בסיום חלוקת ה'לעקאח', ובירך את הנוכחים שעמדו בגן עדן התחתון. באחת השנים ביקשו כמה חסידים מהרבי שיחזור את הברכה שבירך קודם לכן בחדרו הקדוש, לאחר תפילת מנחה בבית המדרש, אך הרבי ענה שהברכה כבר ניתנה.

בשנת תשכ"א, כשעבר ר' שמואל לויטין בחלוקת ה'לעקאח', ביקש מהרבי שיברכו באופן פרטי, כיון

טבילה אינה מזקת

בשנת תשי"ח הצטננו רבים מהבחורים עקב האוויר הקר, וגם רבים מהאורחים לא נכנסו ליחידות.

בז' תשרי נכנס הרה"ח שמואל לויטין אל הרבי, ושאל כיצד ינהגו הבחורים בקשר לטבילה בערב יום הקדוש. הרבי השיב כי יש בטבילה שני ענינים - תשובה וטהרה, ובכן בנוגע לטהרה ילמדו שני פרקי משניות ממסכת מקוואות, ובנוגע לתשובה - ילכו למקוה פעם אחת, שהרי הבעש"ט אמר ש'טבילה אחת אינה מזקת'.

הרבי הזכיר את הסיפור הידוע עם אדמו"ר הזקן, שבעת ה'הקפות' ריפא את כל החסידים שחלו במהלך הנסיעה לליאונא, ואמר שבעז"ה זה יהיה גם כאן, בערב יום הכיפורים... הרבי הוסיף שבאם כל הבחורים החולים שוכבים במקום אחד, הוא יסע אליהם במיוחד ויתן להם לעקאח!

סעודה מפסקת

עד שנת תשמ"ח נהג הרבי לנסוע לאחר תפילת מנחה והברכה הכללית לביתו על מנת לסעוד שם את הסעודה המפסקת יחד עם הרבנית חיה מושקא. החל משנת תשמ"ט נוהג הרבי לסעוד את הסעודה המפסקת לבדו, בחדרו הקדוש, לאחר התפילה.

הרבי סיפר (בסעודת ליל ב' דחג הפסח תש"ל) שבאכילת הסעודה המפסקת נוהג הוא לאחוז את המזלג בשתי ידיו, בשונה משאר ימות השנה שבהם משתמש הוא רק בידו האחת. הרבי הסביר שהוא נוהג כך מפני שכך נהג אביו, הרה"ח לוי יצחק שניאורסון, ואין זו הוראה לרבים.

ברכת הבנים

אין ספק, כי הרגעים הנשגבים והמרוממים ביותר עבור תלמידי התמימים, הם במעמד הנשגב של 'ברכת הבנים'. התמימים, אותם כינה הרבי (בברכת הבנים הראשונה) "דעם רבינ'ס קינדער", עומדים לבדם עם הרבי, ואבינו מלכנו, באהבה אין־סופית עומד ומעניק לקשורים אליו בעבותות אהבה, החפצים בכל נפשם ומאודם להתקרב אל המאור ולגרום לו נחת - מעניק את ברכת האב לבניו.

עם דמדומי חמה, נעמדים בזאל הקטן תלמידי התמימים, בניו של נשיא הדור, וממתנינים שם בצפייה דרוכה לקראת 'ברכת הבנים'. הרבי יוצא מחדרו בדרכו לתפילת 'כל נדרי', ונכנס אל הזאל לבוש בגדי לבן, מעוטף בטלית, מליט את פניו הקדושות בטליתו, ומברך כאב את בניו:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר, כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם; יְבָרְכֶה ה' וְיִשְׁמְרֶה, יֵאָר ה' פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֵּךְ, יֵשֶׂא ה' פְּנֵיו אֵלֶיךָ וְיִשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם; וְשָׂמוּ אֶת שְׁמֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָנִי אֲבָרְכֶם" - - -

כך מתברכים בני־תלמידיו, תלמידי התמימים, במילות ברכה הנוגעות במיוחד לתפקידם - 'נרות להאיר' בחשכת הגלות.

בערב יום הכפורים תש"ה, נאספו לעת ערב אל הרבי הריי"צ כמה מאנ"ש שהחמיצו את מעמד הברכה

הכללית, וביקשו לזכות גם הם בברכתו הק', ולא להיגרע. ענה הרבי, "עכשיו לא יכולים. אין זה שאני חוסך את זמני או בריאותי אלא ששמעתי מאבי כ"ק אאמו"ר הרה"ק, שזמן זה אינו מתאים לרבים. הוא שייך לבני הבית ולעצמו, לא לרבים - - -

ובזמן נעלה זה, השייך ל"בני הבית ולעצמו", נותן

הניגון הכי שמח

בשנת תשנ"ב, בברכה האחרונה שזכינו לשמוע מהרבי, התבטא הרבי בביטויים נפלאים אודות הגאולה וביאת המשיח, ביטויים שמעולם לא נשמעו כמותם בערב יום הכיפורים. בין הדברים אכל שימשיכו את הסעודה המפסקת גם ביום הכיפורים, מכיון שיחגגו את חנוכת בית המקדש השלישי (כשם שהיה בחנוכת הבית הראשון)...

הרבי הוסיף ותיאר את הסעודה המיוחדת שתהיה בבית המקדש: "בסעודה זו אוכלים ושותים (לא רק דגים ובשר ויין סתם, אלא) את הלויטן ושור הבר ויין המשומר, ונעשית סעודה והתוועדות חסידית ("אָ חסידישע סעודה מיט אַ חסידישע פּאַרבריינגען") בראשותו של נשיא דורנו, ביחד עם רבותינו נשיאינו שהוא ממלא מקומם... וממשיכים בעריכת הסעודה וההתוועדות גם לאחר הזמן - בהיתר - בחנוכת בית המקדש השלישי..."

את השיחה סיים הרבי: "און גלייך פון דעם רגע - גייט מען גלייך אַריבער צו דעם רגע פון אַ ריקוד הכי גדול און אַ ניגון הכי שמח, און דערנאָך די סעודה הכי גדולה [ומיד מרגע זה עוברים אל הרגע של הריקוד הכי גדול והניגון הכי שמח], ועוד והוא העיקר - תיכף ומיד ממש!" ומיד החל לנגן ב'שטורעם' את ניגון ההקפות של אביו, ר' לוי יצחק, תוך שהוא מעודד בשמחה רבה את הקהל הנרגש...

הרבי את ברכתו הקדושה לתלמידי התמימים. "בני הבית"...

באחת מברכות הרבי שהוגהו, על הכותרת "ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לתלמידים קודם כל נדרי", ניתוספה הערה, "הזמן דברכת הבנים. וראה ספרי ורש"י: לבניך אלו התלמידים"...

הפעם הראשונה בה נערך מעמד מרטיט זה הייתה בשנת תשי"ב. הנוהג באותן שנים היה שאנ"ש והתמימים נכנסו בקבוצות־קבוצות לקבל את ברכתו של הרבי בחדרו הק'; הרבי בירכם במאור פנים והעניק לכל אחד ואחד מהם חתיכת 'לעקאח'. כשעבר התמים (הרה"ח ר') יואל כהן ציווהו הרבי, "זאָג די בחורים אַז זיי קאָנען שפּעטער אַריינגיין. איך מיינ אויך די וואָס זיינען שוין געווען, אָבער נאָר די תלמידים" [אמור לבחורים שהם יכולים להיכנס אחר כך. כוונתי גם לאלו שכבר היו, אולם התלמידים בלבד].

משנכנסו הבחורים, הבחין הרבי בכמה אברכים ואמר ב' פעמים: "נאָר בחורים".

הרבי היה לבוש בקיטל ועטוף בטלית, הביט על כולם

741989 /jem/ ט' תשרי תשל"ו

בכדי שכולם יוכלו לחזות באור פניו בשעת הברכה, עמד הרבי על שולחן בעת אמירתה, כשהמחזה המיוחד והנדיר נחקק בעיני הרואים... בשנים הבאות, כשהוקמה לרבי בימה מוגבהת לתפילות בחודש החגים – אמר הרבי את הברכה בעומדו על הבימה ופניו לקהל

הוסיף הרבי תנאי - שיכנסו רק אלו הלומדים חסידות. לאחר מכן נכנסו אנ"ש לקבל את ברכתם.

החל משנת תשי"ח, בעקבות ריבוי הבחורים - התקיימה הברכה בגן עדן התחתון, כשהרבי עומד על מפתן חדרו הק'.

בשנת תשכ"ה, לאחר הסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה, קם הרבי מה'שבעה' בערב יום הכיפורים. את תפילת מנחה התפלל הרבי בבית אמו הרבנית, ובשעה שש הלך למקווה. כשחזר היה הרבי לבוש עדיין בסרטוק הקרוע, נכנס לחדרו, יצא כשפניו מכוסות בטלית ובירך את התמימים שהמתינו לו. במקום שררו דחיפות אינמות. בעת הברכה ניכר היה שהרבי מתאפק מלבכות.

עם השנים גדל קהל התמימים, 'גן עדן התחתון' צר היה מהכיל את ריבוי הבחורים, ושרד בו עומס נוראי בשעת הברכה. אמנם הותירו את דלתו פתוחה, ורבים

ומראה פניו הקדושות היו מאוים (הנוכחים באותו מעמד סיפרו לימים שאינם זוכרים עוד מבט שכזה).

הרבי כיסה את פניו כשרעדה אוחזת את גופו הק', ואמר בקול חנוק מבכי: "איר לערנט דאך אין דעם רבי'נס ישיבה, זייט איר דאך דעם רבי'נס קינדער, דערפאר וועט מען אייך בענטשען מיט ברכת הבנים..." [אתם לומדים הרי בישיבה של הרבי, הנכם אס'כן בניו של הרבי. על כן יברכו אתכם בברכת הבנים], והחל מברך ברכת כהנים מתוך הסידור שהיה פתוח לפניו.

כשהגיע הרבי לפסוק "ברכך" הגביה את ידיו הק' כבנשיאת כפיים. אחר כך הוסיף הרבי: יה"ר שתהיה לכם הצלחה בלימוד התורה ביראת שמים, ובמילוי הכוונה של הרבי ("איר זאלט אויספירן דעם רבי'נס כוונה"), וסיים: "חתימה וגמר חתימה טובה".

לתקופת השנה, בערב יום הכיפורים תשי"ג, כשחפצו הבחורים להיכנס לחדרו הק' של הרבי כבשנה העברה,

בתקופה בה התנהל 'משפט הספרים', אותו ראה הרבי כמשפט על המשך הפעילות של חסידות חב"ד, הרבה הרבי להדגיש בשיחותיו בנוגע לרבי הרי"צ ש"ה הוא בחיים", והנהגתו נמשכת. בברכת הבנים תשמ"ו התבטא הרבי, "אדמו"ר הרש"ב המייסד הנצחי והמנהל הנצחי, ביחד עם בנו אדמו"ר הקודם". ובברכה בשנת תשמ"ז, "כ"ק מו"ח אדמו"ר הוא המנהל פועל של הישיבה עד היום הזה עד ביאת משיח וגם אחרי..."

לאחר הסתלקות הרבנית בשנת תשמ"ח, החל הרבי להגיע לברכת הבנים לאחר שהדליק נרות בחדרו הק' ובכך קיבל על עצמו את היום הקדוש, ומני אז הופסקה מלאכת תיעוד הברכה. אמנם, זריזי הבחורים דאגו להקליד את דברי הרבי עם אמירתם, וקודם התפילה כבר הספיקו לתלות 'הנחה' טריה מהברכה בלוח המודעות ב770.

באחת השנים עת יצא הרבי מתפילת "כל נדרי", הביט בפליאה ב'הנחה' המזורזת...

בשנת תשנ"ד, בתקופה האימוה בה "חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם", שאל המזכיר הרב חיים יהודא קרינסקי את הרבי קודם יציאתו ל'כל נדרי', "בהתאם לזה שכל שנה נהג הרבי לברך את התמימים ב'ברכת הבנים', האם יוכלו עתה לעבור כל התמימים לפני הרבי". הרבי נענה בחיוב,

וכך עברו תלמידי התמימים לפני הרבי, כשהוא לבוש בקיטל ועטוף בטלית.

מהתמימים עמדו בעת הברכה במבואה, אך לא היה בזה די. לפיכך הציע המזכיר בשנת תשל"א, לקיים את הברכה ב'זאל'. תחילה נענה הרבי בחיוב, אולם לאחר מכן ביקש לקיימה במבוא הכניסה, היות ובית המדרש הוא מקום ציבורי, ישנם בו מתפללים וכדומה. בעת הברכה נעמד הרבי בפתח גן עדן התחתון'.

לפועל, בעת הברכה באותה שנה הדוחק והצפיפות היו איומים, ואף היו כמה שהתעלפו מחמת הדוחק. לתקופת השנה - בערב יום הכיפורים תשל"ב, התקיימה הברכה בזאל למעלה. מני אז הוקבע שהברכה נערכת בזאל.

משנת תשל"ה נפתח הזאָל רק לאחר תפילת מנחה, זאת משום שרבים מהבחורים היו עומדים על משמר מקומותיהם מוקדם ככל האפשר ולא פנו לטעום

או ללגום, והרבי התבטא "די בחורים דאַרפן זיך פאַרפאַסטן" [על הבחורים לאכול קודם הצום]...

משרבו הבחורים וצר המקום מהכיל את כולם, החלו רבים מהבחורים לעמוד גם בחצר 770, כשחלונות ה'זאל' הפתוחים מאפשרים גם להם להאזין לברכה ולהיכלל במתברכים. בשנת תשל"ט, כשהבחין הרבי בבחורים העומדים בחצר, הפנה את מבטו הק' גם אליהם והחל בברכה.

למען הסדר הטוב, נקבע שבזאל עצמו יעמדו רק הבחורים היותר מבוגרים (וכן חתנים), ב'חדר שני' - בחורי ה'קבוצה', וכל שאר הבחורים יעמדו בחצר. לשם כך אף הוסרו החלונות ובהם ארון הספרים הממלא את החלון שבין הזאל לחדר שני.

בשנת תשמ"א עמד הצלם ר' לוי יצחק פריידין הכן, על מנת לתעד את המעמד במצלמתו. בעת הכניסה החווה הרבי בידו הק' לבל יעשה זאת. בשנת תשד"מ הועמד מיקרופון על הסטנדר, וכשנכנס הרבי, סימן להסירו.

יום הכיפורים

כל נדרי

לאחר ברכת הבנים, חוזר הרבי אל חדרו הק' (לאחר הסתלקות הרבנית - הדליק הרבי בזמן זה נרות יו"ט), ודקות ספורות לאחר מכן יורד לבית הכנסת הגדול לאמירת 'כל נדרי'.

בית הכנסת עמוס לעיפה עד אפס מקום בקהל האלפים שעומד וממתין בציפיה לכניסתו של הרבי. בדרך כלל, לא שרים בעת שהרבי נכנס לתפילה זו, והקהל עומד דומם ומביט בפני הקודש. הרבי נכנס

הגיב: "הרי זהו אינו חלק מבית הכנסת", ופנה לעבר גן עדן התחתון; אך במקום להיכנס לחדרו המשיך לעבר נרות הנשמה שעמדו שם, ושאל את הרב גרונו האם אלו הם כל הנרות? הרב גרונו השיב ששאר הנרות מונחים למטה, ואז נכנס הרבי לחדרו לק'.

בליל יום הכיפורים, שוהה הרבי בחדרו הקדוש (בחלק מהשנים הראשונות, נהג הרבי ללכת לביתו לאחר תפילת מעריב ואמירת התהלים).

שחרית

כמידי יום, התפילה מתחילה בשעה עשר בבוקר. הרבי נכנס כשבידו מחזור ותהילים, ועולה לבימתו. בעת התפילה, מעודד הרבי את שירת הקהל בקטעי הפיזיטים.

לקריאת התורה בתפילת שחרית הרבי אינו עולה, מפני שבתפילת מנחה באותו יום עולה ל"מפטיר יונה", ול'מפטיר' בתפילת שחרית עולה המזכיר הרב חודקוב. לאחר קריאת התורה, מתרוקן בית המדרש מאלפי החסידים הגודשים אותו מפה לפה, ונשארים בו רק אלו שאומרים "זכור". הרבי מקפיד שלא להתחיל לומר "זכור", עד שהדלתות יסגרו מאחורי אחרון היוצאים. את ה"זכור" אומר הרבי במקומו, בבימתו שבפינה הדרומית מזרחית.

את הכריעות שבתפילת מוסף, נוהג הרבי לעשות במהירות רבה. בתחילה כורע הרבי על ברכי וגודלי רגליו, ולאחר מכן כורע על גודלי ידיו ומשתחוה, כשעיקר ההשתחוואה היא הרמת הברכיים (קמעא) מן הקרקע. רק לאחר שהרבי מסיים את הכריעה, מתחיל הש"ץ בכריעתו, והרבי מתבונן בחזן בעת שהלה כורע ומשתחוה.

כבראש השנה, לפני ברכת כהנים יורד הרבי מבימתו אל הסטנדר שהוכן לו שם מראש, ולוקח עמו את הסידור. לאמירת התהילים, בדרך כלל, חוזר הרבי אל מקומו שעל הבימה.

בתום התפילה, מוכרזת הפסקה ארוכה עד לתפילת מנחה.

כשעל צווארו המטפחת האדומה (כשהיא מוסתרת תחת הסרטוק, כבראש השנה), לבוש בקיטל העשוי מבגדו של אדמו"ר המהר"ש, וחגור באבנטו של אדמו"ר הצמח צדק.

כשהרבי מגיע למקומו, אומר יחד עם הקהל את ה"על חטא" ותהילים שלפני "כל נדרי" (בחלק מהשנים הורה הרבי קודם לכן לנגן "אבינו מלכנו"), ולאחר מכן יורד מבימתו אל הסטנדר שהוכן לו על יד עמוד החזן, ואוחז את ספר התורה הראשון באמירת "כל נדרי". בשנת תשל"א, ביקש הרבי שיוציאו גם את הספר תורה של משיח (ללא הכתר), שכתבתו הסתיימה כחצי שנה קודם לכן, והרב חודקוב נשא אותו.

לאחר תפילת מעריב, נשאר הרבי בבית הכנסת לאמירת כל התהילים יחד עם הקהל. מחזה מרומם זה, בו הרבי יושב בטלית וקיטל, וכל הקהל אומרים תהילים ביראה, מותיר רושם עמוק על קהל הנוכחים...

בשנת תשי"ב, לאחר קבלת הנשיאות, רצו החסידים לאפשר לרבי ללכת לביתו מוקדם, ולפיכך החזן סיים את אמירת התהילים בזריזות. הרבי אחז אז בפרק צ', וביקש שמישהו אחר יגש לעמוד כדי להמשיך את התהילים. כמובן שאיש לא רצה לגשת, בהנחה שכך ילך הרבי לביתו... לאחר שחלפו מספר רגעים, קם הרבי עצמו ממקומו וניגש לעמוד החזן, והמשיך באמירת התהילים עד תומם.

לאחר תפילת מעריב, הרבי אינו

מאחל "גוט יום טוב" לקהל, גם לא כאשר יוצא מבית הכנסת.

בשנת תשנ"ב, לאחר שעלה הרבי לקומה העליונה של 770, פנה לשמאלו אל הזאל הקטן וסקר במבטו את חלל בית הכנסת. לאחר מכן פנה למזכיר הרב בנימין קליין ושאלו: "וואו איז די נשמה ליכט"? [היכן נרות הנשמה (שנוהגים להדליק ביום כיפור)]? (בשנים הראשונות נהגו להניחם ב"חדר שני" שעל יד הזאל הקטן). הרב קליין השיב שהנרות מונחים למטה, בחדר הצינורות (כיום זהו חלק ההרחבה שמתחת לעזרת הנשים). הרבי

בית הכנסת עמוס לעייפה עד אפס מקום
בקהל האלפים שעומד וממתין בציפיה
לכניסתו של הרבי. בדרך כלל, לא שרים
בעת שהרבי נכנס לתפילה זו, והקהל עומד
דומם ומביט בפני הקודש

הפסקה מנוצלת...

בשנת תשי"א הבחין אחד התמימים כי לאחר שהקהל עזב את חדרו של אדמו"ר הריי"צ (בו התקיימו התפילות), חזר הרבי מחדרו אל המקום, נעמד היכן שנהג להתפלל שמונה עשרה, כיסה את פניו בטליתו וקרא פ"נים. לאחר זמן מה עיין הרבי בכתבי היד ששכנו במגירת השולחן, ולאחר שהחזירם - פרץ בבכי עז, שנמשך כחצי שעה - כמעט כל משך זמן ההפסקה...

מנחה

לתפילת המנחה נכנס הרבי כשהוא חובש את המגבעת לראשו הק', ובהגיעו למקומו מניח אותו בתא שבסטנדר.

בקריאת התורה שבתפילת מנחה, הרבי נקרא לעלות לשלישי ו'מפטיר יונה'. הרבי נוטל עמו את המחזור, ובשנים האחרונות - גם את דפי ההפטרה המוגדלים, וניגש לבימת הקריאה. לאחר 'הגבה' ו'גלילה', קורא הרבי את ההפטרה במתינות, במשך זמן ארוך. בתיבות רבות הרבי משתהה, וקולו הק' נחנק מעט בבכי. רבים משתדלים להיות בזמן מיוחד זה בסמיכות לבימה, בכדי לשמוע את ההפטרה המיוחדת מפי קדשו של נשיא הדור ובנעימה המיוחדת שלו...

נעילה

בתפילת נעילה גובר החלץ בחלקו הקדמי של בית הכנסת, שהרי כל אחד רוצה לזכות לראות את המחזה המיוחד של ה'מארש'... התפילה מתחילה מיד

לאחר תפילת מנחה, ובשעה שהחזן מנגן - מעודד הרבי את שירת הקהל. כאשר מנגנים "הוא אלוקינו" ו"כי אנו עמך" - מעודד הרבי את השירה בעידודים חזקים במיוחד, המכינים את הקהל לבאות...

כאשר מנגנים "אבינו מלכנו", מורה הרבי לחזור על הניגון כמה וכמה פעמים, כשהוא מכה בידו הק' בחזקה על הסטנדר, והקהל שר את הניגון בהתרגשות גוברת והולכת...

לאחר אמירת "שמע ישראל", ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ו"ה' הוא האלקים" בהתעוררות רבה על ידי

רגעים מיוחדים אלו לא ניתנים לתיאור: הקהל כולו שר ומקפץ בהתלהבות עצומה, בניין בית המדרש זע ונד יחד איתם, והרבי מנצח על השירה בידיו הקדושות. ניתן אף לשמוע את הרבי עצמו שר את הניגון בקולו הקדוש. ההרגשה נפלאה ומרוממת...

הקהל, מתחיל הש"ץ באמירת הקדיש, וכשמגיע לאמצע הקדיש - מנגן הקהל בהתלהבות עצומה את "מארש נפוליאון", ועיני כולם מופנות למקום אחד - מקומו של הרבי.

בזמן זה מכסה הרבי את פניו בטליתו, ומכה מידי פעם בידו הק' על הסטנדר כאות להגביר את השירה. פעמים רבות הבחינו החסידים שהרבי בוכה בזמן זה, ולעיתים אף בקול.

לאחר כמה רגעים עולה הרבי אל גרם המדרגות המיוחד שהועמד (בזמן ההפסקה) על הבימה בסמוך

”אֲשֶׁרֵי עֵין רְאֵתָהּ קָהַל רוֹגְשִׁים בְּבֵית קִדְשֵׁי
הַקְּדוֹשִׁים... מֶלֶךְ נִיָּצַב בַּעֲדַת בְּרוּכִים”

לאחר שאיחל "גוט יום טוב", אמר הרבי: "לכו אכלו בשמחה"!... גם בשנת תנש"א אמר הרבי דברים דומים. לאחר מכן, פונה הרבי ויוצא את בית הכנסת. "מה נהדר מראה פנה גדול בצאתו מבית קדשי הקדשים" - דבר נפלא הוא לראות את פני הרבי הקורנים משמחה בשעה זו, כשהוא מעודד את שירת הקהל בתנופת יד לכל כיוון. זהו דבר שיכול להתרחש אך ורק בליובאוויטש - הרצינות של יום הכיפורים מפנה את מקומה בבת אחת לשמחה האדירה של "זמן שמחתנו"...

לאחר צאת הרבי מבית הכנסת, פונה הקהל לסעוד את ליבו ב'קידוש' ענק שמתקיים מחוץ ל770, בארגונו המסור של ר' נחום מרקוביץ.

סעודת יום טוב

עד שנת תשל"א, נהג הרבי לעלות לדירתו של אדמו"ר הרי"צ ולסעוד שם סעודת יום טוב. בסעודה נכחו מספר מצומצם של חסידים שהוזמנו מראש, כבשאר החגים, וגם בהזדמנות זו, כבשאר הסעודות שבדירת אדמו"ר הרי"צ, נהגו המשתתפים להעלות נושאים שונים לדיון בפני הרבי, שהגיב עליהם קצרות.

הסדר היה כך: בתחילה, עם צאת הצום, עלו המוזמנים לדירה ושברו את הצום באכילת מזונות ושתיית קפה, ובזמן זה שהה הרבי בחדרו. לאחר זמן מה, עלו כולם שוב יחד עם הרבי, וסעדו סעודת יום טוב.

התמונות שישנן מהסעודות בדירת הרבי הרי"צ, הן מסעודה זו שבמוצאי יום הכיפורים. גם מסעודה זו יש רק תמונות בודדות, ופעם הרבי אף גער באחד המצלמים, "גם כאן?! האם לא מספיק (הצילומים) למטה!?"...

בשנת תשכ"א, דיבר הרבי במהלך הסעודה עם רבו של כפר חב"ד הרב שניאור זלמן גרליק אודות החילוק שבין בני ארץ ישראל לבני חו"ל בחג הסוכות, והוסיף בבת-שחוק: "קראתי בעיתון שהגיעו לכאן חמישה רבנים מארץ ישראל, וכולם נוכחים גם כאן [הרבנים: ברוק, גרליק, חזוין, טרבניק ושונקין] - וממילא שהרבנים יסכימו ויפסקו שמישיח יבוא, ואזי יהיה גם בחו"ל יו"ט אחד כמו בא"י!"

הרב גרליק הגיב: "וכי מה יהיה אם אנחנו נפסקו?! זה יעזור משהו?! - שהרבי יפסק וזה בוודאי יעזור!"

באותו רגע פניו של הרבי הרצינו ביותר, ארשת השמחה שהייתה על פניו נמוגה, והוא אמר: "הנכם מעוררים ספק בדבר?!... ולא סיים, אך מתנועות ידיו הק' ניכר היה שכוונתו היא - שהייתה עת רצון, וכעת כבר חלפה... הרבי הפטיר בצער: "אתם מחכים להסכמת? האם ההסכמה שלי חסרה כאן?!"

כאשר שמע הרב גרליק את הדברים, ונוכח ראותו את

לקיר - על מנת לאפשר לכולם לחזות בפני הקודש בעת ה'מארש', ומעודד את השירה בהנפת ידיו הק' בחזקה. רגעים מיוחדים אלו לא ניתנים לתיאור: הקהל כולו שר ומקפץ בהתלהבות עצומה, בנין בית-המדרש זע ונד יחד איתם, והרבי מנצח על השירה בידי הקדושות. ניתן אף לשמוע את הרבי עצמו שר את הניגון בקולו הקדוש. ההרגשה נפלאה ומרוממת...

עד תחילת שנות המ"ם, לא הכינו עבור הרבי גרם מדרגות, והרבי היה קופץ על כסאו, ומשם עודד את הקהל העצום, כשלאחר מכן קפץ בחזרה אל הארץ.

בשנת תשל"ז, לקראת סיום תפילת נעילה, נוצרו דחיפות עצומות באזור בימתו של הרבי. מחמת הדחיפות והדוחק, עלו כמה מהילדים שהצטופפו שם על הבימה, ועמדו עליה. כאשר הרבי הבחין בדבר, קרא לריל"ג והורה לו משהו בשקט. היו שחשבו שדעתו של הרבי לא נוחה מהתקלות זו, וצעקו על הילדים לרדת מהבימה. לשמע הצעקות, הסתובב הרבי ואמר, "מעולם לא שילחתי ממני את הילדים"... כהמשך לכך, הורה הרבי בזמן אמירת 'אבינו מלכנו', שלשירת המארש יעלו כל הילדים לבימה...

אט אט הרבי פוסק מלעודד, ויורד מגרם המדרגות בחזרה אל מקומו. הקהל משתק, וקול השופר נשמע ברמה. לאחר מכן מכריז הקהל כולו בהתרגשות: "לשנה הבאה בירושלים!"

בשנת תשנ"ב, נשאר הרבי לעמוד על המדרגות גם בעת התקיעה, והכריז בקול גדול (עד שהדבר היה ניכר על פניו הק') "לשנה הבאה בירושלים" יחד עם הקהל. לאחר מכן, סימן הרבי להמשיך ולשיר את ה'מארש' בשנית... לאחר ששרו את הניגון בהתלהבות עוד כמה פעמים, ירד הרבי מהמדרגות תוך שהוא ממשיך לעודד את השירה אף לאחר שניגש למקומו, ורק לאחר דקות ארוכות המשיך החזן באמירת הקדיש.

מוצאי יום כיפור

מעריב

לפני תפילת מעריב, חובש הרבי את המגבעת לראשו, ובעוד שהטלית על כתפיו - אומר את תשעת פרקי התהלים. לאחר מכן ניגש הרבי לתפילת מעריב, בלא נטילת ידים לפניו.

אחרי מעריב, הבדלה וברכה אחרונה, מאחל הרבי לכל הקהל "גוט יום טוב! גוט יום טוב! גוט יום טוב!", וממשיך מיד עם ניגון שמחה כמו "ופרצת", "הושיעה את עמך", או ניגון ההקפות של אביו רבי לוי יצחק. בשנת תשמ"ט,

יום־כיפור של מלחמה

למנחה, הרבי קרא לרב חדקוב לחדרו הקדוש ושאל אותו האם הספיקו להעביר את הקטע של ההוספה למכתב כללי לארץ לפני כניסת היום הקדוש.

עוד דבר מיוחד היה היום בהנהגתו הק': כמעט כל היום, במשך כל התפילה, הרבי כל הזמן אמר תהילים - בחזרת הש"ץ ובין קטע לקטע, ממש בכל הזדמנות. הרבי כל הזמן החזיק בידו את התהילים. לא זוכרים אף פעם אחרת שראינו הנהגה כזאת אצל הרבי.

במשך תפילת שחרית ומוסף חלק מהקהל כבר ידע על המלחמה וחלק מהקהל בבית־הכנסת כנראה לא ידע עד הערב. לי עצמי זה נודע רק בשעת ההפסקה שבין מוסף למנחה, כשנדחפתי כדי למצוא מקום טוב לעמוד בו בעת ה"מארש". פתאום התחילו הדברים של הרבי מהקיץ לצלצל באוזניים - "מפי עוללים ויונקים... להשבית אויב ומתנקם"... פתאום הכל נהיה מובן וברור באופן מבהיל. כל בשרי נעשה חידודין־חידודין.

בכל אופן, היה שוה להידחף היום ל"מארש" נפוליון. ב"אבינו מלכנו" שלפני ה"מארש", היה המחזה המזעזע הראשון. כולם גמרו כבר את ה"אבינו מלכנו", נהיה שקט וחיכו שהחזן יתחיל "שמע ישראל" ו"ברוך שם", אבל פתאום נשמעו בקול בכיות חזקות של הרבי. ממש כל גופו שהיה מכוסה בטלית התנענע מצד לצד מהבכיות כאילו אינו יכול להירגע.

כשהתחילו לשיר את המארש היתה שוב הנהגה לא רגילה - זו היתה השנה הראשונה שהרבי נשאר במקומו בעת המארש. תמיד הוא עולה על כסא, אבל הפעם הרבי נשאר לעמוד במקומו בעת מארש נפוליון. עוד דבר שעד עתה אף פעם לא היה - כל משך המארש היו פניו הק' של הרבי מכוסות. מצד אחד, הרבי עודד בידו הרבה ומצד שני, ראו שהוא ממשיך לבכות כל הזמן.

גם המארש עצמו לקח הרבה מאוד זמן, וראו בחוש שהרבי רצה לפעול בשמים ניצחון... התנועות בידיו הקדושות בשיא המרץ עם נעויעי כל גופו הקדוש היו באופן שהותיקים אומרים שמעולם לא נראה כמוהו. ראו במוחש שב'מארש הניצחון' הרבי פועל להמשיך את הניצחון בפועל למטה מעשרה טפחים. רק אחרי דקות ארוכות הרבי הסתובב לקהל, גילה את פניו הקדושות והיה אפשר לראות תנועה של שמחה וניצחון...

בשנת תשל"ד פרצה מלחמה בארץ הקודש, בעיצומו של היום הקדוש. דברים שמיימיים רבים נראו בהנהגתו של הרבי באותם ימים, ולאחר מכן קישרו אותם החסידים עם המלחמה הקשה שהתחוללה בשנה ההיא.

להלן קטע מיומנו של הרה"ח אהרן דוב הלפרין, המתאר בהרחבה את היום הקדוש במחיצתו של הרבי באותה שנה:

מוצאי יום הכיפורים, ה'תשל"ד.

כולם מבולבלים וסוערים מהמלחמה שנפתחה באה"ק, מתחילים להבין הרבה עניינים וגם כאן היו עניינים בלתי־רגילים, ואכתוב לפי הסדר ראשון ראשון:

מלבד המכתב הכללי לראש־השנה, השנה כתב הרבי מכתב שני בו' תשרי. ואתמול, בערב יום כיפור בהשכמת הבוקר, מיד כשהרבי הגיע ל-770, הוא קרא לרב חדקוב ומסר לו הוספה על המכתב כללי של ו' תשרי.

בקטע שהרבי הוסיף נאמר שאף־על־פי שעם ישראל הוא המעט מכל העמים, בכל זאת אצל עם ישראל העיקר זה האיכות ולא הכמות, וזו המעלה של עם ישראל על אומות העולם. ולקטע הזה הרבי הוסיף הערה שבכל המלחמות שהיו לעם ישראל בכל תולדותיו יצאו היהודים כשידם על העליונה, וכך יהיה גם עתה עד ביאת המשיח, כנאמר בהפסרת חנה ה' יחתו מריבו... ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו".

הרב חדקוב יצא מיד מהחדר של הרבי ונתן את הקטע הזה כדי שידפיסו את המכתב כללי מחדש עם הקטע הזה - ואחר־כך אמר שהרבי ציווה שיספיקו להעביר את ההוספה לארץ־הקודש לפני כניסת יום־כיפור. עכשיו כמובן כולם מבינים כאן.

עניין מיוחד היה בתפילת מנחה בערב יוהכ"פ: הרבי לא אמר "על חטא" וכשסיים ועשה "עושה שלום", כל הקהל, כולל הש"ץ, עוד היו באמצע שמו"ע.

היום בבוקר, כשהרבי נכנס לבית־הכנסת לתפילת שחרית של יוהכ"פ והגיע למקומו, ראינו את המזכיר הרב בנימין קליין ניגש לרבי ואומר לו משהו. מאוחר יותר סיפרו שהוא אמר לרבי שבארץ פרצה מלחמה והתגובה של הרבי היתה שתי מילים: "איך ווייס" [אני יודע]. שמעתי שבשעת ההפסקה בין מוסף

פתאום יבוא הארון

בשנת תשכ"ד, בחודשיה האחרונים של שנת הק"ן להסתלקות אדמו"ר הזקן (אותה ציין הרבי בצורה מיוחדת) אירע מאורע מיוחד ונפלא לאחר סעודה זו: הרבי יצא בפתאומיות אל הזאל הקטן ואמר מאמר, המיוסד על מאמר של אדמו"ר הזקן ממוצאי יום הכיפורים תקס"ב.

להלן קטע מיומנו של הרה"ח שלום דובער וולף מאותה שנה:

"לאחר הסעודה אני חוזר ל770, הזקנים יורדים מהסעודה למעלה והרבי ירד לחדרו. לאחר דקות אחדות הרבי יצא פתאום מחדרו. אני עמדתי אז ליד המעלית.

"הרבי מסתכל עלי כאילו רוצה לומר משהו, מסתכל שוב וממשיך ונכנס לבית המדרש הקטן. כשראיתי שהרבי נכנס לזאל הקטן קפצתי לרגע למזכירות להודיע להם שכפי הנראה הרבי רוצה להתוועד. במזכירות ישבו באותו הזמן הרב חודקוב שחיכה לרבי שיסע לביתו, וכן הרב שלמה מיידנצ'יק שלי. הערתי להם בהילות שהרבי יצא מחדרו (כי הם לא הבחינו ביציאת הרבי ובכניסתו לזאל), ואמרתי להם "התוועדות". מיידנצ'יק אמר בהומור לרב חודקוב "בערקע'ס ליצנות"... ואכן הם נשארו במזכירות עד לסיום המאמר...

"לפתע התיישב הרבי ליד שולחן מלא ספרים וקצת מלוכלך, מוציא את המטפחת ומתחיל לומר מאמר חסידות. בבית המדרש נמצאים אותה עת כשבע עד שמונה איש בלבד. מאיר הארליג קפץ מיד מעל השולחן ונעמד מול הרבי.

"היו בזאל בחור אחד בשם בראנדעל, בעל תשובה שישב בפינה, הת' ישראליק פרידמן היה אף הוא עם עוד שני תמימים, אחי הת' נת'קע והת' זיסל פיקארסקי שהיו בחדר הסמוך. הרב שלום ישראל חודקוב רץ מיד לתאו להביא טייפ קטן, אולי הספיק להקליט את שמונה הדקות האחרונות. התמימים מתחילים לרוץ לבית המדרש מכל המקומות...

"אני ב"ה הייתי בין היחידים שהיו בהתחלה, אבל תוך 5 דקות היה כבר די מלא. הרב יואל כהן לא היה בהתחלה, והחזרה היתה קשה, אבל ישראל פרידמן היה ולכן החזרה היתה יותר קלה. אני פשוט לא האמנתי למראה עיני, עמדתי 50 ס"מ מהרבי, ליד השולחן. חשבתי שאני חולם או משהו כזה..."

בשנה שלאחריה קיוו החסידים שמעמד זה יחזור שוב, והתכוננו בציפייה בזאל. כשהרבי עבר והבחין בקהל הגדול, התעניין מה מתרחש. כשסיפרו לרבי שמצפים למאמר, הגיב הרבי בפליאה, "רק משום שאירע כך פעם אחת!?"

173058 / jem / י" תשרי תנש"א

השינוי שחל על פניו של הרבי - הבין מיד כי לא טוב עשה. הוא התנצל מיד וחזר בו מדבריו, אך הרבי נשאר בסבר פנים רציני ולא הגיב כלל על דבריו...

פעמים רבות, לאחר סעודה זו, נתן הרבי מעות או דברי מאכל כהשתתפות אישית בהתוועדויות החסידים באותו לילה.

בשנת תשי"ד, בעת שהרבי ירד מהסעודה, רקדו הבחורים בזאל הקטן. הרבי עבר לידם בחיך, נכנס לחדרו והוציא בקבוק משקה, ונתנו לאחד מהבחורים שיחלק לחבריו...

משנת תשל"א, נהג הרבי לצאת לקידוש לבנה דקות ספורות אחרי מעריב והבדלה (כשהוא נועל נעלי עור ולבוש בקיטל), ולאחר מכן הלך לביתו והבדיל לרבנית.

בשנת תש"נ אמר הרבי במפתיע שיחה קצרה (בת שתי דקות) אחרי קידוש לבנה, כשהקהל מתקבץ בזריזות על מנת לשמוע את הדברים. הרבי אמר שלמרות הנאמר בשולחן ערוך שיש להתחיל בבניית הסוכה כבר במוצאי יום הכיפורים, לא רואים זאת בהנהגת בני ישראל בפועל ("ואני הקטן בתוכם")... אלא שיוצאים ידי חובה

הרבי בסעודת מוצאי יום הכיפורים בדירת אדמו"ר הרי"צ

המסדר' מתחילים להתרחק, רמז להם בידו הק' שישארו שם...

בשנת תשנ"ב טרם שנסע לאוהל, הודיע הרבי שברצונו לחלק דולרים לילדים ולילדות שלפני גיל מצוות. הרבי הדגיש שברצונו לחלק לילדים דווקא, וביקש שהמבוגרים לא יעשו "קונצים" בענין זה. חיש מהר הופצה השמועה ברחבי השכונה ואף מחוצה לה, והסעות רבות התארגנו ממוסדות החינוך בכדי להביא את ילדי ישראל אל מנהיג הדור. היה זה מחזה מיוחד לראות פעוטות מכורבלים בזרועות הוריהם החשים ל770 בגשם השוטף, לוודא שגם התינוק שלהם יקבל דולר מידי הקדושות של הרבי, במקום הקדוש ולמחרת היום הקדוש...

החלוקה החלה בערך בשעה שתיים ונמשכה כשעתיים, במהלכה הספיקו לעבור מול פני הקודש אלפים רבים של ילדים נרגשים, שקיבלו דולר מידי הרבי המברכם "אָ גוט יאָר". גם לאחר תום החלוקה התאספו ילדים רבים במקום עמידת רכבו של הרבי, וכשיצא הרבי לאוהל - הובא לשם הסטנדר והרבי המשיך לחלק עוד דקות ארוכות... כשחזר הרבי מהאוהל, לאחר תפילת ערבית, חילק שוב דולרים - והפעם לכולם, "אנשים נשים וטף". ■

על ידי הדיבור בנושא זה. לאחר שהסתיימה השיחה הקצרה, החל הקהל לנגן ניגון הקפות והרבי עודד את השירה בחוזק.

במוצאי יום הכיפורים תשי"א נכנס אחד מאנ"ש לרבי וביקש 'לעקאח', מאחר שלא היה בעת החלוקה בערב יום כיפור. הרבי ענה: "איצטער איז ניט דער ענין פון ערב יו"כ, אָבער נאָ דיר פּאַשען זיך אויף אַ גאַנץ יאָר" [עכשיו אינו הענין דערב יום כיפור, אבל קח לך כדי להנות במשך כל השנה], ונתן לו חתיכת 'לעקאח'.

"בשם השם" "גאט'ס נאמען"

תפילת שחרית ביום זה מוקדמת במספר רגעים, כפי המובא בספרים שיש להתפלל מוקדם יותר ביום זה.

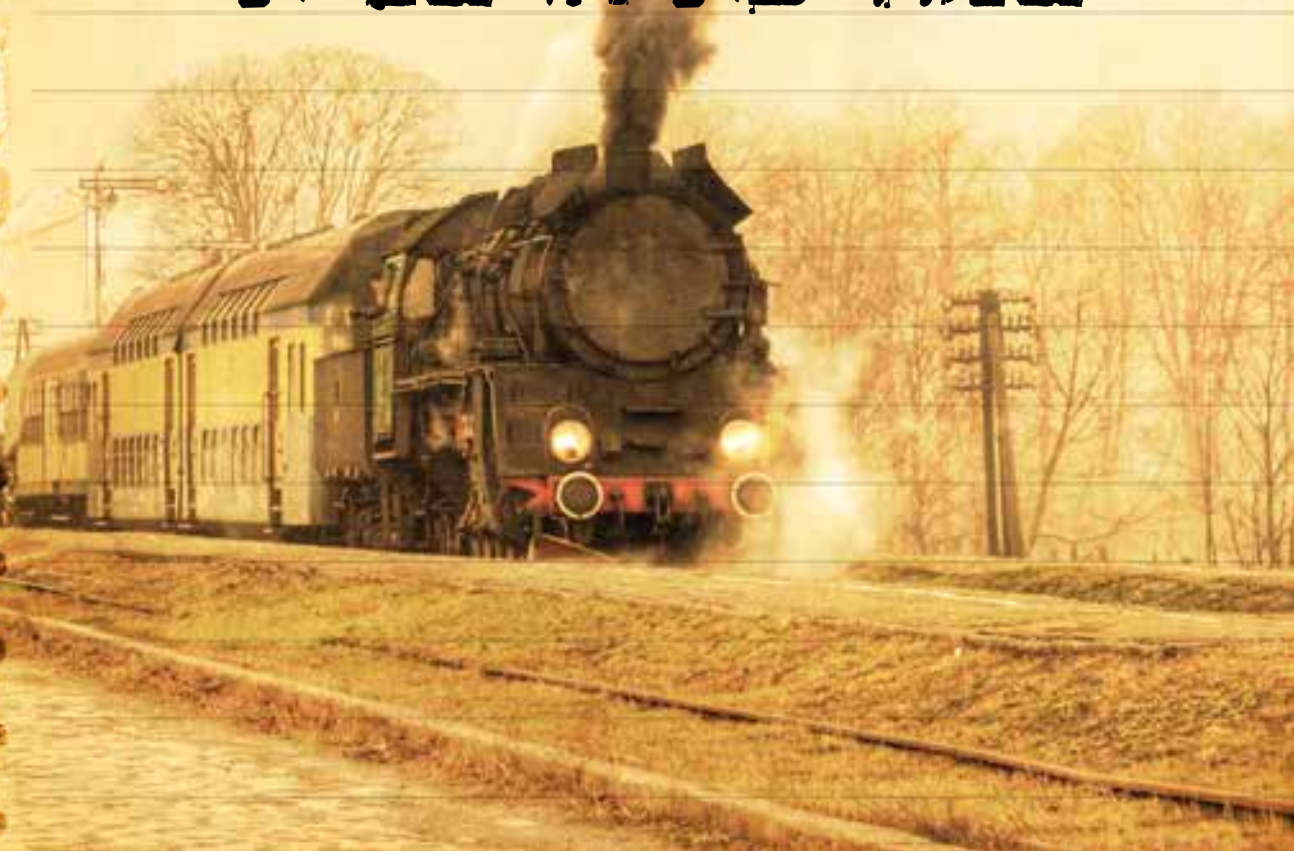
ביום זה נוהג הרבי לנסוע אל האוהל הק'.

בשנת תשמ"ט נשא הרבי ביום זה שיחה מיוחדת לאחר התפילה, ובה הכריז על שנת תשמ"ט כעל "שנת הבנין" (נוסף על היותה "שנת הילד והילדה"), כלומר שכל אחד יוסיף בבניה וברכישת בתים. לאחר השיחה, חילק הרבי דולרים לכל אחד, ומשהגיע תור הנשים לעבור אמר הרבי לרב גרונו שהבחורים צריכים לשבת וללמוד ולא לעמוד כאן. כשראה הרבי שגם בחורי 'ועד

יציאת רוסיה

במחיצת הרבנית

זכרונות מיוחדים במינם, שכתבה הגברת יוכבד זלמנוב
ע"ה אודות בריחתה מרוסיה בשנת תש"ז, יחד עם
הרבנית הצדקנית מרת חנה • ההוד המלכותי, הגבורה
היהודית, האצילות והרגשות הנעלים של הרבנית,
• ניבטים מכל שורה בזכרונות מרוממי הנפש
הזכרונות נכתבו על־ידה בשפת האידיש,
ותורגמו על־ידי בני משפחתה
ללה"ק, תוך היצמדות
למקור

כלל לא פשוט, ולא קל לחשוף ולעטוף יחד את הקורות והמאורעות האישיים כהיקרים הקשורים בעצמיותה הלבבית, הקדושה והיקרה של תוך-תוכי הנשמה, אחרי שנים בהן הוסתרה קרינתם. מאורעות שחיים בלב ובוזרון, מאורעות שאינם נשכחים ואינם אבודים. מאורעות המפיצים קרני אור והוד, והשפעה קדושה ורוחנית על דורי דורות.

הזכות הגדולה להיות במחיצתה של הרבנית הצדקנית, הקדושה והאצילה - האם המלכותית של כ"ק אדמו"ר - הרבנית מרת חנה נ"ע, שניתנה לי מלמעלה. מודה הנני ומהללת את הקב"ה, מודה ומאמינה שהוא העניק לי זאת בזכותם של הוריי היקרים והקדושים נ"ע, חסידי חב"ד, שלוחיו הקדושים של כ"ק הרבי הקודם נ"ע בחצי האי קרים.

לנסוע תיכף ומיד להביא אשה שבגללה מעכבים את נסיעת ה'עשלוך', המונית מוכנה וממתנה בסמוך.

המחשבה על עיכוב ה'עשלוך' זעזעה את כל האברים, ועניין הנסיעה מאכן כמו 'נקב' את הלב, עם הדאגות... כמה דקות לאחר מכן, בלי דיבורים, עם כל הדחף של ההתפעלות מהנסיעה כבר החלנו לעלות במדרגות המובילות אל הבית וקול חרישי נשמע לאוזנינו: "אל תבקשו ממני, אין בחפצי לנסוע. אינני יכולה לעשות זאת, זה מעל ליכולותיי ולרגשותיי, מעל לכוחותיי, הנני שבורה ומותשת מכל הקשיים עד עתה"...

נכנסנו במהירות לחדר מואר, על כסא ישבה אשה אצילית ומכובדת בשנותיה האמצעיות, עיניה העמוקות והפקחות שידרו מאורעות וקורות פנימיים. בקול עדין, לבבי, כאוב, דיברה אל האישה שעמדה לצידה: "האמינו לי, קשה לי במאוד מאוד לנסוע, הלב נקרע ושבור להיפרד עם הנשאר כאן לנצח", הוסיפה בלב שבור ומר...

בראותה אותנו ובשמעה את מטרת בואנו, פנתה האשה האצילית מליאת החן היהודי-לבבי, ושאלה בעדינות: "מי אתן?". "אנו בנותיו של ר' חיים מאיר גרליק, שליחו של הרבי בקרים".

מיד נמסכו פניה העדינות בברק חיים חדשים ומוארים, היא התרוממה ואמרה בעוז: "עם ילדים אלו - אסע! עם ילדים אלו - אסע!", חזרה ואמרה בעוז, מאושרת.

"עם ילדים אלו אסע"

יום היציאה מרוסיה היה בהיר וטהור, זרח כמו ידוד מאושר, חימם את היקום ב'מצב רוח' מרומם, והשמיים הכחולים כמו ליטפו את לחצי הלב הכאוב, והמחשבות המעורבים כמו יום עם לילה, דמעות עם שמחה, עצב עם מצב-רוח.

בהגיענו לתחנה, נתבקשנו - אני ואחותי היקרה והאמיצה הדסה,

"ילדתי! החיית את נפשי ממש!
שזכות זו תעמוד לך לנצח, בכל מעשי
ידייך! ברכת השם תלווה אותך בכל
מעשה ידייך!", פרצה הברכה מפיה,
כברכתאם אהובה. ברכה לבבית חמה,
נכנסה למצברוחי הנסער ונמסכה
ברגשות הקדושים שהתעוררו בי
לאמי האהובה בלי שיעור, נ"ע.
האמא האהובה, הקדושה מכל העולם!
הדברים שהיא אמרה עוררו מאוד את
רגשותיי כלפי אמי הבלתי נשכחת
לנצח!

"ילדתי, החיית את נפשי!"

כולנו, יחד עם המומע שרה [מרת שרה קצנלבויגן ע"ה], עם חבילות גדולות וקטנות, נכנסנו במהירות למונית, לא הכרנו את הנוסעות עמנו (אולי אחותי היקרה הדסה כן הכירה) - מטרתנו היתה להביא אותן כמה שיותר מהר ל"עשלוך".

בהמשך הנסיעות נתגלה לנו - היו אלו כבוד הרבנית חנה אסמלכותית, והאשה הנפלאה והאמיצה מרת "מומע שרה", שבעצמה נתנה לרבנית את הניירות שלה, ונשארה ברוסיה בתקוה שיהא זה זמני בלבד. (לצערנו, בסופו של דבר, היא נפטרה [מהתקפת לב חמורה] ב'תפסה' הרוסית).

כשקור הלילה החל להתחזק, והרעש והבכי נרגעו קצת, ביקש ממני אבי הקדוש ללכת ולתת את השמיכה לאותה אשה, שיושבת לבדה בצד, ומן הסתם זקוקה לזה. ללכת בתוך הקרון, בחושך ובצפיפות, פירושו היה ללכת על ראשו של זה, על רגליים, ידיים, ועל עצבים חלשים ומתוחים, אבל דברו של האבא הוא קדוש. ותוך שפילסתי לי דרך בעדינות ובזהירות בין האנשים הישנים והישנים למחצה והעייפים, עם חבילותיהם, בקושי עלה בידי לתת את השמיכה

לאשה המוכרת לי מכבר, ופתאום, האירו פניה באור פנימיות מהותה המפואר, והיא זרחה בחן יוצא מן הכלל.

- "ילדתי! החיית את נפשי ממש! שזכות זו תעמוד לך לנצח, בכל מעשי ידיך! ברכת השם תלווה אותך בכל מעשה ידיך!", פרצה הברכה מפיה, כברכת'אם אהובה. ברכה לבבית חמה, נכנסה למצב'רוחי הנסער ונמסכה ברגשות הקדושים שהתעוררו בי לאמי האהובה בלי

שיעור, נ"ע. האמא האהובה, הקדושה מכל העולם! הדברים שהיא אמרה עוררו מאוד את רגשותי כלפי אמי הבלתי-נשכחת לנצח!

כשהגענו לפולין, תשומת הלב והתמסרות הרבה הוענקה לאשה המלכותית, והאהבה הלבבית כלפיה היתה בלי גבולות, כמעט מכל הנוסעים, ביניהם גם משפחתנו. היא נסעה אתנו בצניעות מלכותית נעלית מגיוני הנימוס האנושיים: שלא להטריח חלילה את הזולת, אהבתה האימהית, טוב חכמתה, אצילותה, התנהגותה האצילית-עדינה והתמסרותה ונתינת היחס לכל, וכל אחד אליה.

לאחר מסע תלאות מפרך בן מספר תחנות בהן השתכנו לתקופות קצרות, הגענו לפוקינג שבגרמניה.

מן ההיכרות הראשונית עם הרבנית הצדקנית מרת חנה הנכבדה - אם מלכותית, אמו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (בלא שידענו את ייחוסה הרם), התחילה ידידותינו עם קשר נשמתי כמו אמא לבנה (כבר כתבתי קצת מקודם), קשר נפשי - הוא לעד! אצילותה של הרבנית, התנהגותה המלכותית, עם אישיותה המורמת, טוב ליבה, אופי חכמתה, מסירותה לכל אחד בנפרד ולכולם יחד, משכו אותי אליה גם כן עם קרבה, רגש לבבי וזכרון יקר, כמו לאמי הקדושה והאהובה תמיד, נשמתה-עודן

עם אור נשמתה המבריקי, שמאיר מעל כל צרה, ובשל האחריות הגדולה שלי כלפיה, באמרה, בנוכחותי: "עם ילדים אלו אסעו!"

אף פעם לא שאלתי אף אחד מי היא האשה המלכותית והבודדה הזו, ואיזו רבנית היא... המילה "רבנית" היה רחוק ממני מאוד. ברוסיה נזהרו מלומר את המילה "רעבצין", וכך גם אני - לא אמרתי "רעבצין" כלפי אמי.

וּפְתָאוּם הַשְׁתָּרַר שְׁקֵט, כְּשֶׁהֲרַעְשִׁים
מְבוֹאֵם שֶׁל מְכוֹנֵי ה'עַם פִּי'
הַתְּפֹזְרוּ בְּאוֹיֵר, הֵם הִגִּיעוּ
גַּם לְאֲזֵנֵיהֶם, וְהֵם הִסְתִּירוּ
בְּחִפְזָה אֶת ה'אוֹצֵר' בִּיעֵר,
רָצוּ אֵלַי, וְהִלְכְנוּ שְׁלוּוִים עַל
הַדֶּרֶךְ לְכִיוּן הַמַּחְנֶה. כְּמוֹבֵן,
כְּשֶׁהֲמְכוֹנֵי פִגְשָׁה בְנוּ, הֵם
נִעְצְרוּ, בְּתִדְהָמָה וּבְרִצִּיחָה,
בְּנוֹפֶפֶם עִם מְגַלְבִּיהֶם לְכָל
הַצַּדְדִּים, שׁוֹאֲלִים בְּכַעַס: "מַה
אַתֶּם עוֹשִׂים כֹּאן?!" - אַחֵי שִׁי'
עֵנֵה בְּפִשְׁטוֹת: "מִטִּי לִיִּם".
ה'עַם פִּי' פָּרְצוּ בְּצַחֲוֹק הִיסְטֵרִי,
כְּמוֹ תִּישִׁים מְטוֹפְשִׁים, מִלְמְלוּ
מִשְׁהוּ בְּשִׁפְהַ הָאֲנֻגְלִית, וְנִסְעוּ
לְדֶרֶכָם, עוֹלְזִים.

"יש לי בן באמריקה!"

של הרבנית, אותו בנו בשבילה. עם פחד מאופק נהגתי לחכות לו מעט, לראותו מאושר, וידי עמוסות קרשים... כשאך התחיל החורף לכבוש את העולם בגשמים, רוחות וקור, הפכה ההסקה בפוקינג ליקר המציאות. רעיונותיהם של אחיי היו מקוריים, והם חשבו שוב ושוב כיצד לעזור לאשה הבודדה עם משהו נצרך. אני אישית, אף פעם לא יכולתי לחשוב על כאלו רעיונות. פעם אחת הוא הגיע, דואג ומוטרד - "אין היכן להשיג אפילו

מרת חנה היתה קרובה אלי, אהובה ומשפיעה באישיותה הנעלית - אדם אנושי לכל אחד מאתנו.

כשנהגתי להיכנס אליה, היא הייתה מאוד ניוחה, שמחה, חיבקה אותי כמו אמא אוהבת ואמרה: "בתי, כשאת מגיעה, הנך מביאה לי שמחה בלב!".

בכל פעם שנפגשנו, היינו שמחים יחד. בכלל, בזמן ההוא, לא היו הרבה סיבות לשמחה.

מידי פעם היתה אומרת, בעצב - "לבי מיצר ונצבט בגעגועים עזים לילדי". ובצניעות הוסיפה: "יש לי בן באמריקה!". ולא אמרה מילה נוספת, אבל פניה המשיכו לזרוח במאור פנים של אמא אהובה וקדושה.

לעתים, סיפרה על זמניו המרים, החשוכים במאסר של בעלה זצ"ל, אף פעם לא הזכירה על גדלותו, רק חוויותיו וצרותיו של יהודי צדיק וחסיד.

אודות צרותיה וקשייה האישיים הזכירה כמה שפחות, רק על השתתפותה ודאגותיה אודות צרותיו של השני, ועל רעבונו וסבלו של השני, אף פעם לא שמעתי ממנה דברי מרירות או טינה על השני, הכל אצלה היה קדוש, כאב על-אנושי. את ייסוריה ואת כאבה החביאה בעומק נשמתה.

צדקנית בשורש נפשה

בזכרוני עומדת תמיד בקשתה: "אל תשכחי אותי!". מילים אלו צלצלו ומצלצלים באזני עד לרגע זה, הושתתו בליבי והושרשו בתוכי לעד.

היה זה לימוד ודוגמא־חיה להיות בסביבתה. נוכחותה כמו האירה את העולם עם התעלות, עם ידידות אמת, לקטן ולגדול, אהבה ליהודי יקר מעומק הנשמה.

כיום, זכר־שמה הקדוש "חנה" זורח וחי כמעט בכל פינה של בית חב"די חסידי בעולם! היכן שבזכרון שמה "חנה" גדלים ופורחים בנות ילדות חסידיות יקרות תחיינה - וכן ירבו! גדלות על היסוד החסידי של לימוד והדרכת הרבי! הרבי - בנה האהוב והיקר - מנהיג הדור, מאור האור הרוחני־יהודי בדורנו, לדורי־דורות.

בזכות הרבנית חנה...

אחי, בהיותו בחור בישיבה (כיום הרה"ג הרה"ח ר' גרשון מענדל שי' גרליק - רבה של מילאנו), נהג לבקש ממני לשבת על ספסל ליד הרחוב שלנו, קרוב לחורשה, לשמור מפני העם פי' [המשטרה האמריקנית] - ובמקרה שהם יבואו - שאשה את בואם ואדבר אליהם בקול שהוא יוכל לשמוע בחורשה, היכן שהוא אוסף קיסמים, גזרי עצים, ענפים וכו', כדי להסיק את תנורה

קיסם, הכל ספוג ברטיבות לגמרי". עם עוד חבר הם מצאו ביער בית קטן - יתכן שהיה של העם פי' ויתכן שהיה של הנאצים ימח שמם - ובדקו היטב את השעות בהן אף אחד לא נמצא שם, והם כבר ימצאו עצה היכן למצוא שם חומרי־הסקה, אבל לשם כך צריכים הם גם אותי, שאשמור את הדרך לבית, במקרה שסכנת העם פי' תבוא, על־מנת שאומר להם.

היה זה לפנות־בוקר קר ולח, שום מוצא אחר לא נראה. תוך כדי הליכתי הזריזה, הבחנתי בבית הקטן, בחדר עם שולחן, כיסאות, ארונות וכו' ורצתי לשמור על השביל, לאזני הגיעו קולות ורעשים של הכאות, חפצים נשברים... ופתאום השתרר שקט, כשהרעשים

תרצ"א - תרצ"ט /jem /2742

מבואם של מכונית העם פ'י התפזרו באויר, הם הגיעו גם לאזניהם, והם הסתירו בחפזה את ה'אוצר' ביער, רצו אלי, והלכנו שלווים על הדרך לכיוון המחנה. כמובן, כשהמכונית פגשה בנו, הם נעצרו, בתדהמה וברציחה, בנופם עם מגלביהם לכל הצדדים, שואלים בכעס: "מה אתם עושים כאן?!" - אחי ש'י ענה בפשטות: "מטיילים". העם פ'י פרצו בצחוק היסטרי, כמו תיישים מטופשים, מלמלו משהו בשפה האנגלית, ונסעו לדרכם, עולזים.

כשהם יצאו מטווח עינינו, ברחנו שלשתינו, כמו נסערים מרוח וסופה, והתחבאנו בצריפים, הכל עבר ב"ה כשורה, כמובן - בזכות הרבנית חנה.

לפנות ערב, בשעות בהם חשוך-למחצה, בלי שישומו לב, הובאו השולחנות, הספסלים והארונות השבורים, שבורים לגזרים קטנים, על-ידי הבחורים, והם הספיקו לזמן מה להַחם את תנורה של הרבנית.

"תחסרי לי כמו בת"

בבוקר שבת אחת חמימה, בשוכנו הביתה, אל הצריף, מאושרות, מתפעלות ממראה השמחה הפנימית הנעלית וידידותה של הרבנית, מצב רוחה הטוב, לבביותה, הלך-רוחה השבתי הקדוש, בה קדושה בכל פינה, שימח את הלב, ונראה היה שכל העולם זורח כמותה. כמו בביתנו - בקדושה שבתית. השמש החמה הזורחת, השמיים הכחולים, ענני-הכבשה הלבנים כמו שלג שאפפו את ההרים וכל הסביבה האביבית בניגון של חיים מתחדשים, אפילו כאן - על אדמת השנאה, שמח עולמו של הקדוש ברוך הוא עם כח התחדשות החיים, עם שמשו השמימית המאירה כל נברא על פני העולם, מעודדת את העולם, מעודדת גם אותי בזוך החיים.

בהיכנסנו אל הרחוב שלנו, המקום בו רוגע השבת, נקיונה של השבת והשקט של הפרוודור הריק הורגש

מקצה לקצה, אזי אני, ברצוני שלא להפריע לאף אחד, הלכתי בשקט לחדר שלנו, פתאום הגיעה למולי אשה

"איזו רבנית ובאיזו גדולה?" שאלתי, תמהה. "את גם עושה את עצמך כאילו אינך יודעת?" - ענתה - "הרבנית הזו, שאת מגיעה ממנה, היא אם חתנו של הרבי".

מה?!" - שאלתי שוב נרעשת, כלא-מבינה. "אמו של חתן הרבי?!" גלי חום וקור נזרקו בי חליפות, ראשי הסתחרר עלי וכמעט שנפלתי, בקושי פסעתי לחדרי, בקושי מסוגלת להירגע מההלם, מעגמת-הנפש ומן הצער על קטנותי האישית, מאפסיותי, הנאיביות המטופשת, בלי לדעת כלל מה קורה ליד העיניים שלי, ליד. לא מתקבל על הדעת, לא לדעת מי היא האשה ובמיוחד לא להבין, את התנהגות הנוסעים כלפיה בכבוד בשל ידידותה ואנושיותה, הרי וודאי יש בזה רוממות מיוחדת, חשאיית.

אפילו בלמברג אמרו לנו, שבשל האישה עוצרים את העשלוך, אז היכן הוא הראש שלי לחשוב יותר מאשר התמסרותי הסתמית וידידות-אמת של השתתפות

בצערה של הנוסעת, האשה הבודדה והנעלה, עם נשמתה הקורנת והזוכה?

וכן, אמרתי זאת לעצמי, פסעתי עם עגמת הנפש הקשה שלי, לא מוצאת לעצמי מנוחה, מבווישת מעצמי, כל כך תמימה וטפשה.

ההלם והתדהמה שלי מהענין הבלתי-צודק, פשוט בלבול... בדיוק הפוך... אני ראיתי כיצד האנשים מכבדים את הרבנית, מתעניינים בגורלה, גם אני הייתי שמחה, רק האמת הנכונה, שהם ידעים ומכירים זה מכבר, חסידים מסורים רבות בשנים, מכירים ויודעים את ייחוסה הגדול, הנעלה והקדוש,

ההלם והתדהמה שלי מהענין
הבלתי צודק, פשוט בלבול...
בדיוק הפוך... אני ראיתי
כיצד האנשים מכבדים את
הרבנית, מתעניינים בגורלה,
גם אני הייתי שמחה, רק לא
ידעתי את האמת הנכונה, שהם
ידעים ומכירים זה מכבר,
חסידים מסורים רבות בשנים,
מכירים ויודעים את ייחוסה
הגדול, הנעלה והקדוש, ואני,
חדשה, כמו רק עכשיו הגעתי,
בעיניהם, שברוני היה בלתי
נסבל, הייתה להם זכות
בהצטדקותם

הצדקנית הרי גם יודעת שכעת שתיים עשרה בלילה - חשבתי לעצמי, אם הרבנית התקשרה עכשיו, היא יודעת שאני יכולה להגיע בזמן!".

כמו נכנסה לתוך מחשבותי, פנתה המורה ושאלה: "זוהי הרבנית הגדולה והנעלית, שמסתמא שייכת למשפחה של הרבי, אודותיו את מדברת תמיד, שקיים רק רבי אחד בעולם - הרבי מליובאוויטש - הרבי היחיד, נשיא הדור, כך לימד אותך אביך היקר, ודבריו אצלך קודש קודשים?".

"כן", חזרתי ואמרתי - "הרבי, המנהיג של העולם היהודי, וזו הרבנית הצדקנית הנעלית בשביל כלנו - הדוגמא לאנושיות־אנושית, המופת לידידות ומסירות של חכמה וקדושה!".

"יש מוצא!" - אמרה המורה בהתלהבות: "בשעה שלוש בלילה ישנה רכבת למינכן, שנעצרת לתחנת ביניים בפוקינג, משם יהא עלייך ללכת רגלי - תוכלי להספיק להגיע בזמן!".

ובלי להמתין לתשובתי, התקשרה המורה מיד לשמש שירתום במהירות את העגלה הגדולה עם שתי סוסים, היות ועלינו להגיע בדחיפות לתחנת הרכבת לשעה שלוש בלילה. נחפזת, הורתה לנערות: "בעוד עשר דקות בערך, ניסע כולם־כולם ללוות את חברתנו היקרה לתחנת הרכבת, עליה לנסוע עוד מעט לפוקינג ולהספיק להגיע לשם עד השעה שש בבוקר!".

כמו על כנפיי־נשרים, נסענו־'טסנו' עמוסות בעגלה, בלילה הקר והקפוא בעומק היער, בשירה, שמחה, בדחוח והמולה. לרכבת - הגענו בזמן.

הרכבת נסעה במהירות וגמאה קילומטרים, הפרה את השקט הלילי בהבל הקיטור ובקולותיה המרעישים, מחשבותיי המשיכו לרדוף אחריי - 'לא לאחור', 'לא לאחור'!

פגישה נעלית ממילים

כשירדתי מהרכבת, הלילה עמד כבר ללכת, הלבנה החציי־מחוייכת עם מבטה החיזור, כמו עזרה לי למצוא את הדרך, וליוותה אותי עם תקווה שאגיע בזמן.

לא רק הלכתי, רצתי, בין שמיים וארץ עם זריחתו של היום החדש, לוחשת את ברכות השחר יחד עם נפלאות בריאתו של הקדוש ברוך הוא. על רקע עליית דמדומי השחר, ראיתי מרחוק, תוך כדי ריצה, את צריפי המחנה הארוכים, החלומיים, עומדים על מקומם, נראה היה לי שהכל רדום עדיין בשנת בוקר מתוקה, אבל ליבי הלם עם רגש משונה, מהפרידה הפתאומית.

כשהתקרבותי - לא האמנתי למראה עיני, ליד הרחוב של הרבנית עמדה מכונית סגורה של העם פי, וסביבה, הרחוב שחור לכל ארכו מרוב אנשים־מלווים שלא רצו לפספס את ההזדמנות הגדולה והזכות שלהם

ואני, חדשה, כמו רק עכשיו הגעתי, בעיניהם, שברוני היה בלתי־נסבל, הייתה להם זכות בהצטדקותם. לאחר כמה ימים, בהם חשבתי ונרגעתי, הגעתי למסקנה, שאסור לי להפריע, וכמובן לא להיות חלילה ברוגז, על אף אחד מהחסידיים היקרים והמסורים - יש להם את הצטדקותם, כל הסיפור היה רק בגלל חוסר הבנה - אבל כולם כאן צודקים, כולם רוצים טוב וכמה שיותר טוב.

הטוב ביותר הוא שלא להביא אף אחד לידי עגמת־נפש ושלא תהיה תרעומת זה־עליזה - זה הגרוע מכל. הטוב ביותר הוא - לנסוע ללמוד יהדות בסמינר הבנות שעומד להיפתח איה.

מצד הרגשת הכבוד שלי כלפי הרבנית, תמיד, מצפוני לא הניחני לנסוע לסמינר בלא להודיע לה על־כך. בבואי אליה, שמחנו מאוד, כמו בכל פעם! והיות שלא ראתה אותי זה זמן, אמרה לי הרבנית - "אני מבקשת ממך שלא תשכחי אותי - ידידות היא האור בחיים". המילים החמות חדרו לנשמת־י והם הושתתו והושרשו בקרבי לנצח. בהיכנסי אליה בפעם הבאה, סיפרתי לה על תקוותי לנסוע ללמוד בסמינר יהודי לבנות. עיניה החכמות זרחו בהבנה, כתמיד, ובקרני אור של מסירות - "ילדתי!" - אמרה באהבה: "את תחסי לי כמו בת - אבל מה לא עושה אמא למען בתה, היא רוצה הרי שתהיה שמחה ומאושרת, אם־כן שמחה אני בשבילך". מראה־פניה העדינות 'נשפך' עם טוב־ליבה. עם ברכותיה הקדושות ותודותיה נסעתי.

"מחר היא נוסעת לפריז"

פעם אחת, עמוק באמצע לילה חורפי קר מאוד, ישבנו, קבוצת ילדות וחברות באולם הגדול, החם והמוסק, מתכוננות למבחן, שקועות בלימוד. פתאום, מגיעה אלי בריצה נערה, ואמרה בפנים שמחות: "לכי מהר, המורה קוראת לך לחדרה, הגיעה שיחת טלפון עבורך!".

כחץ מקשת רצתי, כשהרבה מחשבות־דאגות אופפות אותי. מה קרה שם, בבית? איך השארתי אותם, את כולם, היקרים לי, לבד בקור ובחורף הקשה. מי יכול להתקשר ל'אי' המבודד הזה? מהיכן יודעים הם על הטלפון? אני לא ידעתי כלל שיש כאן טלפון. בשנים ההם, 'לוקסוס' כזה, היה יקר המציאות, שיחות טלפון היו מקבלים רק בדואר.

כשנכנסתי אל המורה, היא אחזה עדיין בשפופרת ואמרה: "כעת ממש התנתקה השיחה, הגיעה ידיעה מאמך, הרבנית הצדקנית - למסור לבת - זאת אומרת לך - היא נקבה בשמן, שמחר, בשעה שש בבוקר נוסעת הרבנית לפריז, והיא מבקשת ממך להתראות עמה ולנסוע אתה עד לפרנקפורט!".

לרגע הייתי בהלם, כמו בערפל, אמרתי לעצמי: 'בשעה שש בבוקר! עכשיו שתיים־עשרה בלילה, הרבנית

פתיתי־שלג רכים ולבנים ניתכו מן השמיים, סבבו באויר כמו פרפרים לבנים, ונפלו במרחב ועל המכונית, כמו הבריקו את הדרך עם שטיח לבן ובהיר לכבוד המלכה וכמו איחלו: דרך צלחה!

בקושי יכולתי "להילחם" בתחושות לבי ואת הדמעות הן מהמפגש, והן מהנסיעה של הרבנית הצדקנית, והן מכאב־הלב על אותה בחורה, שהייתה צריכה לרדת ממדרגת המכונית בגללי, זה מעיק עלי עד היום...

נס בתחנת הרכבת

אתנו נסעו ליווי של הג'וינט, או של הקונסוליה, על־מנת להסדיר את ניירותיה של הרבנית כנדרש, ושני חסידי חב"ד נעלים וחשובים, ר' א. מ. ור' ש. ג., כמו נציגים נלהבים, כישרוניים וחשובים, למען אם המלכות האבירה החשובה והאצילית של ליובאוויטש.

בהגיענו לעיר מינכן, לבנין גדול ויפה של הקונסוליה, נחנו שם כמה שעות עד הערב, ארזא נסעו כולם (חוץ מהקונסול) לתחנת הרכבת במינכן. מובן, שאני הלכתי עמהם בנאמנות ובמסירות אחרי הרבנית צעד אחרי צעד, ובכלל לא התערבתי בסידורי ניירותיה (בעניינים הרשימיים). בעניינים אלו

התעסקו שני החסידים הגדולים והחשובים. את הניירות, החזיקה אצלה הרבנית הצדקנית והחכמה בתיק, זה היה נס, אחד מהנסים הגדולים:

בתחנה הגדולה, בין קהל אדיר של מאות נוסעים, יישבנו בצד מול החסידים היקרים שלנו, והמתנו בסבלנות לבוא הרכבת לפרנקפורט, פתאום, החלה המולה גדולה, ערבוביא של אנשים וקולות מכל

לתת את הכבוד לאשה האמיצה, הרבנית הקדושה הליובאוויטשאית! נראה היה שכל פוקינג שם, כיצד ניתן להגיע לשם? מי אני ומה אני? חוצפה והעזה וודאי אין לי.

מגודל ההלם הסתובבתי היישר לרחוב שלנו, רצתי לתוך חדרנו (שם לא היה כבר אף אחד), רציתי להתחבא מכל ההמולה, מההרת: 'בלי עין הרע, כזה קהל, כזה 'עולם' - משמח מאוד. אבל כיצד יכולה אני - קטנה שכמותי - להגיע אל הרבנית היקרה לי לעיני כולם? מי אני? מה אני? ומי צריך אותי שם?'

מרוב עייפות וכאב־לב גלשו עיני דמעות מתוך הלב, כמו ילד מתייפח... פתאום, נשמעו קריאות קולניות: "היא כאן! היא בחדר שלה, מדוע התחבאת?" קריאות כאלו וכדומה השמיע הקהל הגדול מכל עבר - "הרבנית הקדושה מחכה לך! בואי, אל תגרמי עגמת־נפש, בואי! הזמן לא מחכה!" אבל אני נשארת בשלי.

עד שהגיע אבי היקר ואמר: "ילדתי, את צריכה לנסוע, הרבנית הצדקנית מחכה לך, היא בטוחה שכבר הגעת", דברו של אבא בשבילי הוא קדוש.

בלכתנו אל המכונית, כמו תחת משמר ליווי, במבט חטוף הבחנתי כיצד אשה חשובה, אמא, דוחפת את בתה, להעלותה על המדרגה בכדי להיכנס למכונית, אולם הרבנית היקרה אינה מאפשרת לה לעלות, מנידה בראשה לאות "לא, לא", ומונעת בעדה להיכנס, רעד אחז בי, רציתי לברוח, להסתתר, להיטמע בין הקהל.

אך בראותה אותי, התרוממה כבוד הרבנית מרת חנה, חיבקה אותי כמו שאמא מחבקת את בתה יקירתה... היא ואני... מעינינו זלגו דמעות חמות, כמו נחלים קטנים בלי־הפסקה, כמו שופכות את כל הצרות שלה ושל כלל ישראל. וכך, חבוקות, נסענו זמן־מה עם בכי ושמחה מעומק הנשמה, בלי יכולת להוציא הגה, הפגישה הייתה נעלית ממילים...

בוז, יד ביד, לא עצמנו עין. קשה ומשפילה היא השנאת חינום הרצחנית לעמנו הנעלה, הנבחר והמפואר.

בסופו של דבר נודע לנו, כי החסידים ניצלו וחזרו לשלום לפוקינג.

"אזכור אותך לנצח..."

הנס שלנו גדול ועצום - בוודאי בזכות הרבנית הצדקנית, כך חשבתי לעצמי ביושבי לידה, מהרהרת אודות הדר מראה־פניה הקדוש. ופתאום הרגשתי את קטנותי, לשבת ליד כזו קדושה, כזו נשמה גדולה. זיתי מעט הצידה, הרבנית ישבה עם עיניים

עצומות כמו שקועה בעצמה.

פתאום, כמו נכנסה למחשבותיי, חיבקה אותי הרבנית - חכמת עולם! - ואמרה, ברכות אמהית:

"במה אוכל להודות לך, עם איזו מתנה?, כל דבר יהיה קטן ואפסי, את הרי הצלת את חיי! מתנתי תהיה - הטובה ביותר שנמצאת ברכושי כעת! - תמונה שלי, ממני! ממני! - תודתי היקרה מהזמנים הקשים והבלתי־נשכחים בגלות הרוסית - תמונה שצולמה בשביל הפספורט לנסוע לשם - אליו (לגלות צ'יאלי), לרב הגדול והנצחי הגאון החסידי, זכותו תגן עלינו לעד.

"ועוד תמונה יקרה, שמורה כבבת־עיני, של נכדתי היחידה, היקרה והאהובה, אותה לא ראיתי אף־פעם, שגרה בארץ ישראל, ארץ־הקודש - נותנת זאת לך אישית, למען תביטי ותראי ולא תשכחי אותי, כמו ילד שחי עם זכרון אמו, היי ברוכה ממעיין נשמת, שחייך יהיו מבריקים בשמחה ואושר! לחיים ארוכים! שתחיי בכל מעשייך (כמו שכבר אמרתי לך), שלנצח יהיה לך חן בעיני אלוקים ואדם, כמו שמתאים לבת יהודית־חסידית. ובנוסף נותנת אני לך ממחטה שלי עם ראשי התיבות של שמי! (המטפחת אבדה לי בדרכים). היי ברוכה לנצח מהקדוש־ברוך־הוא על כל צעד ושעל. זכרי אותי, ואל תשכחי! אני אזכור אותך לנצח!"

מילים אלו מצלצלות במחשבתי ובליבי, עד היום, ולנצח!

הכיוונים עם צעקות מחרידות: "הכו ביהודים!", "הכו ביהודים!", עם יריות מפחידות...

איני יודעת איך וכיצד תפסתי את הרבנית הצדקנית, העמדתי אותה במבוא־הדלת הסגורה הסמוכה, ונעמדתי לפניה, להגן עליה עם גופי. רוצח צעיר קל־רגליים עם אקדח טעון (אני רואה אותו כאילו עכשיו מולי, עם פרצופו הזועם, עם מבטו רושף־השנאה) יורה לכיווננו. ניצוצות האש התעופפו לפניי ולפני גופי, ופגעו בקיר צדדי שהיה לידנו, כך כמה פעמים. צעירים גרמניים מלאי־כעס וגזלנים ימח־שמם!

החסידים שלנו, שישבו ממול, נעלמו ממקומותיהם, שוטרים שהובהלו הרוצחים והשתרר שקט יחסי. אני והרבנית

הצדקנית, שבזכות קדושתה לא אירע לנו דבר, נפלנו שוב ו־בזרועות־זו, מגודל נס ההצלה. אולם, חוסר הידיעה ואי־הוודאות מהקורות עם החסידים היקרים שלנו, התיש אותנו בפחד ובחוסר־שקט. חיפשנו אחריהם היכן שרק היה יכול להיות, 'הוצאנו את העיניים', אבל לדאבוננו, לא ידענו משהו ברור.

הרכבת הפרקנפורטית הגיעה, הרגע האחרון בו ניתן לעלות לרכבת קרב ובא, אבל הם, החסידים היקרים עדיין לא הופיעו, דאגתנו עליהם אפפה את הכל. הרבנית הצדקנית נהייתה בלי כוחות, הצער היה גדול, ולא היה על מה להישען בכדי להירגע. מילות הנחמה שלי לא הועילו הרבה - "צריך לקוות ולהאמין כי בזכות שליחותם וקדושתה של הרבנית, הקב"ה סייע בידם להימלט ולהתחבאות, אבל לבוא לכאן שוב - הם לא יכולים, אסור להם, הסכנה עדיין גדולה".

הכרטיסן, בראותו את הבלבול הגדול שאפף אותנו ואת רפיון ידנו, עזר לנו להיכנס לרכבת ברגע האחרון טרם־לכתה, ובהמשך הדרך התעניין בנימוסיות לגבי הרגשתה של הרבנית ובריאותה. כך נסענו לילה שלם עם דאגות קשות ותחת הרגשת וחווית הפחד, אוחזות זו

פרידה מרגשת

תמונת נכדת הרבנית, אותה העניקה במתנה למרת זלמנוב

בבוקר הגענו לפרנקפורט, ועברנו לרכבת צרפתית מהירה, שכבר המתינה על פסי הרכבת הסמוכים, לבואה של הרכבת ממיןנו, עברנו מקרון לקרון, אבל הפרידה הקרובה כמו הקפיאה את כל האיברים בקושי הפרידה.

הכרטיסן הצרפתי הרים את האות ליציאת הרכבת, ואנו, בקושי 'תפסנו' שמדובר גם בנו.

הרבנית היקרה התיישבה על מקומה המסומן. אני הייתי חייבת לרדת. כמו בחלום. הרבנית האצילית ליוותה אותי עד לדלת, עם דמעות, עם שלום, וברכות הצלחה, אצילות החן היהודית שלה, ועיניה העמוקות-חכמות וכל מראה-פניה קרן עם חכמה ותבונה בתקווה לנחת אמהית-מאושרת, בנסעה לבנה האהוב המבורך מפי עליון.

כמו נתונה בתוך ערפל עמוק ליוויתי את הרכבת עד שנעלמה מטווח ראייתי, כמו 'מכושפת' עמדתי ארוכות, וראיתי רק את נתיב הרכבת ואת חיוכה

הטוב, הלבבי והאהוב. ברכותיה הקדושות, ברכותיה האלוקיות והבלתי-נשכחות לעד, והבטתי-הבטתי סביב בחלל ממנו נעלמה זה-עתה הוד הקדושה...

בהיותנו כבר בכפר חב"ד, קיבלנו מהרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה מכתב ובו דרישת שלום לכבוד החג על שמי, ועשר דולר. עבורנו, לסכום זה היה שווי גדול מאוד באותם הימים, לא היה לנו כמעט כלום, בקושי ללחם. היה ברשותנו את מתנת ה"סוכנות" לכל נפש - כפית מפח עם צלחת של ה"סוכנות".

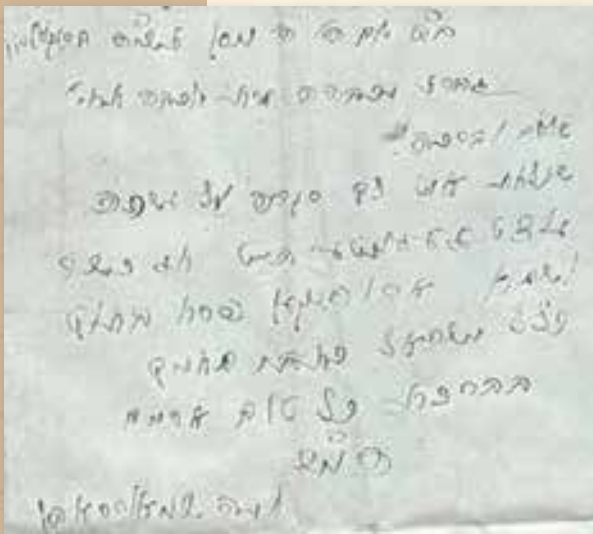
הודינו מאוד לרבנית הצדקנית על המתנה ועל טרחתה (התמסרותה ודאגתה לנו) וביקשנו ממנה שלא לדאוג לנו, בכתבנו לה: "אנחנו הרי בארץ-הקודש, ארץ ישראל. תבורכו ברוב אושר ונחת מבנך ומכל החסידים עד ביאת הגואל"...

רוצח צעיר קלרגליים עם
אקדח טעון (אני רואה
אותו כאילו עכשיו מולי,
עם פרצופו הזועם, עם
מבטו רושף-השנאה) יורה
לכיווננו. ניצוצות האש
התעופפו לפניי ולפני
גופי, ופגעו בקיר צדדי
שהיה לידינו, כך כמה
פעמים. צעירים גרמניים
מלאי כעס וגזלנים ימח
שםם!

מכתב הרבי אל מרת זלמנוב, בו מזכיר את ששמע אודותיה מאמו:
 און בפרט ווי איך האָב געהערט פון מיין מוטער גרהנית שתליט"א
 פרטים וועגן איין ספעציעל, זאָלט איר אויך אזוי טאָן
 [ובפרט כפי ששמעתי מאמי הרבנית שתליט"א פרטים אודותיך
 במיוחד, תעשי גם את כך]

מכתב הרבנית אל הגב' זלמנוב לקראת יום חתונתה:
 ב"ה יום ג' כ"ה תשרי תש"י
 ברוקלין נ"י
 גברת נכבדה מ' יוכבד תחי'
 שלום!
 שתחי' עם בחיר לבך חיים טובים ותהיו מאושרים בכל הפרטים. מעניין
 אותי לדעת איך הסתדרתם ואם עובדת גם את ובאיזה מקום. כתיבי.
 באיחולי כל טוב
 הגב' שניאורסאהן
 גם ברכתי ברכת מז"ט לאביך יח' ויקבל נחת מבנותיו ובנו
 הנ"ל

על מעטפת המכתב כתבה הרבנית במקום השולח את
 כתובת ביתו של הרבי באותם ימים():
 ch. Shneesone
 .new-york ave 346
 .Brooklyn n.y
 ואת שמה וכתובתה של הממוענת:
 גרליק יוכבד
 רח' יצחק אלחנן 6
 תל אביב
 Israel

פארברענגען מיטן רבי'ן

יתן אל ליבו

'טעימה' מהתוועדות מיוחדת ומרוממת,
שערך הרבי בו' תשרי תשמ"ב
בקשר עם יום ה'ארצייט' של אמו, הרבנית חנה

מוציא ו' תשרי תשמ"ב, 9:30 בערב

המוני משתתפים גודשים את ה'זאל' הגדול, מרביתם חסידים, ומקצתם אחרים. בעוד רגעים ספורים ייכנס הרבי אל ה'זאל', וקול שירת 'ווי וואַנט משיח נאו' כבר החל נישא באוויר, מבשר כי ההתוועדות קרובה לתחילתה.

עם כניסתו של הרבי אל ה'זאל' מתעצמת שירתם של המשתתפים, ובעודו צועד אל כסאו, מחייך הרבי אל כמה מהנוכחים הניצבים בשביל, שכמו נקרע בים האדם שהגיע לשמוע את דברי הרבי ולהשתתף בהתוועדות ליום ה'אָרצייט של אימו, הרבנית חנה.

בין כסה לעשור

הס מושלך בקהל, והרבי פותח בשיחה הראשונה.

"נמצאים אנו בעיצומם של הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", פותח הרבי. אלו הם ימים מיוחדים, שבהם כוחו של היחיד גדול ככוחו של הציבור בשאר השנה, כפי שאומרים חז"ל; ואם כך נקל להבין עד כמה גדול כוחו של הציבור בימים אלו.

מעלה נוספת ניתן למצוא בימים אלו גופא, שלאחרי 'שבת תשובה', היות ש'שבת' אותיות 'תשב', כלומר - תשובה (ולכן בשבת על היהודי ישנה חובה לשמוח, כבתשובה אמיתית, הנעשית מתוך שמחה). ולאחר שבת זו - דרגת התשובה נעלית הרבה יותר. הרבי נעצר לפתע, ומקשה על הדברים -

לאחר שהוסבר כי אנו עומדים במצב כל כך נעלה, ובייחוד לאחר שבת, בה מתבטאת שלימות עניין התשובה, כיצד יכול יהודי להוסיף עוד בתשובה, הרי עבודת התשובה כבר הושלמה?

והרבי ממשיך בשאלה נוספת -

חכמים מלמדים אותנו כי 'יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים'. במימרה זו עולה תמיהה מתבקשת, שהרי התשובה היא תיקון על חטא שנעשה, ואם כן מה 'יפה' באותה 'שעה' של תיקון המורה על חטא שנעשה בעבר - תשובה היא בדיעבד ולא לכתחילה!

אלא, משיב הרבי על השאלה האחרונה, ובכך מיישב גם את הראשונה - מצוות התשובה שייכת תמיד, לא רק עבור החוטא אלא אף עבור צדיק גמור. תשובה, מורה על שובה של הנשמה אל מקורה, אל בוראה. תנועה זו של תשובה, 'הרווח תשוב אל האלוקים אשר נתנה', שייכת בכל זמן ובכל מצב, תמיד יש צורך וניתן להתקרב יותר לקב"ה. זהו גם הביאור לשאלה הראשונה - גם לאחר המצב הנעלה בו היינו בשבת, תמיד יש להתקדם ולהתעלות.

הרבי מלמד את הסיבה לכך, בהסבירו כי גופו של היהודי הוא דבר מוגבל, המלמד על צמצום ביכולותיו, שלכן כהן החסר באחת מאצבעותיו - עבודת כהונתו

כולה מוטלת בספק. הנשמה, לעומת זאת, קשורה עם ה'אינסוף', ולפיכך שום הגבלה אינה עוצרת אותה. ומכיון שהתשובה - מקורה בנשמה, אין בפניה מעצורים, וביכולתו של היהודי העושה תשובה להתעלות מעלה מעלה, להתעלם מהמדידות וההגבלות!

ושבו חוזר הרבי וקושר את עניינה המיוחד של התשובה עם ימים אלו -

על תקופה זו, שבין כסה לעשור, נאמר כי בהם ישנו 'קירוב המאור אל הניצוץ', כלומר, הקב"ה ('המאור'), קרב אל כוח התשובה שבלב כל יהודי ('הניצוץ'), נקל אם כן להבין מה גדולה היכולת והאפשרות הניתנת ליהודי, להצליח במשימת ה'כיבוש' שלו - כיבוש עצמו, על ידי כך שעושה מעצמו 'כלי' לאלוקות, וכיבוש הזולת, כלשון הציווי "מלאו את הארץ וכבשוה"!

את השיחה הראשונה מסיים הרבי בברכה להתממשות התפילה "מלוך על העולם כולו ביקרך", על ידי מילוי תפקידנו בכיבושו של העולם.

השיחה תמה, והציבור פורץ בשירת 'הוא אלוקינו'. הקהל נע על מקומו בהתרגשות. בית הכנסת מלא מפה אל פה באורחים רבים שהגיעו לחוג את חודש החגים במחיצת נשיא הדור. על אף הדוחק, מוצא כל אחד את מקומו, ונראה כי אין דבר המעיב על החסידים ברגעים נעלים אלו.

על אחד הספסלים מאחורי מקומו של הרבי ניצב ה'פרטיזן', ר' זושא וילימובסקי, מניף ידיים בהתלהבות לכל עבר, מעודד את שירת הקהל. אווירה של 'תשרי' באוויר.

גם אורחים מקרוב באו הנה. מתחת לשולחנו של הרבי, ניצב ר' שלמה קונין, השליח למדינות החוף המערבי של אמריקה, מפזז ושר בכל כוחו, ופניו קורנות מאושר.

בחלוף זמן מה, פונה הרבי לענות באמירת 'לחיים' לנוכחים הרבים. מאי שם נשלפים הכוסיות, ומכל עבר הם מושטים קדימה, מופנים לכיוון מקומו של הרבי, כשאוחזיהם מצפים לרגע בו יענע להם נשיא הדור בראשו ויעתר להושתתם בקשתם באמירתו להם - 'לחיים'!

תשובה בציבור

בשיחה הבאה, ממשיך הרבי ומנתח את אופיה של מצוות התשובה ושייכותה המיוחדת לזמן זה, ולמקום בו אנו נמצאים.

בהסתכלות ראשונה נראה, כי התשובה שייכת דווקא אל המישור האישי שבין יהודי לבוראו, ואין לה שייכות אל הזולת. אך אין זה כך - מסביר הרבי - כי התקבצותם יחד של יהודים רבים, יכולה להועיל לאין שיעור לתשובתו הפרטית של כל אחד מהם. הדבר בולט

1 / תשרי תשמ"ב / jem / 201876

על אחד הספסלים מאחורי מקומו של הרבי ניצב ה'פרטיזן', ר' זושא וילימובסקי, מניף ידיים בהתלהבות לכל עבר, מעודד את שירת הקהל. אווירה של 'תשרי' באוויר

העולם (ולכן לא נאמר "חסרונות עצמו"). לעומת זאת, מעלותיו של היהודי, הרי הם שלו עצמו, מצד היותו 'מושלם'!

הרעיונות הללו נפגשים זה עם זה, כאשר אנו חפצים להבין את עניינה של התשובה. היהודי בעשותו תשובה, שב למקומו המקורי, המושלם. כל מה שאינו כזה, הוא אינו מקומו של היהודי אלא רק חלק מהדרך לשם.

לשם כך זקוק היהודי לשהות בציבור, אשר בו ישנה מעלת השלימות - מצד החילוקים שבין אחד לריעו - ובו ועל ידו, כאשר כל אחד יגלה בחברו את הדרוש תיקון, יוכל בעצמו להגיע לידי שלימות.

שלימות זו, הנדרשת מהיהודי, בחיר הנבראים, זקוקה לעבודה תמידית. יכול היהודי לחשוב שבשבתו בבית הכנסת, בלימודו תורה ובקיימו מצוות הרי הוא מגיע לשלימותו ולתכליתו; ועל כן עליו לזכור ולידע, כי במצב נעלה שכזה הייתה נשמתו כבר בעודה בגן עדן, ולפיכך מובן שלא לשם כך ירדה היא אל העולם הזה, הגשמי והנחות. שלימותו של יהודי, באה לידי ביטוי דווקא בשעה שהוא פועל על סביבתו, גם זו שאינה יהודית, לקיים את שבע מצוות בני נח, יחד עם פעולותיו לחיזוק היהודים אחרים בקיום תרי"ג המצוות שלהם.

במיוחד, מתאר הרבי, בכך שאף 'תינוק שנשבה', ביום המיוחד לתשובה (יום הכיפורים) - ירוץ לבית הכנסת להתפלל עם הציבור ולשוב למקורו. מהו הטעם לכך?

כאשר יהודי החפץ בעשיית תשובה נמצא לבדו, ייתכן, ש'על כל פשעים תכסה אהבה', כלומר - הוא לא יכיר די הצורך במה שעליו לתקן. לעומת זאת, ההימצאות יחד עם יהודים רבים, מועילה לציבור כולו, היות שהציבור אשר נחשב 'מציאות שלימה' - שלכן ניתן לומר בו 'דבר שבקדושה' - משלים איש את רעהו, בהיותו מורכב משלל גוונים ודעות, ומבהיר בעיני השב כיצד צריכה להיות תשובתו.

נקודת העניין תובן עוד יותר, כאשר מבינים את המציאות שגרמה לצורך בתשובה: מפורסם הוא הפתגם שאמרו רבותינו נשיאנו, ש"כשם שצריכים לידע את החסרונות, כמו כן צריכים לידע את מעלות עצמו".

הרבי מדייק בתיבות הפתגם, ומסביר כי ממנו ניתן ללמוד שהחסרונות אינם חלק מאישיותו של היהודי, אלא 'בעיות' שנדבקו אליו במהלך 'התעסקותו' עם

פעמים רבות בביתה של הרבנית חנה... השירה העזה נשמעת בכל האולם, והשמחה ניכרת על פני החסידים. הרבי מעודד מידי פעם את השירה בתנועת ראשו הקדוש, אך בעיקר עוסק בזמן הניגון בעניית 'לחיים' לקהל העצום. הנוכחים, בהם בולטים גם יהודים שאינם שומרי מצוות, מניפים את כוסיותיהם לומר 'לחיים'; וכולם יחד, "זקנים עם נערים", ממתינים בציפיה לרגע בו יפגוש מבטם את מבטו של הרבי שיהנהן להם בראשו. אז, יאמרו הם 'לחיים' לרבי, ישתו את היין שבכוסית וימשיכו לפזז על מקומם בשמחה.

ללמוד מהרבנית חנה

עד עתה, רוח הדברים הייתה סביב מעלת וחיוב התשובה שבימים אלו; בשיחה הבאה, משתנים פני

בפני יהודי הצועד אל השלימות, תוך שהוא פועל על סביבתו ומאירה באור חיובי, אין דבר היכול לעמוד, ומה שהרי הוא שליחו של הקב"ה להאיר את עולמו, ומי יכול לעמוד בפני המקיים את השליחות שניתנה לו על ידי הקב"ה? - אלא שלעיתים, ניצבים בפניו נסיגות העומדים בדרכו ונובעים מתקפו של ה'חושך', או שמטרתם לנסותו על מנת לתת לו את האפשרות להתגבר עליהם. אך הם אינם אמיתיים, ואל לו להכיר בהם, אלא ללכת בתוקף ובחזק שליחותו.

וכאשר יהודי עומד בתוקף וממלא את שליחותו, וודאי שה' מסייע לו, בהסרת דאגותיו ובהעניקו לו מ"דו המלאה הפתוחה והקדושה", ובכך מקבל סיוע להשלמת עבודתו, והוא זוכה להכתב בספרן של צדיקים, ולגאולה אמיתית ושלמה בקרוב ממש.

עם תום השיחה, מתחיל הקהל לנגן את ניגון ההקפות לאביו של הרבי, רבי לוי יצחק, הניגון שבוודאי הושר

הקהל כולו מרוכז בדמותו המאירה של הרבי, ועוקב בדריכות אחר כל תנועה שלו, אם יוסיף ויעודד את השירה בתנועות ראשו בצורה מיוחדת או בתנועה אחרת המעוררת להוסיף ולהרבות בשמחה

jem 124989

הדברים והם נסובים בעיקרם אודות יחודו של היום - ו' תשרי.

הרבי מבאר, כי גם לאחר שעברו פרקי הזמן, שבהם מחוייב האבל בעניינים המורים על קשר שקיים עדיין בינו ובין הנפטר, הנה נותר עניין נוסף, אשר שמירתו מורה על הקשר הנצחי בין הנשמה שלמעלה (הנפטר) והגוף שלמטה (האבל), והוא שמירת יום ה'אָרְצִיט'.

כאן, חוזרים הדברים ומתקשרים עם הנאמר עד עתה בעניין התשובה. 'החי ייתן אל ליבו' - על היהודי ללמוד מנשמת הנפטר, מהלך חייו, ממעשיו ומפעולותיו. על ידי ההתבוננות בחייו של הנפטר, והלימוד ממעשיו הטובים, יכול היהודי הנמצא בעולם הזה לפשפש במעשיו שלו, ולתקן את הראוי בעשותו תשובה.

הדברים מקבלים נימה אישית יותר, שעה שהרבי מתחיל ומספר, בנותנו דוגמה בנוגע לפועל מהנאמר קודם לכן אודות הלימוד הנדרש מחיי הנפטר ביום ה'אָרְצִיט' שלו;

באותם ימים בהם שהה אבי בגלותו, מספר הרבי, היה השימוש בדיו לכתיבה רעיון מופרך, מהסיבה הפשוטה, שדיו היה דבר בלתי ניתן להשגה במקום בו שהה. אמי, בראותה את צערו של אבי, הלכה אל השדות וקטפה בהם עשבים שונים, מהם, על פי הידע שאצרה, ניתן היה לייצר דיו לכתיבה, באמצעות כתישתם ועירובם במים. באמצעות דיו זה, ניתנה לאבי האפשרות לכתוב את חידושי על דפי הספרים בהם למד (היות וגם דפים לכתיבה היו דבר נדיר).

גם לאחר הסתלקותו של אבי בעת גלותו, המשיכה אמי לדאוג לכתיבו, בלוקחה אותם יחד איתה, תוך שהיא מעמידה את עצמה בסכנה, שהרי תוכנם של הספרים מעיד עליהם, שהם עוסקים בנושאים אותם לא רואה המדינה בעין יפה. הסכנה הגדולה שנשקפה לה, גדולה הייתה שבעתים שעה שהיא עצמה הייתה ידועה זה מכבר לשלטונות, בהיותה נתונה במשך תקופה תחת עינם הפקוחה של אנשי המשטר. ברוסיה, תיאר הרבי, ראשית כל, ניתן האדם החשוד בעניין זה במאסר, ורק לאחר מכן נבדקים ספריו...

למרות כל זאת, דאגה בעלת ה'אָרְצִיט' לגאול את הספרים מרוסיה, תוך סכנת נפשות. אינני רוצה להאריך בסיפור המעשה אומר הרבי, שכן ישנם פרטים אותם לא ניתן לספר. אך מן הצורך לציין, שכתביו אלו, שנגאלו על ידה, נלמדים גם כעת, והלימוד בהם בעבר ובעתיד, מוסיף בזכות נשמתה של הנפטרת שפעלה במסירות להצלחתם.

ממעשה זה, יכולים ה'חיים' לקחת אל ליבם, וכתוצאה מכך, לתקן גם את מעשיהם להוספת טוב ולקיום רצונו של בורא העולם:

גאולת הכתבים על ידי הנפטרת, היה מעשה של מסירות נפש ממש. היא, שידעה על חוסר הסיכויים שבהוצאת הספרים מרוסיה - ולא מצד 'מרה שחורה', או עניינים התלויים בדעתה, אלא - מצד שלטון האימה

ששרר ברוסיה, אשר תחת מרותו, עצם היציאה מעבר למסך הברזל הייתה נראית כמעט בלתי אפשרית, ובייחוד לאישה כמוה, שהייתה שותפה זה מכבר לבעלה שנתן היה במאסר, ובעלת דרכון ששם המשפחה המופיע בו לבדו ראוי לאסור על נושאו את הנסיעה בחופשיות ברחבי רוסיה, וקל וחומר את היציאה ממנה - אמנם, יציאתה נעשתה באמצעות דרכונים מזוייפים; אך אלו המכירים את שהתרחש ברוסיה יודעים, כי המעשה כולו היה ידוע בדרגים הגבוהים, והם, מצד היות ליבם נתון בידי ה', בחרו להעלים את עינם - בדרך נס - מהמתרחש.

והלימוד מכך הוא:

עומד יהודי, ונוכח בדבר שיש צורך לעשותו, אך נראה כי הפעולה שיש לעשותה - בלתי אפשרית היא. האם עליו לבחור לנסות את הבלתי אפשרי, או להתמקד במה שנראה שיש באפשרותו לעשות כעת?

מהסיפור הנזכר, ביכולתנו ללמוד כיצד לנהוג: כאשר ניתנת ליהודי אפשרות לפעול בעניין מסוים, אף אם נראה שהדבר לא אפשרי ובלתי ניתן להשגה, על היהודי לדעת כי הוא פועל בשליחותו של הקב"ה, וממילא כוחו אינו מוגבל. כמוכן, העבודה צריכה להיות בפועל במדידה והגבלה, מתוך דיבור מדוד ומוגבל, ובתנאים של העולם הזה הגשמי, אך החיות של מעשיו, הכח שמאחוריהם, אינם מוגבלים ושום דבר לא יכול להם. דווקא כאשר יהודי יוצא מתוך הנחה כזו - מובטח הוא שסופה של העבודה להגיע לידי פועל ובהצלחה גדולה.

כל המדובר, בא לידי ביטוי במיוחד במדינה זו בה מתקיים הפארברענגען - ארצות הברית, אשר מהסיבות העיקריות לייסודה היה הרצון למנוע 'רדיפות דת' ולתת לכל אחד את האפשרות לקיים את שבע מצוות בני נח, ולחיות על פי רצונו של בורא העולם. יותר מכך - מדינה זו, יש לה השפעה בעולם כולו, וכך גם במידה מסויימת על ה'מדינה ההיא' (כינויה של רוסיה, אשר הייתה נתונה אז תחת שלטון רודף דת), וממילא, השינוי החיובי שיהיה במדינה זו, יפעל בודאי לחיוב בעולם כולו, ויביא לידי כך, שאדם הנמצא במדינה אחרת, יתקרב יותר לקב"ה.

כל זאת, סיים הרבי, יש לקיים מתוך שמחה, היות ושלוחו של אדם כמותו, ומעין זה בשלוחו של מקום, אשר 'עוז וחדוה במקומו', וממילא, קיום השליחות יהיה מתוך שמחה, ובאופן ד'מוסיף והולך' עד לכיבוש העולם כולו והפיכתו לדירה לה' יתברך, במהרה בימינו, אמן.

לאחר תום השיחה, מנגן הקהל ניגון שמחה. הרבי מעודד את השירה בראשו הק', והקהל הנלהב רוקד על מקומו בצפיפות אך בחדווה ובשמחה רבה. מרגע לרגע מגביר הרבי את תנועות העידוד, והחסידי הנרגשים נענים לעידודו של הרבי ומוסיפים בעוצמת השירה והשמחה, עוד ועוד...

הקהל כולו מרוכז בדמותו המאירה של הרבי, ועוקב בדריכות אחר כל תנועה שלו, אם יוסיף ויעודד את

לפתע מתחיל הרבי לעודד את השירה במחיאות כפיים מיוחדות. הקהל מגביר את השירה, והרבי מצידו מוסיף ומגביר את הקצב במחיאות כפיים מהירות

הבבלי לסיומה בירושלמי. את סיום השיחה אומר הרבי שלא כרגיל, בעיניים עצומות, וכשהשיחה מסתיימת מתחילים החסידים לנגן "ווי וואַנט משיח נאו".

הצלמים, האחראים על שידור הטלוויזיה של חברת jem, ובאמצעותם משתתפים בהתוועדות עוד יהודים רבים מרחבי העולם, מביטים בהשתאות על השירה הנלהבת. אמנם אין זו הפעם הראשונה בה הם זוכים לראות התוועדות מבלי להבין את השיחות, אך תמיד מתפלאים הם על ייחודיות השירה בהתוועדויות אלו, בהן בכל רגע השירה רק הולכת ומתגברת...

ברכות, עצות והזרכות

גם בשיעור החומש היומי, פותח הרבי את השיחה החמישית, אנו מוצאים את עניין התשובה. מהפסוק "הלא הוא אביך קונך, הוא עשך ויחוננך" - למדים אנו על הצורך בהכרת הטוב, ועל הצורך לנהוג כ'עם חכם' ולחזור אל ה', בורא העולם.

השירה בתנועות ראשו בצורה מיוחדת או בתנועה אחרת המעוררת להוסיף ולהרבות בשמחה.

מראה נפלא הוא לראות את הילדים הרבים הפזורים ברחבי בית המדרש, מגיעים ל'הסדר' עם חבריהם על עוד פיסת מקום לצפיה ברבי, וכשכל אחד מהם מוצא את מקומו - מביטים כולם ברבי בריכוז ובעניין.

בבית המדרש נוכח הפרופסור ברנובר, שזה עתה יצא "מאחורי מסך הברזל", וכבר הגיע אל הרבי להשתתף בהתוועדות ולהאזין לשיחות הקודש. גם ר' בערל יוניק, שיצא יחד עם אמו של הרבי מרוסיה, נוכח בקהל, ועל פניו ניתן לראות כי אכן יודע הוא פרטים רבים אותם "לא ניתן לספר", כדברי הרבי...

לאחר זמן מה מפסיק הרבי לעודד את השירה, ושקט מוחלט משתרר באולם הענק. החסידים מאזינים בשקיקה לכל הגה היוצא מפיו של הרבי.

בשיחה הבאה, עורך הרבי 'הדרן' על מסכת 'יומא', העוסקת בענייני יום הכיפורים הקרב ובא (ראה מסגרת). כפי שנהג הרבי פעמים רבות בשנה זו (תשמ"ב), ה'הדרן' עוסק בהשוואה שבין סיום המסכת בתלמוד

צמאה לך נפשי

ההתוועדות קרובה לסיימה, אך בטרם הרבי מתרומם ממקומו ופונה לצאת מן הזאל, הוא מכריז ומעורר את הקהל להתחזק בקיום עשרת המבצעים תוך שהוא מונה את שמות כולם: "מבצע אהבת ישראל, חינוך, תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים - יבנה וחכמיה", וכן "ג' המצוות 'חנ"ה': חלה - כשרות, נדה - טהרת המשפחה, והדלקת נרות".

שיחה אחרונה וקצרה זו, מסתיימת בברכה שבקרוב ממש נזכה כולנו לצעוד לארץ הקודש, על ידי כיבושו הרוחני של העולם באמצעות 'עשרת המבצעים', במהרה בימינו ממש.

אחרי שתיית ה'לחיים' מודיע הרבי על שירת הניגונים הידועים, החל מ"ווי וואָנט משיח נאו" (בפעם השלישית בהתוועדות זו!) ואומר "היכן הם הצאן קודשים?" הילדים מתחילים לשיר, והרבי מוחא כפים ומעודד את שירתם - שירת צבאות ה'.

בסיום הניגון, הרבי מתחיל לפתע בקולו הנפלא "צְמֵאָה לְךָ נַפְשִׁי"... הקהל המרוגש מעוצמת הגילויים הנפלאים מנגן בחיות מיוחדת השמורה רק לניגון זה. בסיום, מבקש הרבי לנגן 'לכחילה אריבער'.

לאחר מכן מסיים הרבי את ההתוועדות: "היות ויוצאים מיום זה של עשרת ימי תשובה ליום נעלה יותר בעשי"ת, ואחר כך ל"אחת בשנה", "יום הקדוש" הוא יום הכיפורים, ה' יסייע לנו להצליח בחתימה וגמר חתימה טובה מתוך שמחה רבה ביותר, כי זו שמחה של עשיית תשובה, ונלך מתוך שמחה זו לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש!"

לאחר סיום זה הרבי מתחיל לנגן "נייעט נייעט", ומעודד את שירת הקהל, בתחילה בראשו הק' ולאחר מכן גם מוחא את כפיו בחזקה לכיוון הקהל. בסיום, מזכיר הרבי אודות ברכה אחרונה ומברכה מתוך הסידור, מביא את המזונות לר' משה ירוסלבסקי, מנהל "הכנסת אורחים" (כרגיל בחודש תשרי), כדי שיחלקם לאורחים. לאחר מכן הרבי מתחיל לנגן "כי בשמחה", ויוצא מבית הכנסת תוך כדי עידוד השירה. ■

בְּאֵזֶר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים

התוועדות קודש מיוחדת זו, תוקרן בעז"ה לתלמידי התמימים הזוכים לשהות בחצרות קדשנו בחודש החגים, באחד הימים הסמוכים ל' תשרי. עקבו אחר ההודעות.

מצד הצורך בהכרת הטוב, אומר הרבי, עלי הודות ולהשיב בברכה לכל הכותבים והמאחלים אשר ברכוני לקראת השנה הבאה; ומחמת ריבוי המאחלים וקוצר הזמן - משיב אני להם כעת, בפומבי, וה' יעניק למברכים כולם מברכותיו, ובתוספת המרובה על העיקר.

הרבי מנצל את ההזדמנות, ומבהיר כי הסיבה לכך שישנם ששלחו אליו שאלות וטרם קיבלו מענה, נעוצה ביוקר ימי חודש אלול ובכך שאין הזמן נותן את האפשרות לענות לכל אחד באופן פרטי. יש לדעת, אמר הרבי, כי בכך שלא התקבל המענה אין ראייה לטובת צד מסוים. הרבי מתווה את הדרך לקבלת התשובה גם במצב הקיים, באמרו כי על ידי העסק בקיום המצוות בוודאי יורה ה' בפני המסתפק את הדרך הנכונה.

בשלב זה פונה הרבי, ומעניק תשובות כלליות לשאלות שנשלחו אליו על ידי רבים:

בנוגע לתלמידים ולתלמידות, המסתפקים באשר למקום הלימודים בשנה הבאה - עליהם להתייעץ עם הנהלת המוסד בו למדו עד עתה, ויעשו כפי הוראותיה. בנוגע לאלו מארץ הקודש החפצים להגיע הנה, מורה הרבי, הרי שבכל מקום של ספק בנוגע לנסיעה יש להמנע ממנה, ובמקרה שהוחלט לנסוע, יש להתייעץ עם רב מורה הוראה הלומד תורה לשמה. ברור, אמר הרבי, כי כאשר עבור הנסיעה נצרכים להכנס לחובות כספיים, יש להמנע מהנסיעה, היות וחובות מטרידים את מחשבתו של היהודי, ויכולים לפגוע בהתבוננותו ביום הכיפורים או בשמחת החג שלו, כאשר יגיע היצר הרע ויזכיר את קיומו של החוב. שכן בנוגע לחוב רוחני, הרי שהבעיה ניתנת לפתרון ב'שעתא חדא וברגעא חדא' של תשובה, אך את החוב הגשמי יש להחזיר, עד הפרוטה האחרונה...

את ההדרכות חותם הרבי בתקווה, שכל יהודי יכוון אל המטרה, ויעשה את הנדרש ממנו בגשם וברוח; ולאחר מכן - עורך הרבי מגבית ל'קרן חנה', קרן צדקה לעילוי נשמות אמו. מי שתורם ומעוניין שיזכירו אותו על הציון, אמר הרבי, ירשום בנפרד את שמו ושם אמו.

בינתיים, מנגן הקהל "והריקותי לכם ברכה עד בלי די", ופתקי המגבית מחולקים ברחבי האולם. יהודים רבים שאינם חסידי חב"ד תורמים גם הם ומבקשים שהרבי יזכיר את שמם באהל, ובוודאי תבוא להם ברכה וישועה בכל המצטרך.

לאחר מכן מבקש הרבי לנגן את ניגון ההכנה לניגונו המפורסם של אדמו"ר הזקן - ד' בבות. הקהל שר את ניגון ההכנה ואת הניגון שאחריו בהתעוררות, והרבי מביט במבט נדיר ומיוחד. מיד עם תום הניגון מנגנים "ניע ז'ורצי", והרבי כיוצא מן העולם העליון בו היה שרוי עד עתה, אמר 'לחיים' לחסידיים.

לפתע מתחיל הרבי לעודד את השירה במחיאות כפיים מיוחדות. הקהל מגביר את השירה, והרבי מצידו מוסיף ומגביר את הקצב במחיאות כפיים מהירות.

הדרן

על מסכת יומא

כאן ממשיך הרבי ומעמיק בטעמי החילוק בין הבבלי לירושלמי בסיום מסכת יומא:

ישנן כמה דרגות בתשובה, החל מהדרגה הנמוכה ביותר, תשובה מיראה - פחד מעונש על החטא, ועד לתשובה מאהבה - שבה זדונות נעשות כזכויות.

אך למרות כל חילוקי הדרגות, אלו הם רק שינויים ב"איכות" של התשובה, אך בכל אחת מהן מתקיימת מצוות התשובה בשלימות. ניתן לראות זאת בכך שישנו חיוב להביא קרבן בעת עשיית התשובה, ובכל סוג תשובה הנעשה - הקרבן מתקבל. והסיבה לכך היא, שכעת האדם שב בתשובה, ואף שזו תשובה בדרגה הנמוכה, הרי בוודאי שבסופו של דבר יגיע אף לדרגה הנעלית ביותר שבתשובה.

כלומר, שכבר בעת התשובה שלו בדרגה התחתונה, כבר נכלל בזה התשובה בדרגה העליונה שהאדם יגיע אליה בהמשך, ומכיון ש"נידון על שם סופו" - הרי כבר כעת יש לו את כל העילויים שבעבודת התשובה.

ומהחילוקים למעשה בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה:

בתשובה מיראה, כיון שהוא תוצאה ישירה מהחטא - הרי יש חילוק באיזה חטא מדובר, ומה העונש עליו. ולכן בעת הוידוי ועזיבת החטא יש להזכיר ולפרט את החטא ולומר על מה הוא עושה תשובה, כדי לכפר עליו.

לעומת זאת, בתשובה מאהבה, אין כל חילוק במהות החטא עליו מתוודה, כיון שהוא שב אל הקב"ה מתוך אהבה והחלטה לעשות את רצונו, ולכן אין מקום להזכיר את חטאיו בעת התשובה.

על פי זה יובנו טוב יותר שיטות הבבלי והירושלמי שהובאו לעיל:

לפי הבבלי, שאנו מסתכלים תמיד על המצב ההווה, הרי כיון שכעת הוא עושה תשובה מיראה - עליו לפרט את החטא בעת הוידוי. לעומת זאת, לירושלמי שמתחשב במצב העתיד, הרי כיוון שסוף-כלי-סוף יגיע לדרגת התשובה מאהבה, הרי כבר מעכשיו הוא נמצא בדרגה זו, שבה אין מקום לפרט את החטא. ■

מפאת הסמיכות ליום הכיפורים - פותח הרבי את ה'הדרן' - ה'סיום' ייערך על מסכת יומא העוסקת בעניני יום הכיפורים. אמנם, בעבר נערכו כבר כמה סיומים על מסכת זו, ולכן הפעם יתמקד ה'הדרן' על מסכת יומא שבתלמוד הירושלמי.

בסיום המסכת בתלמוד ירושלמי מובאת מחלוקת תנאים, האם יש חיוב לפרט את החטא בעת הוידוי או לא, כשרבי עקיבא סבור שאין לפרט. לאחר מכן נחתמת המסכת במדרש המפורסם "מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל". בתלמוד בבלי, מסתיימת המסכת באופן דומה, אך ישנם כמה שינויי לשון ביניהם, עליהם עומד הרבי.

לאחר דיון ופולפול, מסיק הרבי כי בין הבבלי לירושלמי ישנה מחלוקת כיצד פוסקים להלכה בשאלה זו. הבבלי פוסק כרבי עקיבא שאין צורך לפרט את החטא בעת הוידוי, ואילו הירושלמי סובר שלהלכה יש לפרט את החטא. מכיוון שלהלכה, כשיש מחלוקת בין התלמוד הבבלי לירושלמי פוסקים כדעת הבבלי, מצינו ברמב"ם ובשולחן ערוך כי אין לפרט החטא.

לאחר מכן מבאר הרבי את סברות המחלוקת, האם יש לפרט את החטא:

בעת שהאדם מפרט את החטא, הביטוי בשפתיים גורם לו להתחרט עמוקות יותר על מעשה זה, משא"כ כשאומר סתם "חטאתי". לעומת זאת, יתכן שמפירוט החטא תיגרם לו בושה. כלומר, בטווח הקצר ישנה מעלה בפירוט החטא, אבל בטווח הארוך עלול לצאת נזק מכך.

ומכאן אנו באים לסברות המחלוקת: לבבלי אנו מסתכלים על המצב בהווה, ולכן בכדי שהתשובה תהיה יותר "איכותית", יש לפרט את החטא, ללא התחשבות בתוצאות ארוכות הטווח. לעומת זאת לירושלמי אנו מסתכלים על התמונה הכוללת, ומכיון שעלול להיגרם נזק מפירוט החטא - אין לעשות זאת.

הרבי מבאר כי מחלוקת זו הינה ביטוי של חילוק כללי בין התלמוד הבבלי לתלמוד הירושלמי, האם יש לפסוק על פי המצב בהווה או לפי העתיד, והרבי מביא לכך דוגמאות ממסכתות נוספות בהם מודגש חילוק זה.

בשנת תשכ"ד פרסם הסופר החסידי ר' ניסן גורדון קטעי שיחה ייחודית שקיים עם הרבנית הצדקנית מרת חנה נ"ע, בה סיפרה על שנות הנעורים של בנה הגדול, על המאורעות המפעימים שלימדו כבר אז על גדלותו העצומה, ועל שגב מדותיו • הכתבה פורסמה בשעתו בשפה האידיש במסגרת סדרה מקיפה על תולדותיו של הרבי, והייתה כמים קרים לנפשם של החסידים שצמאה לכל שביב מידע על חייו של הרבי, ומובאת בזה בתרגום ל"ה"ק ע"י חברי המערכת

אל הנער הזה

התפלת

ע

פעם הגיע לביתם מדען יהודי-רוסי שהיה ראש הגימנסיה ביקטרינוסלב. הוא שאל את בנו של הרב שאלה במתמטיקה ונתן לו שלשה ימים למצוא את התשובה הנכונה. כשהגיש לו הבחור בן הששעשרה את התשובה בתוך מחצית השעה, הוא צחק ולא רצה אפילו להתבונן בתשובה, אך לקח אותה עמו לביתו. בשעה אחת וחצי בלילה, טלפן המדען אל הרב וסיפר לו בתדהמה: זה לא יאומן, אבל התשובה נכונה.

"לחשוב אודות בנו של ר' לוי'ק"

מבר המצווה הגדולה שנערכה ביקטרינוסלב, זוכרת הרבנית עד היום, שאחרי הדרשה, שעשתה רושם חזק על המוזמנים, התייפח בחור הבר-מצוה בבכי עז, וכשהסתכלו עליו, החלו אף כמה מהאורחים לבכות. היא שמעה שבעלה דרש שבחור הבר מצוה ייתן לו הבטחה כלשהי. מה הייתה ההבטחה - אין לה מושג, אך היא זוכרת שבלייל שבת, כשבחור הבר-מצוה הסכים לתת את מילתו כפי שדרש האבא, הייתה שמחה גדולה וריקודים שנמשכו עד מאוחר אל תוך הלילה.

מי יודע, ייתכן שכבר אז דוברו בחשאי בין האב ובנו דברים שעומדים ברום עולמו של בית חב"ד.

כשליוותה הרבנית את בנה הגדול ללנינגרד - משם עתיד היה לעזוב את רוסיה בדרכו לריגה אל חותנו לעתיד - בהיותו על הרכבת, לעיני כל הנוסעים, הניח תפילין והתפלל. דבר שהיה כרוך בסיכון גדול באותו הזמן, סוף תרפ"ז, ובפרט לאדם הנושא את שם המשפחה 'שניאורסאהן'. "ה'שדים' בעצמם התאספו סביבו ושמרו אותו מעיניים זועמות... הוא 'תפס' אותם עם הפשטות שלו", נזכרת האמא באותה נסיעה גורלית שהפרידה ביניהם למשך זמן של קרוב לעשרים שנה.

אודות השידוך של בנה, היא שמעה בשם חסידים: כשהרבנית שטענא שרה שוחחה פעם עם בעלה הרבי מוהרש"ב נ"ע, בנוגע לשידוך עבור בתם האמצעית של בנם, אמר: "יש לחשוב אודות בנו של ר' לוי'ק".

כשהרבי הריי"צ נ"ע רשם את חתנו לעתיד ברשימת קרוביו הצריכים לקבל היתר יציאה מרוסיה, שאלו אותו הפקידים לשם מה עליו לקחת עמו חתן. ענה להם הרבי מיד: "כזה חתן אי אפשר להשיג!..."

רועה את אחי

החל משחר נעוריו, עוד בשנות הילדות, היה הרבי שליט"א יושב אוהל. אדם לעצמו. היה לו חדרון קטן בבית בו ישב בתמידיות שקוע בלימודיו. אף שהאבא, ר' לוי יצחק, שימש כרב העיר והתעסק עם ענייני הכלל השונים, עמד הבן בקרן זווית ולא עירב עצמו בהם. רק פעם אחת - מספרת הרבנית - הוא יצא מד' אמותיו

ל מגוון פרטים אודות שנות הילדות והנעורים של הרבי, הנני אסיר תודה לאמו של הרבי שליט"א, הרבנית חנה שניאורסאהן תחי', שנענתה - על-אף מצבה הבריאותי החלש (יארץ ה' ימיה ושנותיה בנעימים) - לספר ולהיזכר באותן שנים, בניקולייב ולאחר מכן ביקטרינוסלב. שנים מלאות ברוב נחת, שאפילו כיום, מזהירות בפניה האציליות קרן אור של נוסטליגיה שְמַחה - חרף התקופות העקובות מדם שעברו עליה מאז.

כשעמדה ללדת את בנה הבכור, קיבל בעלה הגאון רבי לוי יצחק זצ"ל, ששה מברקים מכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ובהם ברכות ובקשות אודות הנולד. כך היה גם מאוחר יותר, עת חלה הרך הנולד במחלת ה'סיפנאי טיף' (טיפוס). הרבי נ"ע, שהיה השדכן של ר' לוי'ק והרבנית תבדלח"ט, שם כבר אז את עיניו על ר' מענדעלע הצעיר.

בגיל שנתיים כבר שאל הילד את ארבעת הקושיות. כשגדל מעט, אמרו מלמדיו לר' לוי'ק שאינם יכולים להחזיקו עוד ב'חדר', כיוון שהוא עולה בידיעותיו על כל הילדים האחרים.

"בגיל בר מצוה כבר היה גאון עולם" אומרת הרבנית בטון של וודאות וסופרת את מילותיה, כמו לא רוצה לשנות ממה ששמעה, כנראה, מבעלה הגדול.

אמא, זוכרת הרבה פרטים קטנים, אשר בעיניה גדולים הם. בפרט באם קרה עם בנה דבר בעל השפעה גדולה ויוצא דופן.

שתי אפיזודות מספרת הרבנית תליט"א משנות הילדות המוקדמות של בנה הבכור; אם תרצו - אלו לא יותר מאשר שתי מעשיות יפות על ילד מוכשר ונבון. ואם תרצו - הן הרבה יותר ממעשיות, אות הן על משהו גדול מאוד.

כשהיה בנה ילד קטן, בעת שהתגוררו עדיין בניקולייב פרץ פוגרום בעיר. נשים וילדים רבים התחבאו אז בבית מרקחת - הרבנית זוכרת שהוא שכן ברחוב 'באלשאיא מארסקאיא' - וגם הרבנית ובנה היו שם. כמה מהילדים החלו לבכות, דבר שעורר סכנה שקול הבכי יגלה לפורעים את סוד המחבוא, הסתובב ר' מענדעלע הצעיר והרגיע את הילדים, את האחד בלטיפה בלחיו ואת האחר בכך שכיסה בידו את פיו לזמן-מה. המעשה השני אירע כשהרבנית הייתה עם בנה - שהיה אז כבר ילד בן תשע - בנאות דשא באלאקאווא, סמוך לים השחור שבקררים. פעם אחת, טיילה הרבנית על שפת הים והבחינה בהמולה, התקרבה אף היא אל המקום אליו רצו כולם, ובדרכה לשם שמעה אנשים מדברים על אשר אירע: ילד שט בסירה, התרחק משפת הים והחל לטבוע, וילד אחר שנכח במקום שחה לכיוונו והציל אותו. כשהרבנית התקרבה יותר, הבחינה מיהו המציל - בנה ר' מענדעלע בן התשע.

ומסר את עצמו לגמרי עבור הכלל. היה זה כשפרצה ביקטרינוסלב מגיפת ה'טיפוס', ואנשים נפלו "כמו זבובים". הרבי היה אז בחור בן עשרים ואחת, ויחידי סגולה בעיר כבר ידעו אודות הבן העילוי שיש לרב. הוא 'יצא' אז מהסגרותו, וטיפל בעצמו בחולים - עלידי הושטת עזרה ודאגה לסיוע מאחרים.

על אותה פעולת עזרה, שילם מחיר יקר מאוד. הוא אכן עזר לאחרים, אך כתוצאה מכך נדבק מתופעות המחלה. הרבנית זוכרת שהיה לו אז חום גבוה מאוד, ובחום המחלה, דיבר ללא הרף אודות אצילות, עשייה, והתיקונים שנפעלים בעולמות העליונים עלידי עבודתו של יהודי כאן למטה בעולם הזה.

"וסיעתן שעסקו בזה"

עד כה כבר סופר על התמודתו בתורה, תחת ההשפעה מאביו הגדול, ועל כך שכבר בגיל בר-מצוה, היה ידוע כגאון.

הרבי ידוע גם כמלומד גדול בשפות ובשאר ידיעות בענייני העולם, דבר שמביא להשפעה גם על חוגים אקדמאיים. אל הרבי מגיעים אינטלקטואלים יהודיים ותלמידי אוניברסיטה בכדי להתדבר אתו ולהציע בפניו את שאלותיהם. היכולת שלו לדבר איתם בשפתם ובמונחיהם, מגיעה מהחשיבות הבלתי רגילה שאותם חוגים רואים בכך שחב"ד פועלת בקרבם, הם רואים לפנייהם אנשים היודעים את עולמם וניחנים בכוח ההבחנה - לדעת להבדיל בין אמת לשקר, בין מה שראוי לשם 'מדע', לסתם 'עשב שוטה' שאין מאחוריו שום יסוד אמת.

לפני כשנה פורסם טקסט באנגלית ממכתב של הרבי ליהודי אינטלקטואל, שהתכתב עמו אודות שאלת האבולוציה, והאמונה בבריאת העולם עלידי הבורא.

המכתב שפורסם אז הראה עד כמה גדול הרבי גם בחכמות העולם, וכמה הוא מרבה להשתמש באותן ידיעות, בכדי לשבור עלידן את העבודה-זרה של דורנו הקרויה 'מדע'. המכתב, שתורגם לשפות רבות, עשה רושם חזק בכל החוגים המדעיים. אותו מכתב עורר אצל רבים תשומת לב לציטוט מספר התניא, סוף פרק ח', בו מדבר אדמו"ר הזקן בחריפות נגד לימוד חכמות האומות, אך מצייין בזה שני יוצאים מן הכלל: ראשית, "אלא אם כן עושה אותן קרדום לחתוך בהן, דהיינו כדי להתפרנס מהן בריוח לעבוד ה'". שנית, "או

אל הרבי מגיעים אינטלקטואלים יהודיים ותלמידי אוניברסיטה בכדי להתדבר אתו ולהציע בפניו את שאלותיהם. היכולת שלו לדבר איתם בשפתם ובמונחיהם, מגיעה מהחשיבות הבלתי רגילה שאותם חוגים רואים בכך שחב"ד פועלת בקרבם, הם רואים לפנייהם אנשים היודעים את עולמם וניחנים בכוח ההבחנה - לדעת להבדיל בין אמת לשקר, בין מה שראוי לשם 'מדע', לסתם 'עשב שוטה' שאין מאחוריו שום יסוד אמת

באהבה גדולה

כשהרבי הריי"צ עזב את רוסטוב והתיישב בלנינגרד (בשנת תרפ"ד), התיידד שם עם פרופסור בארטשינקא, אותו פרופסור חשק בהסבר על סמל 'מגן דוד' על פי קבלה ואסטרונומיה. הרבנית מצטטת את דברי הרבי הריי"צ אליו: "אקרא לשר ההשכלה שלי". החתן לעתיד נקרא אז ללנינגרד.

כשלושה חודשים ישב הרבי בלנינגרד וערך עבודה שלימה עם הסבר מקיף על ה'מגן דוד' על פי נגלה וקבלה וכן עם הערות ורמזים באסטרונומיה. מאוחר יותר, נסע הרבי מספר פעמים נוספות ללנינגרד, בקשר עם עבודה

שיודע להשתמש בהם לעבודת ה' או לתורתו, וזהו טעמן של הרמב"ם והרמב"ן ז"ל וסיעתן שעסקו בהן".

הרבי יצא באופן אישי נגד לימוד נושאי מדע זרים ונגד מה שנקרא 'ההרכבה בין התורה והמדע'. הוא תובע מבני תורה להתמסר לחלוטין לתורה ורק לתורה. פעם אחת, בהתוועדות של שבת מברכים, כשהופיעו כיתה מסיימת מישיבה קטנה מחוץ לעיר, ציווה הרבי לכל הקהל לצעוק בקול רם שלוש פעמים: "לא לקולג', לא לקולג', לא לקולג'!!!". [נאוה קאלעדזש].

בנוסף לכל הנ"ל, יש להוסיף פרט חשוב מאוד אותו מספרת אמו של הרבי: בהיותו ברוסיה, אף פעם לא הלך הרבי ל'שְקֶאֶלֶע'.

לעצמו העמיק, למד וחקר, אך מעולם לא ישב על ספסל של 'שְקֶאֶלֶע'. הוא אף פעם לא הלך לגמינסיה ביקטרינוסלב, ורק עשה את הבחינות כתלמיד שלא מן המניין. הרבי הצטיין במיוחד. האם זוכרת שכיון שהמבחנים התקיימו בשבת, התירו לו - תחת שליטת הקומוניסטים - לעשות את המבחן באופן עצמאי באחד מימי השבוע. היא הלכה אז לראותו, ובעיניה הוא עומד עד היום במראהו מאז: עלם עם זקן קטן וציציות בחוץ.

ביקטרינוסלב התגורר בחור שעמד לאבד את עבודתו כמתורגמן ב'טארגסין' (חברה לסחר חוץ), משום שלא הצליח לתרגם מאמר מאנגלית לרוסית. הרבנית נוקבת בשמו של הבחור ומספרת בגאווה כיצד בנה הציל אז את משרתו של הבחור.

מאיפה הוא למד אנגלית? שאלתי את הרבנית. "ממילון, הוא למד גם איטלקית ושפות נוספות", השיבה.

למעלה משלוש-
עשרה שנים, לאורך
ימים ושנים, הוא
יושב על כסא
הנשיאות, מנהיג את
עדת החסידים ביד
רמה עם סייעתא
דשמיא גדולה,
ומפיץ חסידות-
חב"ד באופקים
נרחבים בכמות
ובאיכות. ובכל זאת,
הוא לא מפסיק
לדבר על הרבי
הקודם כ"הרבי,
הנשיא". ומתנהג
באותה צניעות
ומופנמות כמו פעם,
ביקטרינוסלב

זו הרבנית זוכרת היטב את התכריך העבה עם הצורות המתמטיות שהיה מונח אז בחדרו של בנה.

זמן לא רב לאחר שהרבי סיים את כתיבת ההסבר אודות ה'מגן דוד', קיימה הרבנית ביקור ממושך בלנינגרד ואילו בנה הרבי, היה באותה עת בביתם שביקטרינוסלב. בסעודת פורים, הייתה הרבנית אורחת בבית הרבי שברחוב מאכאוואיא 12. לפי מיטב זכרונה, היה זה בשנת תרפ"ו, כשנה לפני מאסרו של הרבי.

בעת שהותה בעיר, ביקרה כמעט בכל יום בבית מחותניה לעתיד. אף שבאופן רשמי לא הייתה ידיעה מאומתת בזה, בין החסידים היה כבר ברור לחלוטין מי יהיה חתנו של הרבי.

"דיברו אז ללא מילים... בכל פעם שהמחותן הזכיר את שמו, היה זה באהבה גדולה", נזכרת הרבנית בביקורה אז בלנינגרד.

מופנמות וענווה פנה

את אותה מופנמות מהשנים ההן ביקטרינוסלב, לקח עמו לכל מסעותיו, בריגה, ברלין, פריז וגם באמריקה, אפילו היום, כשהוא רבי לאלפי חסידים הקשורים אליו בקשר אישי והדדי, ומנהיג שנושם את הצרכים והבעיות של כלל ישראל.

זו מופנמות שמגיעה מענווה פנה ודחף פנימי לנצל כל רגע לתורה ולמעשים טובים, וזו אותה ענווה טבעית שמנעה ממנו מלכתחילה לקבל את הנשיאות, מיד לאחר הסתלקות הרבי הריי"צ. עולמו שלו, בו גדל והתעלה ובו קיווה להישאר, הוא חדרון קטן עם ארון גדול של ספרים וכתבי יד.

כשהוא הולך בבוקרו של יום את מספר הבלאקים ממקום מגוריו שברחוב פריזדנט עד לדלת הכניסה של 770 איסטרען פארקווי, ובחזרתו לשם בשעה מאוחרת בלילה, רואים אתם לעיניכם ביטוי מלא של הצניעות הטבעית שלו. הראש כפוף משהו, בידו הצמודה ללבו מעטפה ובה גיליונות וכתבי יד בהם הוא עובד אפילו ברגעי החופש המעטים הללו. הולך הוא בצעדים מדודים ורגועים. אין ולו ביטוי קל העשוי לרמז לעובר אורח שאינו מכירו שהולך כאן אדם גדול, שלא לדבר על גדול בישראל.

כך גם בשעת התפילה בבית הכנסת ובעת שמברך את ברכות התורה וקורא את ההפטרה. אין שום ביטוי של שוני בהילוכו ובהנהגתו כולה. כך הוא היה פעם, כבחור ביקטרינוסלב העומד ומתפלל מתוך הסידור מבלי לעשות שום תנועה שתבטא כלפי חוץ את המתרחש בתוך תוכו, וכן הוא עומד ומתפלל מתוך הסידור גם כיום, כשמאות ואלפי עיניים מסתכלים לכיוונו כממוגנטים ומחכים לכל תנועה שלו.

אפילו באמצע התוועדות, במעמד מאות ואלפי יהודים, נדמה כי הוא מזכיר לעצמו לעתים תכופות שהוא יושב בשולחן עם עדת יהודים שמסתכלים על כל תנועה שלו ובולעים בשקיקה כל מילה היוצאת מפיו. ייתכן שתנועות ידיו הנמרצות, כמנצח בעת שירת ניגון שמח, אינם רק בכדי לעורר ולהלהיב את הקהל, אלא כדי להעמיק בתוכו, יותר ויותר, את העובדה כי הוא מוכרח לקבל את בקשתם של היהודים להיות מנהיגם ורבים.

למעלה משלוש-עשרה שנים, לאורך ימים ושנים, הוא יושב על כסא הנשיאות, מנהיג את עדת החסידים ביד רמה עם סייעתא דשמיא גדולה, ומפיץ חסידות-חב"ד באופקים נרחבים בכמות ובאיכות. ובכל זאת, הוא לא מפסיק לדבר על הרבי הקודם כ"הרבי, הנשיא". ומתנהג באותה צניעות ומופנמות כמו פעם, ביקטרינוסלב... ■

ותרא אותו כי טוב הוא כשנולד נתמלא הבית כולו אורה

ניצוצי הוד מלכותי מהקשר הנשגב שבין האם - הרבנית חנה לבנה - הרבי, המבטאים את האהבה הגדולה שביניהם, ואת הגאווה והנחת הגדולים שרוותה אם המלכות • המאמר פורסם בשפה האידיש לקראת י"א ניסן תשכ"ב, יום הולדתו הששים של הרבי

נחת של אמא

ג. בן יוחנן

מוקדש לרבנית חנה שניאורסאהן
בקשר עם יום ההולדת הששים של בנה
הרבי מליובאוויטש שליט"א

מעורבת גם היסטוריה הרוויה בלא מעט יסורים וסבל. אולם המילים הקצרות והקצובות, והרגעים אותם כן תופסים, מספיקים בכדי לקבל מושג על כך שכבר משחר נעוריו היה בנה הגדול שונה מאחרים, וכבר כילד התברך בתכונות ומעלות המנבאות עתיד של גדלות, זאת על-אף שיתכן שבעל המעלות עצמו חושב אחרת לגמרי ומנסה להעלים זאת מה'עולם'.

שנית, מעבר לכך שנודעים לכם פרטים על אישיותו של הרבי, נוצרת לכם היכרות מועטה עם אישיותו של מלכות הנושאת עד היום בגאון ובאציליות את הכתר של רבנית בישראל. כתר של בת-טובים שהתחנכה בבית חסידי-רבני; ושל אשת חבר, גדול בישראל, שהיה ענק בכל מקצועות התורה ומסר את חייו על מזבח התורה.

לשבת ולשמוע כיצד אמו של הרבי נזכרת בשנים בהן הייתה ביקטרינוסלב וגידלה בביתה ילד אותו זכתה לראות בתור נשיא חב"ד, היא אחת מהחוויות שיותירו עליכם רושם עז, ויותר מטעם אחד לדבר.

ראשית, הצמאון לדעת קמעא על שנות הילדות והנעורים של הרבי, מושקט במעט. לא הכול מסופר, ולא הכול חפצים לשאול, בפרט, שיחד עם הנחת

”בכפר צ'יאלו בקזחסטן, אליו הוגלה בעלי, לא נראה אף יהודי. פעם אחת, היה זה בב' ניסן, קרא בעלי ואמר: ”היום הוא ב' ניסן, יום ההילולא של הרבי נ”ע. לדבר חסידות - אין בפני מי, לכתוב - אין במה, אם-כן - יש להתבונן”. כך הוא ישב במשך שעות ארוכות בעיניים עצומות והתבונן, ואני ישבתי בפנינה...”

ככל שהיא מרבה לדבר על בעלה, ויבלח”ט בנה, כך גדלה סקרנותכם לשמוע עוד ועוד. היא מדברת על שניהם בנשימה אחת ובאותו רגש. הרבנית רואה בבנה את הגדלות של בעלה. ישנם רגעים בהם קולה נשבר עד שאתם ממהרים להסיט את הנושא לכיוון אחר, בכדי להפיג את האווירה הטעונה.

בזיכרונותיה רצות תמונות של בעלה ובנה בזה אחר זה. הנה היא כאשה צעירה אצל אביה בניקולייב, בה חיה עם בעלה הגדול עד הגעתם ליקטרינוסלב בשנת תרס”ט; והנה היא בכפר בקזחסטן, בצריף ’איכר’ מוקף בשקצים וחזירים, אליו הגיעה מיקטרינוסלב בכדי לסייע ולהמעיט את ייסורי הגלות של בעלה:

”בכפר צ'יאלו בקזחסטן, אליו הוגלה בעלי, לא נראה אף יהודי. פעם אחת, היה זה בב' ניסן, קרא בעלי ואמר: ”היום הוא ב' ניסן, יום ההילולא של הרבי נ”ע. לדבר חסידות - אין בפני מי, לכתוב - אין במה, אם-כן - יש להתבונן”. כך הוא ישב במשך שעות ארוכות בעיניים עצומות והתבונן, ואני ישבתי בפנינה...”

בדברה אודות אותו ב' ניסן, נצנצו בעיניה רסיסי דמעות, יתכן שזה משום שהיא חווה מחדש את אותו ערב בו ישבה בפנינת הצריף ה'איכר', ובלב שבור הביטה על בעלה המתעמק במחשבותיו שנשאו אותו למרחקים ולגבהים.

היא סגרה את עיניה לרגע וישבה מהורהרת ומתעמקת, כאילו כדי לצייר לנגד עיניה את מראה בעלה באותו ב' ניסן, אך באותן שניות, כמו חזרה היא עצמה לאותן שנים טרגיות ואפופות גבורה.

והנה היא נוסקת בן רגע ושבה אל יקטרינוסלב, עת הגיע בנה להפרד מהמשפחה טרם עזיבתו את המדינה בדרכו לריגה, שם ציפתה לו רעייתו לעתיד; ואף המשימה הגורלית המוטלת כיום על כתפיו.

"אותו שמערל השתתף בבר המצווה של בני ולאחר הדרשה ניגש אליי ואיחל מזל-טוב באמרו מספר מילים שביטאו את אושרו על חלקו בכך שהעיר זכתה בכזה רב, עם בן מופלא שכזה."

ועוד מספרת הרבנית:

"לחתונת בני, שהתקיימה בשנת תרפ"ט בוורשה, שלח האב אגרת בת מאה וחמש מילים ומפת השולחן עליו כתב נעשתה רטובה מדמעותיו".

ובסיפור נוסף היא נזכרת:

"פעם נקרא בעלי לחרקוב, שם נצטווה להצהיר בכתב כי הממשלה אינה רודפת את הדת, הוא סירב בתוקף לעשות זאת, ומאז והלאה תכפו הצרות והרדיפות, עד אשר אסרוהו בשנת תרצ"ט".

תוך כדי דיבור, עוברת הרבנית לדבר אודות בנה, כאשר המשך אחד וקו ישיר נמתח בין אישיותם המרוזמת של השניים.

כאשר הרבנית מספרת על פגישתה עם בנה בפריז, לשם הגיע אחריה, בשנת תש"ז, היא מדברת בטון שונה לחלוטין מכפי שהיא מדברת על השנים הקודמות. הפגישה עם בנה הסבה לה - סוף-סוף - מעט נחת לאחר שנים כה קשות. היא מספרת בנחת אמהית אמיתית כיצד שם בפריז "הכירו-הרגישו בו החסידים מרוסיה, ומאז לא עזבוהו".

"ואז סיפרתי להם לראשונה על כך שיום הולדתו חל בי"א ניסן".

על הפסוק "ותרא אותו כי טוב הוא" אומרים חז"ל (ורש"י מביא זאת על אתר) ש"נתמלא הבית כולו אורה".

אולם אף שהאור מילא את הבית כולו, הייתה האם יוכבד הראשונה שזכתה לראות, להכיר ולחזות בגדולתו של בנה.

היה זה בית לוי, בית בו צמחו אנשים גדולים - בני שבט לוי. האב, עמרם, היה נכדו של יעקב אבינו והוא יחד עם אחיו, העמידו את שבט לוי שעשה את העבודה בבית-המקדש.

ועם זאת, כאשר נולד משה רבינו אומרת התורה, שאמו הייתה הראשונה שראתה את האור הבהיר והגדול אותו הוא מביא לעולם. ■

"הרבי (הרי"צ) עזב את לינגרד מיד לאחר שמחת תורה תרפ"ה, ובני הגיע הביתה לחגוג את החג האחרון עם אבא ואמא. איש מלבדי ובעלי לא ידע כי הוא מתעתד לצאת לדרך, דרך ארוכה. באותו שמחת-תורה התוועדו רבות, רקדו בלי שיעור. כמו כדי להדחיק את רגשותינו הפנימיים, אזרנו באותו שמחת תורה עוז ותעצומות בכדי להיות עלזים ושמחים יותר מתמיד. התגורר אז בעירנו חסיד קוצק, הוא רקד בשמחה רבה ושר שיר, שעבורנו, כמו זרה מלח על הפצעים אותם ניסינו להעלים האחד מרעהו".

הרבנית אף זוכרת את מילות השיר:

"בני רקד רבות יחד עם החסיד הקוצקאי באותו חג שמחת-תורה, ובכל עת בה חלף על פניי בעת הריקוד, הביט בי בעיניים שסיפרו לי עד כמה כואבת לו פרידתנו, אך גם כמו אמרו-הבטיחו: אל תדאגי, אמא!".

הרבנית זוכרת היטב את בר המצווה של בנה, את הקהל הגדול שהשתתף בשמחה, ואת קולו המתנגן של נער בר המצווה בשעה שאמר את הדרשה. היא זוכרת את ברכת המזל-טוב שאיחל לה אחד מבעלי הבתים העשירים בעיר, אדם 'מחוכם' שלא אחת נזכר בזמנים בהם למד בצעירותו אצל רבי הלל מפאריטש. שמו היהודי היה 'שמערל פייטל'ס', אולם הכול קראוהו 'סרגיי פייטלוביץ'. בשעה שרבי לוייצחק נקרא לכהן בכס הרבנות ביקרטינוסלב, היה שמערל פייטלס יו"ר הפרדציה הציונית באוקראינה, הוא החזיק בתואר מהנדס, ובעיר מאוד התחשבו בדעתו.

וכפי שמתארת זאת הרבנית:

"בדיוק בעת ההיא, כאשר בעלי עמד לקראת הכהונה ברבנות יקרטינוסלב, הוציא הרבי הרש"ב קריאה חריפה נגד הציונות. מובן אפוא כי הציונים השקיעו מאמצים רבים על מנת שהיו"ר הנכבד, אשר היה בעל דעה בענייני העיר, לא יאפשר את כך שחסידו של הרבי הרש"ב יקבל את המשרה.

"אולם את ערכה של נשמה חסידית אין לשער. אולי צפה בזיכרונו באותה עת דמות רבו, ר' הלל מפאריטש - מי יודע..."

"שמערל לא ציית לאיש. הוא אמר כי הוא חפץ לפגוש בעצמו את חתן רבה של ניקולייב ולערוך עמו היכרות.

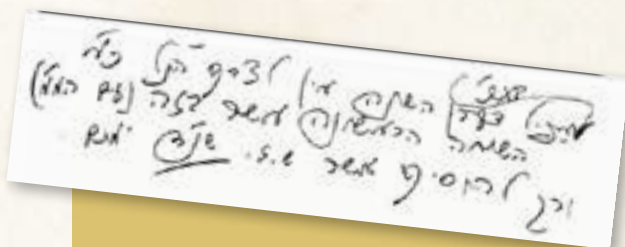
"מן השעה עשר בערב ועד ארבע לפנות בוקר ישב שמערל פייטל'ס יחד עם בעלי, בביתו של אחד מיהודי העיר, יפה שמו, ושוחחו אודות קבלה, חסידות וייחודו של היהודי על פני העמים האחרים.

"למחרת בבוקר, התפרסמה בעיר הידיעה כי שמערל התפטר מתפקידו, וכי הוא תומך נלהב בכהונת בעלי כרב העיר.

נלכה באורחותיו

קרן השנה

"מי שרוצה לסמוך עלי, יכול לתת צדקה על דעתי לקופה הכללית הנמצאת כאן, שממנה מתחלק כסף מדי יום, כך יבוא כל דבר למקומו הראוי" סקירה מיוחדת אודות קרן הצדקה של הרבי, 'קרן השנה'

מענה הרבי למזכירות, בו הוא מורה שלא לערב ענינים שונים במכתב לטובת המגבית ל"קרן השנה", אלא לצרף למכתב את שיחת ייסוד הקרן, ולעדכן במכתב את מספר ימי השנה הנוכחית:

במכ' [תב] רפיל [מגבית] דקרן השנה אין לצרף הנ"ל כ"א השיחה הראשונה אשר בזה (עם המ"מ) ורק להוסיף אשר ש.ז. שנ"ד ימים.

לצדקה מספר של שלש-מאות ושמונים ושלשה: חצאי סנטים, סנטים, ניקלס, דיים'ס, דולרים, מאות דולרים, ח"י מאות, שעל ידם "יימשכו" אליו כל ההמשכות בגשמיות וברוחניות.

. . מובן שכל אחד רשאי לחלק את הכסף לצדקה כפי רצונו, אבל משום בלבולים ופיזור הנפש קרוב הדבר לשכוח לתת בכל יום, וכן יש ספק האם יצליח לתת במקום הראוי.

ולכן, מי שרוצה לסמוך עלי יכול לתת על דעתי לקופה

לתורת החסידות נתבארה באריכות רבה סגולתה המיוחדת של מצות הצדקה. על ידי מצוה זו מבררים את הנפש הבהמית באופן הנעלה ביותר, שכן במעות שהאדם נותן לצדקה - ביכלתו לקנות "חיי נפשו"!

ואכן, חביבות רבה ראינו אצל הרבי לאורך השנים למצוה זו, כאשר הרבי חילק בידו הקדושה אין ספור מעות ושטרות לצדקה, ודאג להתרחבות ולביסוס מוסדות צדקה רבים ברחבי תבל.

ועל מנת לזכות את כל יהודי הדור במצוה נפלאה זו, מידי יום ביומו - יסד הרבי את 'קרן השנה', בה ניתנת צדקה בכל יום למטרות שונות, על דעתו של נשיא הדור.

צדקה יום יום

על ייסוד הקרן בישר הרבי בהתוועדות שמחת תורה תשי"ד. הרבי הודיע כי הוא מייסד קרן מיוחדת, שהאחרים עליה - "מחנה ישראל" - יתנו לצדקה פעמיים בכל יום למטרות שונות על דעתו של הרבי עצמו, ובכך יזוכו כל התורמים לקרן במצות צדקה מידי יום. להלן קטעים משיחת הייסוד של הקרן:

מאחר שהשנה היא שנת-עיבור, והשנה מונה שלש מאות ושמונים ושלשה ימים - הייתי מציע שכל אחד יתן

ג' סיון תשע"ג / 24/05/2013

הראשונות היתה הקרן נקראת על־שם מספר ימי השנה: "צדקה" (או "קופה") "שפ"ד", "שנ"ד" וכדומה; ובהמשך נקבע שמה הנוכחי - "קרן השנה שעל ידי 'מחנה ישראל'".

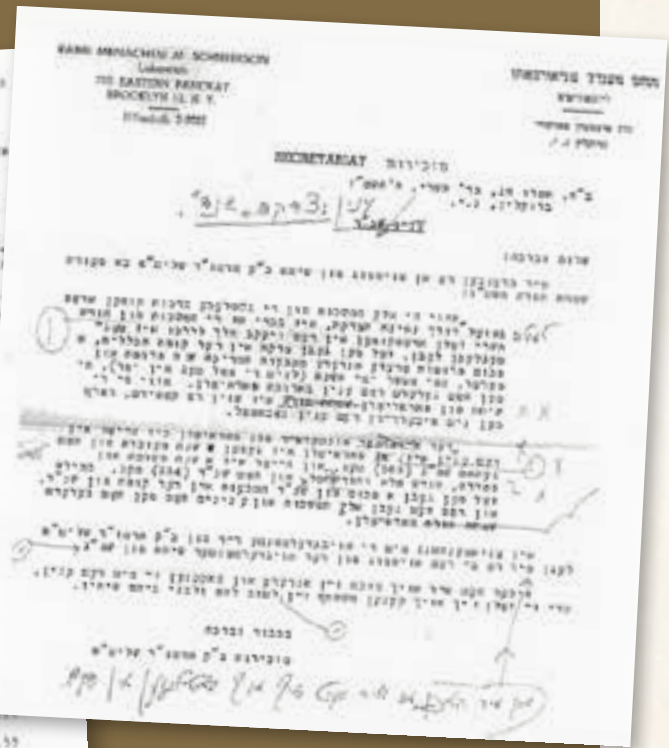
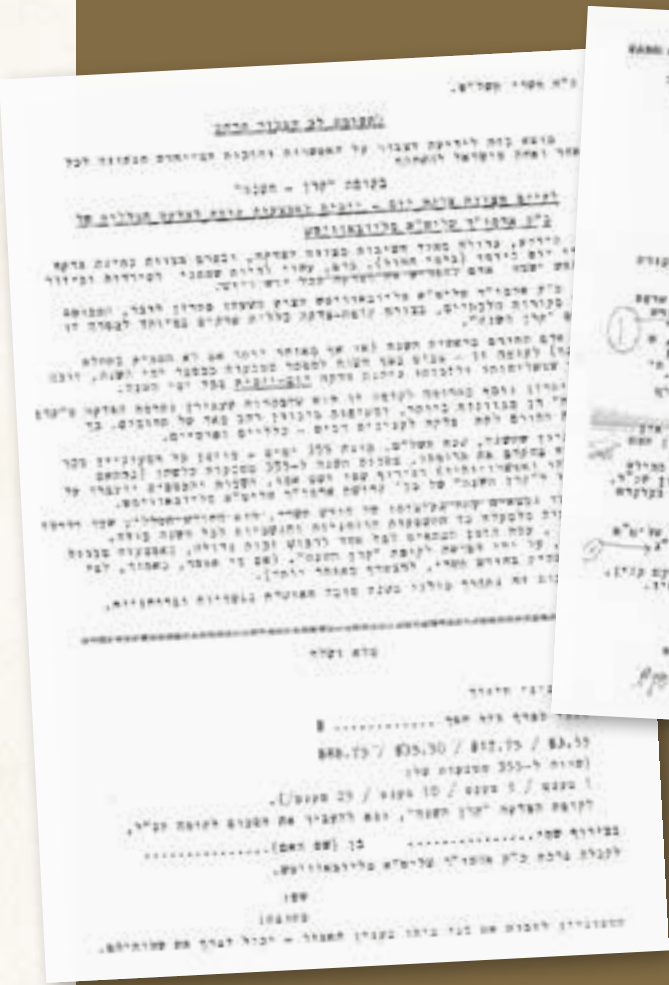
היו שהתעניינו אצל הרבי על יחודיותה של קרן זו, וכן שאלו אם להפריש אליה מכספי מעשר. על כך בא המענה הבא (אג"ק חכ"א ע' שעו):

בשאלתו . . התורם מעשר לצדקה האם צריך לנדב

הכללית הנמצאת כאן שממנה מתחלק כסף מדי יום. כך יבוא כל דבר, סוף סוף, למקומו הראוי.

לכמה מהחסידים ששאלו על הקרן ומטרתה, שלח הרבי כמענה את השיחה הזו לאחר שהוגהה (שנדפסה שאחרי־כך בלקוטי שיחות חלק ב' ע' 652 ואילך).

מאז והלאה, במשך כל השנים, נהג הרבי לעורר בהתוודויות של חודש תשרי, ובשמחת־תורה במיוחד, על חשיבות ההשתתפות במגבית "קרן השנה". בשנים

צילום מכתב המזכירות, עם הגהות הרבי

"קול קורא" שפרסמו מוסדות חב"ד בארץ הקודש בשנת תשל"ט, ובו פניה לציבור הרחב להשתתף ב'קרן השנה"

ומועתק בו תוכן משיחת שמחת תורה תשט"ו, על-דבר ההשתתפות בקרן השנה. המכתב מפרט את מטרת הקרן, ומבהיר את פרטי הנתינה בפועל ממש. להלן תוכן המכתב בתרגום חפשי:

ב"ה, אסרו חג, כ"ד תשרי, ה'תשט"ו, ברוקלין, נ.י.

ענין: צדקה "שנד".
שלום וברכה:

מביאים אנו בזה תוכן משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסעודת שמחת תורה תשט"ו:
"היות וכל ההמשכות מהברכות האלוקיות נמשכות למטה בפועל על-ידי נתינת הצדקה, הרי בכדי

גם לקרן השנה, הנה אין מובנת שאלתו, כי מובן שקרן השנה גם-כן קופת צדקה היא ובמילא יש לקחת על-זה ממעשר כספים, אבל לאידך גיסא, הנותן צדקה לענינים אחרים של צדקה הנה קרן השנה ענין בפני-עצמו הוא וכמבואר בהשיחה בעת פרסום ענין זה.

נמספר ימות השנה

בשנת תשט"ו, בשנה השניה לייסוד הקופה, נשלח ממוזכרות הרבי מכתב לכל חסידי חב"ד אודות הקרן החדשה. המכתב הוגה על-ידי הרבי (ראה תצלום),

באופן ד"כל עכבה לטובה", מכיון שישלימו זאת באופן של הוספה, ומתוך זריזות, וכל הזריז הרי זה משובח. בהתוועדות שמחת תורה תשמ"ז, הסביר הרבי מדוע הוא מרבה לעורר אודות הנתינה לקרן זו:

"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", ועל אחת כמה וכמה כאשר נתינת הצדקה היא בכל יום ויום באופן ד"לא ישבותו", על-ידי נתינה ל"קרן השנה". על עניין זה היה צריך לעורר אמנם לפני ראש-השנה, בערב ראש-השנה, אלא שיש להסתמך על כך שכבר דובר על זה בשנים שלפני זה, ואכן כמה וכמה נתנו כבר עבור "קרן השנה", ואף על פי כן חוזרים ומזכירים עוד הפעם בשמיני עצרת ובשמחת-תורה, שכן כל ענייני ראש-השנה שהתגלותם בחג הסוכות ("בכסה ליום חגנו") באים באופן של קליטה בפנימיות בשמיני-עצרת ובשמחת-תורה.

באחת הפעמים בהן דיבר הרבי על הנתינה לקרן, אמר כי הנתינה בשבתות וחגים נעשית ביום שלפניהם: "ממנה מחלקים לצדקה - עבור כל המשתתפים בקרן זו - מידי יום ביומו, ובנוגע לשבת ויו"ט - ע"י נתינת סכום כפול בערב שבת ובערב יו"ט (ע"ד מה שכתוב "והיה ביום הששי גו' והיה משנה גו'"). ואילו בהזדמנות אחרת (כ"ז אלול תשד"מ) אמר הרבי, שהנתינה בימים אלו מתקיימת ע"י נתינת מזון: "ראוי לתת ל"קרן" מיוחדת, הנקראת "קרן השנה", שממנה מחלקים לצדקה מידי יום ביומו (בימי החול, כמובן, ובשבתות וימים טובים - ע"י נתינת מאכל ומשקה)".

הרבי לימד אותנו כי הנהגתו של הנשיא נמשכת, וביתר שאת, גם לאחר ההסתלקות. הדברים אמורים, כמובן, גם בנוגע למוסדותיו הקדושים של הרבי, ו"קרן השנה" ביניהם, ואכן החסידים ממשיכים להפריש צדקה לקרן זו בכל שנה ושנה.

כמנהגו של הרבי - מפרסמים אנו בזה את סימנה של שנה זו (ה'תשע"ט), "שפה", ולפי זה יש להפריש מעות בסכום 385 ולהעביר אותן אל באי"כוח "מחנה ישראל" שבכל אתר ואתר.

בארץ הקודש ניתן להעביר אל הממונים:

בנחלת הר חב"ד - הרב אברהם אלתר שי' הבר, ובצפת - הרב חיים חייקל שי' קפלן.

ניתן גם לשלוח בדואר, לכתובת:

770 Eastern Pkwy, Brooklyn NY 11213,

ולציין על המעטפה: "עבור קרן השנה".

כמורכב ניתן גם לתרום בכרטיס אשראי, בכתובת:

WWW.KerenHashana.org

וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", ובזכות מצות הצדקה - יחד עם שאר מעשים טובים - דכלל ישראל, נזכה תיכף ומיד לביאת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה, ובעגלת דידן ממש! ■

שהמשכות דחודש תשרי יומשכו בויעקב הלך לדרכו בחיי היום-יום, שיתנו צדקה בקופה הכללית, סכום פרוטות, או מטבעות אחרות של המדינה שוה פרוטה או יותר, כפי מספר ימי השנה, כמדובר בזה בארוכה בשנה שעברה. היות והשיחה של שנה שעברה פורסמה כבר בקופיר, לא צריך לחזור על הענין שוב פעם.

"ההבדל משנה שעברה לשנה זו בענין זה הוא: שנה שעברה הייתה שנה מעוברת, והיו בה שפ"ג (383) ימים, והשנה היא שנה פשוטה וכסדרה, חודש מלא וחודש חסר, ויש בה שני"ד (354) ימים. במילא שיתנו סכום של שני"ד מטבעות בקופת שני"ד, וזה ימשיך את כל ההמשכות והעניינים שדובר בשנה שעברה".

בקשר לשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א הנ"ל, מצרפים אנו בזה גם תוכן משיחת שפ"ג הנ"ל.

ומקווים אנו, שגם אתם תקחו חלק בזה.

ובודאי גם תזכו אחרים ולהכיר אותם עם ענין זה, כדי שגם הם יוכלו להשתתף, לטוב להם ולבני ביתם שיחיו.

הוראות שונות

כאמור, היה הרבי מעורר על הנתינה לקרן זו במיוחד בהתוועדות שמחת-תורה. הנה קטע משיחת שמחת-תורה תשכ"ז, בו מעורר הרבי אודות חשיבות הנתינה לקרן השנה, ובמיוחד בשנה 'תמימה' (שיש בה את מספר הימים הגבוה ביותר האפשרי - 385), כבשנה זו - ה'תשע"ט:

בנוגע לענין הצדקה - קרן השנה... כדאי שכל אחד יתן צדקה לקרן זו, לפי חשבון מספר הימים של השנה,

ובנוגע לשנה זו - הרי היא שנה תמימה ושלימה: שנה תמימה - שיש בה מספר הכי גדול בנוגע לחודשים, כיון שנתוסף בה חודש העיבור; ושנה שלימה - שיש בה מספר הכי גדול של ימים, כיון שחודשי חשון וכסלו שניהם מלאים (ולא אחד מלא ואחד חסר, או שניהם חסרים). ומכיון שמספר ימי השנה הוא גדול יותר, צריך להוסיף יותר בסכום הכללי, ולהוסיף גם בסכום שנותנים עבור כל יום. ועי"ז תומשך ההצלחה הקשורה עם "שנה תמימה" - כפירוש הצ"צ - בכל הפרטים.

ויתן הקב"ה שיוכלו ליתן בשופי ובריבוי, בשמחה ובטוב לבב, וביד נדיבה, כיון שיהיו "אוכלים מרובים" ו"נכסים מרובים", וימשיכו הענין ד"ושמחת בחגך" על כל השנה כולה, שתהיה שנה שמחה, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בשמחת תורה תשמ"ה אמר הרבי, שניתן להשלים את נתינת הצדקה בעבור השנה הקודמת:

בעמדנו במוצאי שמחת-תורה - הרי כאן המקום להזכיר אודות לימוד שיעורי חת"ת וכן אודות ענין הצדקה - "קרן השנה", ושאר קרנות של צדקה, וכן בנוגע לשאר ענייני הצדקה השייכים לשנה שעברה - אם ישנם כאלו שמאיזו סיבה עדיין לא נתנו בפועל, יהיה הדבר

ביקורי מלכות

מידי יום ביומו, נהג הרבי לבקר בבית אמו
הרבנית חנה • רשימה עתירת גילויים על
סדר התנהלות הביקורים, על מה שהתרחש
במהלכם, ועל אירועים יוצאי דופן וסביבם •
מסכת מופלאה בהליכות אביהן של ישראל
ופרק מאלף בהלכות כיבוד אב

ב

יום הבהיר כ"ח סיון שנת תש"ז, לאחר תקופת סבל ונדודים, הגיעה אמו של הרבי, הרבנית חנה, לארצות-הברית וקבעה את מקום מגוריה בשכונת קראון הייטס שבברוקלין, לא הרחק ממגורי בנה הגדול ובקרבת מקום 770. שם החל בחייה תקופה חדשה של של פאר, אושר ונחת שנמשכה טו"ב שנים.

מיום בואה לארצות-הברית ועד יום פטירתה, נהג הרבי לבקר את אמו מידי יום ביומו מבלי להחסיר. למרות סדר יומו העמוס לעייפה, כאשר כל דקה יקרה לו מכל יקר - מעולם לא עבר יום שלא כיבד הרבי את אמו הרבנית בביקור!

כך מידי יום ביומו, בכל תנאי ובכל מצב, תחת השמש הקופחת כמו בימים מושלגים, היה הרבי צועד ברגליו במעלה שדרת קינגסטון לביקור היומי של מצוות 'כיבוד אם'.

סדר הביקורים

הביקורים שהיו נערכים בשעות הערב, התקיימו בדרך-כלל בין השעות שש לשבע, והיו אורכים זמן קצר (בין חמש לחמש-עשרה דקות). במהלכם היה הרבי משוחח עם אמו ודורש בשלומה.

בערבי שבתות וחגים, התקיימו הביקורים בסמיכות לזמני הדלקת הנרות. מפגש נוסף היה מתקיים בכל ליל שבת לאחר התפילה, אז הרבי היה שוהה בבית הרבנית למשך זמן ארוך יותר. פעמים רבות אירע שהרבי הגיע לביקור נוסף ביום השבת, ובתקופות מסוימות - אף במוצאי-שבת.

מספר ר' לייב פאשקעס, יהודי חסידי שהתגורר במשך תקופה ברחוב פרזינדט 1418, הבניין שבו התגוררה הרבנית חנה:

"היתה לנו הזכות, ופעמים רבות כשהיה הרבי מגיע לבקר את אמו, אני או אחד מבניי היינו יורדים לפתוח את דלת הכניסה. תמיד הרבי היה אומר לנו תודה. לפעמים גם הרבי היה מחייך לילדיי, ואירע גם שהתעניין למקום לימודם, מה למדו, ועוד".

מוסיף הרב שמואל (מולע) ליפסקר, שמשפחתו התגוררה אף היא בשכונת לבית הרבנית, "אירע פעם

שהרבנית העירה לנו על כך שפתחנו את דלת הבניין עבור הרבי, ונימקה זאת בכך שדעתו של הרבי אינה נוחה מכך" (על-פי שמועה אחרת, בקשה הרבנית חנה שלא לעשות זאת, ונימקה זאת ברצונה שלרבי - שכמעט ואינו מקיים פעילות גופנית - תהיה לפחות 'התעמלות' זו של פתיחת הדלתות הכבדות...).

לפני בואו הרבי היה מתקשר לאמו, כדי להודיע על-כך מראש. כדי שלא להטריחה - החזיק בכיסו מפתח של דלת הדירה, והיה פותח אותה בעצמו.

לא אחת אירע, שהרבנית היתה יוצאת אל הרחוב שבקדמת ביתה ופוגשת שם את הרבי בהגיעו. במקרים אלו היו שוהים זמן מה בחוץ, משוחחים מעט ונכנסים יחדיו אל הבית פנימה. "היה זה מחזה נהדר ונורא-הוד, לצפות ברבי ובאמו הרבנית עומדים בחוץ ומשוחחים", מספרים עדי ראיה.

בבנין הסמוך, שמספרו 1414, התגוררה משפחת פרידמן. אירע כמה פעמים שבנם אברהם (לימים, בעל המנגן הנודע ר' אברהם פריד), שחונן בכישרון מוזיקלי

מבורך, השקיף מן החלון בקומה השלישית ושר 'ופרצת', 'הושיעה את עמך' ושירים נוספים, בשעה שהרבי בא לבקר את אמו. אז היה הרבי מסתכל כלפי מעלה, ומניף את ידו הק' לעבר הילד כסימן לעידוד השירה...

מהלך הביקורים

בהכנסו אל הבית, היו הרבי והרבנית מתיישבים בסלון ומשוחחים ביניהם, לרוב תוך כדי שתיית כוס תה. הרבי תמיד הקפיד שלא להתיישב לפני שאמו הרבנית עשתה כן. פעמים אירע שהרבי הכין בעצמו את כוסות התה.

במהלך השיחה הרבי היה שואל בשלומה ומתעניין בקשר לקורות עמה. גם בפרטים 'שוליים' - כמו "האם

הביקורים בפאריז

מעניין לציין כי ביקורי הרבי אצל אמו, החלו עוד לפני בואה לארצות-הברית, בשהותם יחד בפאריז בשנת תש"ז, כאשר הרבי בא לקבל את פני אמו ולהביאה לארצות-הברית.

לאורך כל אותה התקופה (משך כשלושה חדשים), נהג הרבי לבקר את אמו פעמיים בכל יום, בבוקר ובערב, כשהוא לא מחסיר אף לא יום אחד. בשבתות וימים טובים היה הרבי הולך ברגל ממלונו אל הבית שבו התאכסנה הרבנית, מתפלל בבית-כנסת סמוך, ואוכל את הסעודות עם אמו.

על הקפדתו של הרבי לבקר את אמו באותה תקופה אפשר ללמוד מהעובדה הבאה: בפסח שני התוועד הרבי עם קבוצת חסידים בפאריז. נושא ההתוועדות היה הפתגם "אין דבר אבוד" ("ניטץ קיין פארפאלן"). כל הנוכחים היו במצב של התרוממות נפלאה... לפתע הביט הרבי בשעון ואמר, "חייבים לעשות הפסקה, אני חייב ללכת לאמיי". כשביקשו מהרבי שיאות להמשיך בהתוועדות ואילו לאמו ילך מאוחר יותר - סרב הרבי, בירך ברכה אחרונה ויצא לבקר את אמו...

מיום בואה לארצות-הברית ועד יום פטירתה, נהג הרבי לבקר את אמו מידי יום ביומו מבלי להחסיר. למרות שסדר יומו העמוס לעייפה, כאשר כל דקה יקרה לו מכל יקר - מעולם לא עבר יום שלא כיבד הרבי את אמו הרבנית בביקור!

עובדת המשק הגיעה הבוקר" - היה הרבי מתעניין, הכל כדי שאמו תחוש בנוח.

לצד זאת היה הרבי משתדל לספר לרבנית דברים שישמחו אותה, ומביא לה חומרי קריאה (כמו העיתון האידי היומי 'מאָרגן זשורנאַל') וחפצים שונים, שתמצא בהם עניין והנאה.

הרבנית מצידה, השיבה לרבי באותו מטבע. היא היתה מספרת לבנה חדשות טובות בידועה שאלו ישמחו את אותו. כמו כן, היתה מנצלת את השהייה עם בנה הגדול להתייעצות בנושאים אישיים שונים.

לא אחת שטחו בפניה מכרים שנועדו עמה את בעיותיהם, במטרה שתציע אותן בפני הרבי. הרבנית היתה מעלה אפוא את הדברים בשעת הביקור כדי לשמוע את דעתו של הרבי בנדון, כשלאחר-מכן היתה מוסרת את התשובה לשואלים.

במהלך הביקור והשיחה עם הרבי, השתדלה הרבנית תמיד להראות פנים שוחקות. גם אם היה דבר מה שהעיק עליה או העציב אותה, השתדלה שלא לדבר על כך ולא להזכיר זאת כלל. המפורסם והמפליא שביניהם הוא אודות בנה

ר' ישראל אריה ליב שנפטר בשנת תשי"ב. במשך כל הזמן העלימו ממנה עובדה מצערת זו (ראה מסגרת), אך במהלך השנים חשדה הרבנית שלא הכל כשורה איתו. למרות זאת, מעולם לא העלתה את תחושתה זו בשיחתה עם הרבי...

בתקופת חייה האחרונה, שימשה את הרבנית הגב' חיה שרה וויינר. מספר בנה ר' בן ציון: כאשר הרבי היה בא לבקר את אמו, אמי נהגה להכין עבורם כוסות תה. פעם פנה אליה הרבי בשאלה, "ובשבילך? את לא שותה כוס תה?" - ואמי ענתה, "יש לי בשבילי במטבח". הרבי הגיב: "את יכולה לשתות יחד אתנו". אך אמי אמרה - "לא, תודה רבה. אמא ובנה לא צריכים שום זרים..."

בסיום המפגש, היה הרבי מאחל לה "כל טוב" או "תזכי לקבל פני משיח" ("דערלעבן משיח'ן") וכיוצא בזה. גם כאשר הרבנית חשה שלא בטוב, לא היה הרבי מאחל לה "רפואה שלימה". הרבנית הסבירה זאת פעם, שהרבי עושה כך בכדי שלא לתת מקום למחשבה שהיא איננה בקו הבריאות...

הביקורים בתקופת האב"ר

פרק נכבד במסכת כיבוד האם של הרבי קשור בפטירת בנה, ר' ישראל אריה לייב, אחיו של הרבי. מאז שהרבי קיבל את הידיעה על פטירתו, בי"ג אייר תשי"ב, עשה מאמצים רבים כדי שדבר המאורע לא יגיע לידיעתה של הרבנית, מחשש שיזיק לבריאותה.

מספר המשב"ק הרה"ח ר' דובער יוניק:

"בימי ה'שבעה' עצמם הרבי הלך כל יום לבקר את אמו, כמנהגו מדי יום. לפני כן אמר לי הרבי, שהוא חושש שאמו תבחין שהוא אינו נועל נעליים רגילות. לכן צבעתי במברשת את החלק הלבן שבסוליות הנעליים בצבע שחור, כך שהן ייראו כנעליים רגילות. ומאחר שהביקור של הרבי אצל אמו נמשך תמיד רק דקות ספורות, ובפרט שזה היה בלילה - היא לא הבחינה שהנעליים שונות.

לגבי שעת הביקור עצמה: ביום הראשון מימי ה'שבעה' ביקש ממני הרבי שकेבור דקה או שתיים מאז שהוא יגיע אל אמו, אני אתקשר אליה בטלפון, וכך הוא יוכל לומר לה שהוא לא רוצה להפריע לשיחת הטלפון וללכת מיד בחזרה ל770.

וכך היה: בדיוק בשעה המתואמת מראש, התקשרתי אל הרבנית חנה. הרבי שנכח בבית הרים את השפופרת ואמר לאמו הרבנית, "מישהו רוצה לשוחח איתך בטלפון. אינני רוצה להפריע לשיחה. לילה טוב", והרבי הלך מיד... למחרת הומצא 'רעיון' חדש להסחת דעתה. כך זה היה בכל ימי ה'שבעה'."

תמונת פתח ביתה של הרבנית ברחוב פרזידנט 1418

תמונת ביתה של הרבנית ברחוב לינקולן

“היתה לנו הזכות, ופעמים רבות כשהיה הרבי מגיע לבקר את אמו, אני או אחד מבניי היינו יורדים לפתוח את דלת הכניסה. תמיד הרבי היה אומר לנו תודה. לפעמים גם הרבי היה מחייך לילדיי, ואירע גם שהתעניין למקום לימודם, מה למדו, ועוד”

ובהזדמנות אחרת - “כשהעננים שבליבי מתקדרים, עד שכמעט ניתן לחותכם בסכין - לאחר שאני רואה את בני הם נקלשים בהרבה...”

הנה עדותו של המשב"ק ר' בערל יוניק, שהיה מבאי ביתה הקבועים של הרבנית:

“הביקורים של הרבי היו מבחינתה השעה המיוחדת ביותר ביום. אפשר לומר כי במשך כל שעות היום היא 'חייתה' את הפגישה עם בנה הרבי. עם התקרב שעת הביקור היתה מתכוננת לבואו. גם בגשמיות. היתה מכינה את עצמה בבגד נאה וכך יושבת ומצפה לבואו... בכל מהלך השיחות עמו השתדלה לגרום לו נחת רוח. מטבעה התענינה רבות בגורל אנ"ש ובני משפחותיהם, העסקנות והפעילות החב"דית וכדומה. תמיד חיפשה 'לדלות' מפיות מכריה או לקרוא דברים כאלו שכאשר תזכיר אותם לפני בנה זה יגרום לו נחת רוח”.

מספר ר' בן ציון וויינר: אמי התרשמה ביותר מביקורי הרבי, פעם אף החמיאה על כך באוזני הרבנית, “הוא כל כך עסוק והוא מוצא זמן לבוא, ואחר-כך ללכת בחזרה... כזה בן, הוא מבקר בכל יום מבלי להחסיר!”... הרבנית

עם צאתו מהבית, פתח הרבי בהליכה מהירה ל770. למרות הנחיצות ויקרת זמנו - נהג הרבי במשך זמן הביקור בסבלנות מרובה, כמי שאינו ממחר כלל.

יחסה של הרבנית

“ביקורים אלה מקיימים אותי”, “ביקורו מעניק לי חיות למשך המעתי'לעת”, “אני חיה עם הכוח שנותנים לי ביקוריו” - אלו הן מקצת מן הביטויים שכתבה הרבנית חנה ברשימותיה, אשר יכולים ללמד על חשיבותם של ביקורים אלה בחייה.

אחרי תקופה מלאה סבל ותלאות, ולצד הבדידות שחוותה ללא בעלה הדגול, היוו ביקורים אלה בעבורה מקור של נחמה. ומי יתאר זאת טוב ממנה עצמה, כפי שרשמה ביומנה, “החדר שבו מתגוררת אני עתה אינו גדול כלל (באותה עת התגוררה הרבנית ברחוב לינקולן). אך משום מה, בזמן שהוא נמצא כאן - נראה לי החדר גדול יותר. דברים רבים הגורמים לי אי-נעימות - איני מרגישה אותם כלל באותה שעה...”

מדוע עברה הרבנית דירה?

בתחילה (לאחר תקופה שהתאכסנה בביתם של הרבי והרבנית), התגוררה הרבנית חנה ברחוב לינקולן 1304 פינת קינגסטון, ולאחר מכן (בערך בשנת תשי"ג) עברה להתגורר ברחוב פרזידנט 1418, בקומה הראשונה (כיום משמש הבניין, המחובר לבניין שלצידו (1414), כפנימייה של תלמידי הישיבה המרכזית ב770). מעניין לציין את הסיבה שגרמה לרבנית להעביר את דירתה (מרחוב לינקולן לפרזידנט), הקשורה אף היא לנושא רשימתנו: הרבנית חששה לשלומו של הרבי, שנאלץ מידי יום לחצות את שדרת איסטערן פארקווי הסואנת, בדרכו לביתה, וכדי להקל עליו עברה למקום קרוב יותר.

(מפי ר' מאיר הארליג)

הגיבה: "אכן, הוא מקיים "כבד את אביך ואת אמך" בהידור רב, מעל ומעבר, עוד יותר מהנדרש"...

עם הרבי והרבנית

רבים מאנ"ש והתמימים היו נוהגים לבקר את הרבנית חנה בביתה. הרבנית עצמה הביעה את הנאתה מכך, ואילו הנוכחים ייקרו במיוחד את השהייה והזכות לבלות במחיצתה של אישה דגולה זו. כך אירע לעיתים שבזמן ששהו אצלה מכרים וידידים 'נפגשו' הם עם הרבי בביקורו היומי. פעמים שבזמן הביקור שלהם הופיע הרבי, ופעמים שהגיעו הם בזמן ביקורו של הרבי...

מספר הרב שלום דובער פוטרפאס, "לעיתים תכופות מאוד הייתי מבקר בבית הרבנית ומספר פעמים הופיע הרבי בזמן שהייתי. באחת הפעמים, כאשר שמעתי שהרבי מתקרב, מיהרתי להסתתר במטבח. והנה אני

כאשר הרבי היה בא לבקר את אמו, אמי נהגה להכין עבורם כוסות תה. פעם פנה אליה הרבי בשאלה, "ובשבילך? את לא שותה כוס תה?" - ואמי ענתה, "יש לי בשבילי במטבח". הרבי הגיב: "את יכולה לשתות יחד אתנו". אך אמי אמרה - "לא, תודה רבה. אמא וננה לא צריכים שום זרים"...

הכסא של הרבי

לפעמים כל משפחתנו היתה באה לבקר את הרבנית חנה בביתה, וכולם עמדו מסביב לשולחן. הרבנית היתה מצביעה על הכסא שבו הרבי היה נוהג לשבת באומרה, "דאָרט קען מען ניט זיצען" [שם אין לשבת].

(מרשימות ר' מ"מ יוניק)

אז הבינה אמי את הסיבה לכך שהרבנית קבעה את הפגישה דוקא לזמן הזה..."

על מקרה נוסף שכזה, סיפרה הגב' שרה רסקין:

"היה זה באחד הביקורים של בעלי ר' מנחם מענדל בניו-יורק. עוד לפני שנכנס ליחידות אצל הרבי. הוא הוזמן לביקור אצל הרבנית חנה. בעלי נענה להזמנה ויחד הם ישבו והעלו זכרונות מהימים באלמא אטא, אז שהו יחד. לפתע נפתחה הדלת והרבי נכנס. בעלי החוויר ביותר והתחיל ללכת אחורנית עד שהגיע למטבח.

הרבנית, שהבחינה במצוקתו, העלתה חיזק ואמרה לרבי, "יש לנו אורח חשוב, ר' מענדל רסקין. בזמנים הכי קשים באלמא אטא הוא היה דואג לנו ללחם משנה..." הרבי חייד לכיוון בעלי והרעיף עליו ברכות רבות..."

"אני יוצא מיד..."

ר' יהושפט אלפרט, איש חינוך מארץ ישראל, הוזמן כמה פעמים לביתה של הרבנית, ואף ביצע בעבורה מספר שליחויות. בעדותו על אחד ממפגשיו, הוא מציין: "לקראת סיום הביקור אמרה הרבנית, "עוד מעט יבוא הרבי לבקר אותי, ואני אומרת לך את זה מפני שאולי לא יהיה לך נעים כשהוא יהיה כאן". אמרתי לה שאני באמת מעדיף לצאת לפני שהרבי יבוא ועזבתי את הבית..."

ומוסיף ר' יהושפט: כשנכנסתי לאחר-מכן ליחידות. הרבי אמר לי "ישר כח". הסתכלתי בפליאה ולא הבנתי על מה. והרבי, שראה את תמיהתי, אמר. "על הביקור אצל אמא..."

ומעשה באחד התמימים מבאי ביתה של הרבנית, שלאחר חתונתו התגורר מחוץ לארצות-הברית ולא התראה תקופה ארוכה עם הרבנית. כאשר הגיע עם אשתו ובנו בן השנה לניו-יורק, נכנסו לבקר את הרבנית בביתה. לפתע נכנס הרבי לבית אמו. האורחים המופתעים קמו ממקומם, אך הרבי אמר שיישאו לשבת, "אין כוונתי להפריע, אני יוצא מיד".

בינתיים, התגלגל מידיו של הילד הכדור אותו קיבל במתנה מעובדת הבית, ונפל על הרצפה. לפני שהספיק אימי מהנוכחים לפעול - התכופף הרבי, הרים את

שומע את הרבי שואל את אמו, "ווער איז דאָ?" [מי כאן?] - הרבנית אמרה "פוטראס", והרבי הגיב, "איך האָב אַ גריס פון זיין טאַטען?" [יש לי דרישת שלום מאביו]. כאשר יצאתי מהמטבח אמר לי הרבי שהרב הולנדר היה אצלו, לאחר חזרתו מרוסיה, והביא מאבי [ר' מענדל פוטראס, ששהה אז מאחורי מסך הברזל] דרישת שלום..."

שח הרב יהודה לייב רסקין, שליח הרבי במרוקו: "בתקופת ימי בחרותי השתדלתי להיכנס רבות לביקור אצל אם המלכות, הרבנית חנה. כמעט בכל יום. אירע שכשהגעתי לשם, ראיתי שהרבי שוהה במקום בביקורו היומי. מובן שמיד הייתי עוזב את הבית..."

והרב חיטריק מספר:

"נהגתי ללכת לבקר את הרבנית חנה ביודעי שהרבי חפץ בכך. הרבנית ששהתה לבדה בביתה במשך רוב שעות היום היתה זקוקה לחברה. היא אהבה לדבר ברוסית, היא דיברה רוסית יפה, והיא רצתה לדבר איתי. תמיד הייתי בא לחצי שעה, שעה..."

פעמים רבות, הרבי פתח את הדלת בשבילי. נהגתי לנסות לברר מתי הרבי יצא, כי כל זמן שהרבי שם, היא לא זקוקה לשום מבקרים.

כשהרבי פתח את הדלת, הרבי היה נוהג לומר לי: תודה לך שבאת להיות עם אמי..."

"יש לנו אורח..."

הרב זלמן שמוקלער מספר על 'מפגש' דומה, אך 'מתוכנן מראש':

"לאמי היתה היכרות עם הרבנית חנה ממחנה הפליטים פוקינג בגרמניה. שם היא היתה מסייעת לרבנית. בשנת תשי"ג היא הגיעה לניו-יורק, והרבנית הזמינה את אמי לביקור בביתה באחד הערבים.

כאשר אמי סיפרה לידידה שלה. שיש לה פגישה עם הרבנית בזמן המסוים הזה. אמרה לה הידידה - "זה בלתי אפשרי. זה הזמן שבו הרבי בא לבקר אותה, והיא לא קובעת שום פגישות בשעה הזאת".

ואז חשבה אמי כי אולי טעות בידה. היא התקשרה לרבנית, התנצלה ואמרה: חשבתי שקבעת לי את הזמן הזה והזהר. אולי זו טעות? אך הרבנית ענתה. "לא, לא, אין זו טעות, זה הזמן שבו אני רוצה שתבואי!". והיא אכן הופיעה למפגש בזמן שסוכם.

תוך כדי השיחה, הרבי נכנס לבית. אמי לא ידעה מה לעשות, אבל הרבנית אמרה לה "תישארי כאן", ואז פנתה אל הרבי והציגה בפניו את אמי באומרה. "זו הרבנית שסיפרתי לך עליה..."

"בתקופת ימי בחרותי השתדלתי להיכנס רבות לביקור אצל אם המלכות, הרבנית חנה. כמעט בכל יום. אירע שכשהגעתי לשם, ראיתי שהרבי שוהה במקום בביקורו היומי. מובן שמיד הייתי עוזב את הבית."

שיח בין הרבי והרבנית, עמדו שניהם וחייכו ממושכות...
לאחר- מכן הרבי נכנס למכונית ונסע לביתו..."

מי התוועד?

הרבנית היתה נוהגת לצאת מידי יום מביתה ולעמוד בפנינת הרחובות קינגסטון ופרזידנט. בזמן זה היתה מתבוננת בעוברים ושבים ומשוחחת עם ידידים ומכרים. בשבת קודש י"ד כסלו תשי"ד, מלאו עשרים וחמש שנה לחתונת הרבי והרבנית. לפי הסדר דאז, לא סברו שהרבי יתוועד, שלא היתה זו שבת מברכים, אך לרגל גודל המאורע - התוועדו החסידים מעצמם. בהפתעה גמורה נכנס הרבי ל"אל" וישב להתוועדות, שבמהלכה נאמרו ביטויים נדירים ומיוחדים בקשר לחתונה.

בצהרי אותה שבת יצאה הרבנית כהרגלה, ועמדה בפנינת הרחוב. כאשר עבר במקום ר' שיע קארף, התעניינה אצלו הרבנית אודות הנעשה ב770, והלה - שעזב עוד לפני כניסת הרבי - השיב שהחסידים מתוועדים בחיות ובטוב עם ר' בן ציון שמטוב, לרגל י"ד כסלו.

מאוחר יותר הגיע הרבי לבקר את אמו בביתה. הרבנית סיפרה לרבי ששמעה שר' בן ציון שמטוב התוועד ב770... הרבי הגיב בחיוך, "איך האָב פאַרבראַכט, און בנטשע שמטוב 'נעמט דעם קרעדיט'" [אני התוועדתי, והזכויות נזקפות לר' בן ציון שמטוב]...

כאשר סיפרה הרבנית את הסיפור לאחד מהחסידים שביקר בביתה, גילתה באוזניו את הסיבה לכך שהרבי התוועד בשבת - שהיה זה על-פי בקשתה...

כח לעשות חיל

מספר הרב יעקב דב כ"ץ: נסיעתי הראשונה לרבי היתה לקראת חודש תשרי תשכ"ד. בשבת שקודם ר"ה הרבי התוועד, ובסיום ההתוועדות הלכתי עם החסיד ר' אברהם דרייזין (מאיאָר) לביתו. כשעברנו ליד בית אימו

הכדור ומסרו לידי הילד... ושוב נפל הכדור, והפעם התגלגל עד החלון המרוחק. הרבי צעד לחלון, התכופף שנית, והגיש לילד את הכדור."

מפגש ברחוב

על 'ביקור' חריג בשנות הכ"פים, מעיד הרב אשר ציילנגולד, אז תלמיד הישיבה ב770:

"באותו יום נסע הרבי לאוהל. עם חזרתו, התפלל מנחה ב770 ופנה לנסוע אל ביתו. איכשהו נודע לנו שהרבי, בדרך הנסיעה לביתו, יעצור בבית אמו לביקורו הקבוע. וכך, בעוד שרכבו של הרבי עושה את דרכו בכדי להגיע אל רחוב פרזידנט, התקדמנו מספר בחורים בצעדים מהירים לפינת הרחובות פרזידנט וקינגסטון בכדי לצפות במפגש המיוחד.

ה'ביזנס' של הרבי

פעם אחת, כשהוצרך הרבי לחזור לחדרו הק' כדי לקבל ליחידות', אמר לאמו הרבנית: "אני צריך לחזור לביזנס [שלי]..."
(מפי המשב"ק ר' בערל יוניק)

כשהתקרבונו, הבחנו ברבנית חנה, כשהיא ישובה על הספסל ברחוב שמחוץ לביתה ומשוחחת עם קבוצת ילדים.

המכונית נעצרה ליד הרבנית והרבי יצא

ממנה וניגש אל אמו. את שיחתם לא יכולנו לשמוע היטב, אך הבחנו במבטה של הרבנית כשהיא אומרת משהו כמו "אני רוצה שתלך הביתה".

הרבי היה נראה מופתע מעט, והגיב בתמיחה, "מדוע את מבקשת ממני שאלך הביתה?" (ושוב: אינני יודע אם אלו היו המילים המדויקות). נענתה הרבנית, "אני יודעת שטרם אכלת; הרי היום היית באהל..."

כאשר שאל הרבי "איך את יודעת שהייתי באהל?", הצביעה הרבנית אל עבר המכונית, באומרה "קרינסקי איז דאָ" [קרינסקי הלא נמצא כאן]...

כלומר, הרבנית הסיקה כך בראותה שהרבי הגיע לבקרה במכונית, בשונה ממנהגו בכל יום לבוא רגלית. ובראותה שכך, הבינה בפקחותה שהרבי היה היום באהל."

מסיים הרב ציילנגולד את תיאורו, "כשהסתיים הדו-

המכוננית נעצרה ליד הרבנית והרבי יצא ממנה וניגש אל אמו. את שיחתם לא יכולנו לשמוע היטב, אך הבחנו במבטיה של הרבנית כשהיא אומרת משהו כמו "אני רוצה שתלך הביתה"

ממגד שמים מעל

באחד הפעמים בזמן שהרבי ביקר את אמו, אזל החלב מהבית. לבשה העוזרת את מעילה כדי ללכת לחנות לקנות חלב. בחוץ היה גשום והעוזרת ניגשה לקחת את מטרייתה. למראה זאת הגיב הרבי בצחות, "היות ומדובר בגשמי ברכה שהקב"ה מוריד, אין מן הראוי לעשות הפסק ומחיצה..."

(מפי ר' מאיר מינקוביץ)

בפינת הרחובות קינגסטון ופרזידנט היתה בעבר מסעדה שבעליה היה חסיד סאטמר. שח אותו חסיד כי בשנים המוקדמות יותר בכל בוקר הרבי היה מביא בקבוק חלב לאמו הרבנית. כשהרבי היה עובר ליד חנותו, היה תמיד מנענע אליו לשלום.

(מזכרונות ר' אהרן זאקאן)

של הרבי - הרבנית חנה, הציע לי ר' אברהם להיכנס לביתה ולאחל לה 'גוט שבת'. הרבנית הכירה אותי עוד מתקופת שהותי במחנה העקורים פוקינג שבגרמניה, שם גרתי בבנין בו התגוררה הרבנית. נכנסנו אל הרבנית, איחלנו לה 'גוט שבת', ואז אמרה הרבנית שבנה היה אצלה, וסיפר לה שהגענו, ושביום שלישי הבא ניכנס ליחידות. כאשר ר' אברהם סיפר לה על ההתוועדות של הרבי, הגיבה הרבנית ואמרה (באידיש), "שה' יתן לו (לרבי) כח, הרי הוא עובד כל-כך קשה"...

זהירות מופלאה

נסיים בעובדה מופלאה שמלמדת על ההקפדה היתירה של הרבי ככבוד אמו, עליה מעיד הרב שמואל ליפסקר:

בהתוועדויות שמחת-תורה תשכ"ד הזכיר הרבי את התנועה הנפוצה לשלב ידיים מאחורי הגב, בהעירו כי בספרי קבלה מובא שיש להימנע מתנועה שכזו.

באחד הימים שלאחר ההתוועדות, כאשר הרבי התקרב לבית הרבנית, הבחין באמו צועדת ברחוב, כשידיה משולבות לאחורנית... כשראה זאת הרבי, לא היסס וחיקה את התנועה של אמו תוך שהוא צועד לכיוונה... זאת כמובן, כדי שחלילה לא תיפגע כשתבין שלא נהגה כפי שהזכיר בהתוועדות! ■

משיח וגאולה

מאת הרב יואל שי' כהן

ה'חזור' הראשי של הרבי, ומשפיע ישיבת תות"ל המרכזית 770

חיים של ציפיה למשיח

כיצד נראים חייו של מי שמצפה למשיח,
ואיך אפשר לחכות לדבר כה מופשט?

זהובים לשנה, בתנאי שישלמו לו מראש עבור עשר השנים הבאות. בכדי שהפריץ לא יתחרט, המשיך הבן, שילמתי לו כבר את כל שבע מאות הזהובים.

כששמע את פרטי ההסכם, גער החסיד בבנו בצער: "אוי, שוטה, מה עשית? בגללך הפסדנו שש מאות זהובים! משיח הרי בודאי יגיע מיד, וא"כ, לחינם שילמנו שש מאות זהובים עבור השנים הבאות; מילא על השנה הבאה נאלצנו לשלם, מפני שאין הפריץ מסכים להמתין ולהשכיר את הפונדק לפחות משנה, אך לשלם על השנים הבאות זוהי ממש טיפשות!"...

כשמתבוננים בסיפור זה קצת לעומק, מיד מזדקרת נקודה מעניינת. החסיד הרי היה יכול לגעור בבנו ששילם עבור עשר השנים הבאות, שהדבר מראה על חיסרון באמונה שלו בביאת המשיח. אך לא אלו היו צעקותיו. הוא צעק על בנו: "שוטה, הפסדנו כסף". כלומר, האמונה בביאת המשיח חדרה בו עד לתוך חייו הפרטיים-הגשמיים: מכיון שמשח הרי בודאי הולך להגיע תיכף ומיד, אם-כן זוהי פשוט טיפשות לשלם כסף עבור השנים הבאות!

סיפור זה מלמדנו, עד כמה צריכים אנו להיות חדורים באמונה בביאת משיח. האמונה צריכה להיות

לדעת להאמין

במאמר הראשון, ד"ה באתי לגני, שאמר הרבי בהתוועדות קבלת הנשיאות ביו"ד שבט תשי"א, מבוארת מעלתו וחביבותו של דורנו, דור השביעי. במאמר זה מבאר הרבי באריכות את התפקיד והמטרה של דורנו - להוריד את השכינה למטה בארץ.

בדברים אלו אין צורך להאריך, היות והם ידועים ומוסברים לכל. אמנם, במשך השנים הוסיף הרבי וביאר פרטים רבים הנובעים מהתפקיד הכללי; וברצוני להדגיש נקודה מסוימת, שאף שגם היא נראית כדבר פשוט ומפורסם, אבל בכל זאת טמונים בה ענינים רבים. ישנו סיפור ידוע אודות אחד מחסידיו של הרבי הצמח צדק, שהתפרנס מחכירת פונדק מפריץ העיירה. הסכם השכירות ביניהם היה, שמדי שנה על החסיד לבוא אל הפריץ ולשלם לו סך מאה זהובים עבור השכירות של השנה הבאה.

באחת השנים, שלח החסיד את בנו לשלם את החוב לפריץ. לאחר מספר שעות חזר הבן, וסיפר לאביו בשמחה על ההסכם שהצליח לחתום עם הפריץ: הפריץ הסכים לוותר ולהוריד את שכר החכירה לשבעים

התלבט הלה והתחבט במחשבותיו, עד שלאחר מחשבה מעמיקה עלתה במוחו הצעה: לכרוך את הקינות ביחד עם ספר איכה. שכן, בספר איכה ובמפרשיו ישתמשו גם לעתיד-לבוא, וכך גם ישארו הקינות ברשותו לשנה הבאה, וגם לא יעבור על הציווי להאמין בביאת משיח... כשסיפר זאת לחברו החסיד, אמר לו חברו: טיפש! אין 'מצוה' לזרוק את הקינות בכדי לבטאות אמונה בביאת משיח. יש מצוה להאמין ולחוש שמשיח הולך לבוא השנה. וכאשר תאמין ותחוש שמשיח הולך להגיע עכשיו, הרי במילא תזרוק את הקינות, כי יהיה ברור לך כשמש שלא יהיה בהם כל שימוש בשנה הבאה. גם בסיפור זה ניתן לראות את הנקודה הנזכרת, האם האמונה בביאת משיח נתפסת בתור "דין מעשי", היינו, שישנו חיוב ומצווה להתנהג כאילו משיח הולך לבוא.

חלק ממשי מחיינו היום-יומיים, עד שהתשלום עבור השכירות לשנה הבאה ייחשב עבורנו כהפסד כלכלי...

יש עניין לגנוז?...

ידוע המנהג בקהילות ישראל, לגנוז את ספרי הקינות לאחר השימוש בהם בתשעה באב, מתוך אמונה שבשנה הבאה יבוא משיח, וממילא לא יהיה כל צורך להשתמש בקינות.

מסופר על מתנגד אחד, שבמוצאי תשעה באב חרה לו לזרוק את הקינות לגניזה, שכן חבל על הכסף שיצטרך להוציא בשנה הבאה על הקינות החדשות. אך מאידך חשש להפר את המנהג של זריקת הקינות, שהרי בזה גלה שהוא אינו מאמין בביאת משיח...

04404 / jem / י"ג ניסן תש"ן

הטענה של הרבי בכ"ח ניסן הייתה, מדוע האמונה בגאולה לא חדורה בטבע שלנו? אצל יהודי ההרגשה צריכה להיות שהגאולה מגיעה בפועל היום!

תחושתו שיהיה מחר, האם הגלות תמשיך יום נוסף או שהיא תגמר? - אצל אדם רגיל מונח בפשטות שהגלות תמשיך עוד יום. כמובן, הוא לא כופר ח"ו בביאת משיח, אבל התחושה הטבעית שלו היא שהגלות אמורה להמשיך.

הטענה של הרבי בכ"ח ניסן הייתה, מדוע האמונה בגאולה לא חדורה בטבע שלנו? אצל יהודי ההרגשה צריכה להיות שהגאולה מגיעה בפועל היום! מדוע חסיד לא חש שמשיח הולך להגיע היום? הרי הגלות

או שהאמונה חודרת בתחושתנו הפנימית באופן אמיתי, עד כדי שחשים שמשיח בא בפשטות.

הרבי רצה, וכמובן רוצה כעת גם כן, להחדיר בנו את ההרגשה שמשיח אכן עומד לבוא, ושהאמונה בביאתו אינה סתם 'מצוה' להאמין, אלא שנדע ונחוש שזו אכן המציאות, זה עומד לקרוא עכשיו ברגע זה ממש.

גאולה בפשטות וגלות בהתחדשות

בשיחת כ"ח ניסן תנש"א אמר הרבי, "יהודים מתאספים יחדיו בחודש ניסן (שזהו זמן מסוגל לגאולה), ולא מופרך אצלם שיעבור יום ואפילו יומיים ומשיח לא יבוא".

זה מה שטען הרבי בשיחה הזו: אנחנו מרגישים שהגלות זוהי המציאות הנורמלית. באם ישאלו אדם מה

ובלתי-רגילה. המצב הרגיל והנורמלי הוא - שבנים נמצאים ליד שלחן אביהם.

נקודה זו הדגיש הרבי לאורך כל שנות נשיאותו, אך בשנים האחרונות התחדש דבר נוסף: הרבי הודיע שכבר סיימו את כל העבודה, וכבר כלו כל הקיצים, וע"פ כל החשבונות משיח הולך לבוא.

ועפ"ז מובן היטב, שמה שאמר הרבי בהזדמנויות שונות שמשיח הולך להגיע לפני מנחה (וכדומה) - הרי ברור שהרבי לא אמר זאת בתור נבואה (שאז נמצא שנבואתו ח"ו לא התקיימה), אלא שהרבי הסביר שכיון שע"פ כל החשבונות משיח צריך להגיע, והמצב הגלתי הוא המזור והשונה, א"כ בפשטות, עוד לפני תפילת מנחה משיח צריך להופיע. זוהי הטענה שאמר הרבי בשיחתו הידועה בכ"ח ניסן תנש"א: מדוע לא מונח אצלנו בפשטות שהמצב הרגיל והנורמלי הוא שמשיח הולך לבוא בכל רגע?!

זוהי דרישתו של הרבי מאיתנו, שנחוש שמשיח הולך לבוא בפועל, ושענין זה יחדור בנו כל כך, עד כדי שהחיים הפרטיים והגשמיים שלנו ינוהלו מתוך חשבון שמשיח הולך להגיע (כמובן מהסיפור הנזכר לעיל מחסידו של הרבי הצמח צדק).

מאי אכן הדרך לפעול בעצמנו לחיות כך? את זה הסביר הרבי שבועיים לאחר מכן.

בהתוועדות ש"פ תזריע-מצורע תנש"א אמר הרבי, שהדרך הישרה והמהירה לפעול ולהחזיר את בעצמנו, היא ע"י הלימוד וההתעסקות בעניני משיח וגאולה. הרבי קישר זאת לספירה שספרו אז בספירת העומר, ספירת מלכות שבתפארת, שספירת המלכות רומזת על מלכות בית-דוד, וספירת התפארת רומזת על לימוד התורה, ולכן, הדרך הישרה היא לחבר את שני הענינים יחדיו - ללימוד בתורה אודות עניני משיח וגאולה.

כמובן, יש להקפיד בפרט על לימוד עניני משיח וגאולה שנתבארו בתורתו (מאמרים ולקוטי-שיחות) של נשיא דורנו, כדברי הרבי בשיחה שם.

ולסיכום הדברים: אין "דין" ומצוה לומר שמשיח הולך לבוא. המצוה היא שנחוש באמת ובגשמיות שהרבי עומד להתגלות היום, וזו היא האמת. ואז, כשהרבי יחזור, הוא יעביר את כל צאנו תחת שבטו, וישאל כל אחד - מה עשית ביום זה ומה עשית ביום זה...

וככל שיותר נאמין בזה, ויותר נחיה עם עניני זה, שמשיח הולך להגיע, ונזכה להתראות עם הרבי, הרי הדבר יתרחש מוקדם יותר, תיכף ומיד ממש. ■

איננה המצב הטבעי והנורמלי. כשם שמקומו הטבעי של הבן הוא אצל שלחן אביו, כך בדיוק המקום והמצב הטבעי של בני ישראל הוא בגאולה השלמה, ואם כן המצב בו יהודי נמצא בגלות, לא ליד שלחן אביו, הוא מצב לא נורמלי ולא טבעי כלל וכלל!

בכדי להבין טוב יותר את הנקודה זו, נשתמש במשל שיעזור לנו לענות על שאלה נוספת ששמעתי שמקשים: בשנים האחרונות שמענו פעמים רבות מהרבי את הביטוי שמשיח הולך לבוא עכשיו עוד לפני תפילת מנחה, עוד קודם מעריב וכדומה. ואם כן, שואלים הם, לכאורה דברי הרבי לא התקיימו.

והתשובה לזה היא, שמדובר בשקר מוחלט. הרבי מעולם לא הבטיח שמשיח יבוא בתאריך או בשעה מסוימת. ובכדי להבין את כוונתו הקדושה של הרבי, נסתייע במשל הבא:

היה פעם אדם שערך הגרלה, והניח בתיבה 999 פתקאות שעליהם מצויינת האות אל"ף, ופתקה אחת בלבד עם האות ב"ת. ברור ומובן שבמצב כזה ההסתברות היא שאם הוא יוציא פתקה אחת, תהיה זו הפתקה שרשום עליה את האות אל"ף. אך הנה בפועל, כשהוציא את

הפתקה, היה רשום עליה את האות ב"ת! לאחר ההגרלה החזיר האדם את הפתקה לתיבה, ערבב את הפתקאות פעם נוספת, וערך הגרלה שניה. והנה, למרבה הפלא, גם הפעם יצאה שוב האות ב"ת. וכך חזר הדבר ונשנה עשר פעמים.

כעת, בבואו לערוך את הגרלה בפעם האחד-עשר, הבה נתבונן בהיגיון: מצד שכל הישר, איזו פיתקה צריכה לצאת? הרי ברור שמצד ההסתברות - תצא הפיתקה עם האות אל"ף. וזה שקודם לכן התרחש עשר פעמים להיפך - זהו הפלא העצום, וודאי שאין לזה יכולת לשנות את העובדה הפשוטה שע"פ חוקי ההסתברות בפעם הזו צריך לצאת הפתק עם האות אל"ף. אלא, שהיות והאדם התרגל (הרגל שאינו שכלי) שאצלו בהגרלות תמיד יוצאת הפיתקה עם האות ב"ת, לכן יתכן שגם כעת יוטעה ויחשוב שתצא האות ב"ת. אבל כל זה הוא רק מצד הרגש, אך אם יפעיל את שכלו, מיד יבין שעשר הפעמים הקודמות אינם נוגעות כהוא זה, וכעת מדובר על הגרלה חדשה שע"פ חוקי ההסתברות צריך לצאת פיתקה עם האות אל"ף.

על-פי משל זה נוכל להבין את כוונתו של הרבי בשיחותיו הקדושות אודות הגאולה. הרבי רוצה להרגיל אותנו, שבני ונחוש, שהמצב הנורמלי, ע"פ חוקי ההיגיון וטבע העולם, הוא מצב של גאולה; הגלות היא זו ששונה

נדפס
לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

לע"נ
בני יקירי
זלמן אליהו ע"ה
נלב"ע ד' שבט תשע"ז
נדפס ע"י אבלחט"א נתן נטע ציבין

ולזכות כל בני משפחת ציבין שיחיו, להצלחה
רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות